

WIADOMOŚCI NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO

T R E S C:

Sytuacja ekonomiczna Polski w styczniu 1949 r. str.	119
Ważniejsze pozycje bilansowe banków biletowych „	144
Z bieżących zagadnień gospodarczych:	
»Chozrasczot« – socjalistyczne metody gospodarowania – Fedosiejew	145
Metody organizacji techniki bankowego inkasa faktur – K. Strzegocki	148
Przegląd rynków zagranicznych:	
Kryzys polityki dewiz. Argentyny – Dr S. Perczyński	154

Sytuacja finansowa Ameryki Łacińskiej – R. Seidler	str. 156
Nowa organizacja bankowości czechosłowackiej – Inż. J. Rumler	161
Dział artykułowy:	
Budżet państwowy na 1949 r. – Zb. Pirożyński „	165
Ważniejsze pozycje bibliograficzne z najnowszej literatury w zakresie finansowania.	169

SYTUACJA EKONOMICZNA POLSKI W STYCZNIU 1949 r.

(Na podstawie informacji Wydziału Ekonomicznego i sprawozdań oddziałów)

Wstęp. Sytuacja ekonomiczna Polski w miesiącu sprawozdawczym, rozpoczynającym ostatni etap trzyletniego Planu Odbudowy Gospodarczej, kształtowała się pomyślnie niemal we wszystkich dziedzinach gospodarki narodowej.

Przedterminowe wykonanie planu gospodarczego w roku 1948 oraz pogłębiające się zasady gospodarki planowej obejmujące całokształt stosunków społeczno-ekonomicznych w gospodarce uspołecznionej oraz stopniowo drobnotowarowej umożliwiło podwyższenie na rok 1949 norm o 17,9% wartości produkcji narodowej w roku ubiegłym, przy czym wzrost produkcji czystej (dochodu narodowego) ma wynieść 14,1%.

Poszczególne gałęzie przemysłu wykonały styczniowy plan produkcyjny na ogół z nadwyżką, przekraczając niejednokrotnie wysoko przeciętny poziom produkcji ostatnich miesięcy ub. roku, co w warunkach podwyższonych norm, należy uważać za objaw nader dodatni. Wzrostowi ilościowemu wytworzonych towarów towarzyszy w coraz silniejszym stopniu poprawa ich jakości i rozszerzenie asortymentu w dziedzinie artykułów dotychczas importowanych.

Stan zaopatrzenia oraz przebieg procesów technologicznych w przemyśle, w oparciu o stały wzrost wydajności pracy i realizację pomysłów koncepcyjnych załóg pracowniczych, stał na poziomie zapewniającym ciągłość i wykonanie z nadwyżką planów produkcji.

Łagodna zima utrzymująca się w ciągu stycznia umożliwiła kontynuowanie robót budowlanych i rozbiórkowych, zapobiegających powstaniu w tej branży sezonowego bezrobocia.

Pomyślne warunki atmosferyczne wpłynęły także korzystnie na wegetację ozimin oraz stan drzew owocowych w sadach. W gospodarce rolnej poczyniono przygotowania do obsługi akcji wiosennej w zakresie materiału: siewnego, nawozów sztucznych oraz narzędzi i sprzętu maszynowego, przy czym większość jego została dostarczona do punktów dystrybucyjnych.

Sytuacja na odcinku gospodarki pieniężnej i kredytowej kształtowała się w miesiącu sprawozdawczym, w porównaniu z miesiącem poprzednim, następująco: ogólny obieg pieniężny obniżył się – przy czym spadek wykazał obieg banknotów i kreowanego pieniądza bankowego, a wzrost pieniądza żyrowego. Ogólny stan kredytów udzielonych na finansowanie życia gospodarczego powiększył się znacznie. Wzrosły również kapitały obce w bankach operacyjnych.

1. Przemysł węglowy w styczniu 1949 r. wykonał miesięczny plan produkcji w 99,3%, wydobywając ogółem 6.025 tys. t węgla kamiennego, co w stosunku do poprzedniego miesiąca stanowi wzrost o 56 tys. t.

Tabela 1

Produkcja ważniejszych artykułów przemysłu węglowego (w tys. ton)

T r e ś ć	Grudzień 1948	Styczeń 1949	% wykon. planu w styczniu 1949 r.
Węgiel kamienny	5.969	6.025	99,3
„ brunatny	433	440	116,0
Brykiety z węgla kam. .	51	55	111,5
Koks przy kopalniach węgla kamiennego	294	296	108,0

Wykonane nieco poniżej planu wydobycie węgla kamiennego w styczniu br. przypisać należy przede wszystkim wprowadzeniu podwyższonych norm oraz zakazowi pracy nadliczbowej, o ile nie była ona przewidziana planem. Prócz tego przeprowadzono w styczniu szereg remontów i prac przygotowawczych, ograniczających produkcję bezpośrednią.

W dziedzinie pozostałych artykułów plan produkcji przemysłu węglowego, jak widać z tabeli 1, wykonany został z dużą nadwyżką. Odnosi się to w szczególności do węgla kamiennego, którego wydobycie wyniosło 116% planu.

Tabela 2

**Produkcja przemysłu węglowego
w styczniu 1949 r. według zjednoczeń**
(w tys. ton)

Zjednoczenie	Grudzień 1948	Styczeń 1949	% wykonania planu w styczniu 1949 r.
Jaworzń. - Mikołowskie	622	598	104,0
Rybnickie	581	597	102,6
Zabrskie	572	587	101,2
Dąbrowskie	686	713	100,0
Bytomskie	564	585	100,0
Rudzkie	730	745	99,1
Katowickie	615	630	98,8
Gliwickie	671	668	98,3
Chorzowskie	637	632	96,6
Dolnośląskie	291	270	87,5

Dzięki poważnym wysiłkom przemysłu węglowego w tym kierunku, osiągnięto z końcem 1948 r. oraz z początkiem 1949 r. znaczne zmniejszenie procentowego udziału miału oraz zanieczyszczeń w ogólnej ilości produkowanego węgla. Ma to szczególne znaczenie jeśli chodzi o zaspokojenie potrzeb importerów zagranicznych oraz wpływa dodatnio na finansowe wyniki gospodarki przemysłu węglowego.

W dziedzinie inwestycji zanotować należy uruchomienie w dn. 4.12.1948 r. koksowni Jadwiga. Odbudowa jej została rozpoczęta na wiosnę 1947 r. w ramach planu 3-letniego i wykonana w niespełna 2 lata, bez pomocy specjalistów zagranicznych, przy czym prawie wszystkie urządzenia zostały wykonane w kraju. Uruchomienie koksowni Jadwiga zwiększy znacznie ogólną zdolność produkcyjną koksowni,

powiększając liczbę czynnych koksowni należących do przemysłu węglowego, do 12 zakładów.

2. Przemysł hutniczy. Plan produkcji ważniejszych artykułów przemysłu hutniczego wykonany został w styczniu 1949 r. następująco:

	Procent wykonania planu (dane prowizoryczne)	
	1948 r. grudzień	1949 r. styczeń
Koks	99,6	104
Surówka	110,4	102
Stal surowa	119,9	114
Wyroby walcowane i rury bez szwu	107,0	92
Wyroby kute i prasowane	.	111

Produkcja ważniejszych artykułów wykazuje wzrost w porównaniu z grudniem 1947 roku. Szczególnie od dłuższego czasu wzrastająca zdolność wytwórcza zakładów walcowniczych doprowadziła do tego że walcownie, które do niedawna były wąskim przekrojem hutnictwa, są obecnie w stanie z łatwością przewalcować stojące do dyspozycji zapasy stali. Dlatego też można obecnie dążyć do dalszego polepszenia jakości i asortymentu wyrobów drogą racjonalnego wykorzystania urządzeń walcowniczych.

Warto podkreślić, że plan produkcji koksu został w miesiącu sprawozdawczym dość znacznie przekroczony. Świadczy to o pewnej poprawie sytuacji na tym odcinku oraz o pokonaniu trudności w dziedzinie produkcji koksu, o których pisaliśmy już poprzednio.

W drugiej połowie grudnia ub. r. uruchomiono w jednej z hut nowy piec łukowy elektryczny o pojemności 15 ton. Zakończono również w innej hucie budowę pieca płomieniowego o pojemności 25 t, do obsługi odlewni żeliwa. Te nowe piece zwiększą zdolność produkcyjną oraz wpłyną na poprawę jakości produktów naszego hutnictwa.

Produkcja zjednoczonych zakładów metali nieżelaznych kształtowała się w miesiącu sprawozdawczym jak następuje:

	Procent wykonania planu (dane prowizoryczne)	
	1948 r. grudzień	1949 r. styczeń
Cynk	120,3	100,3
Kwas siarkowy 100%	104,7	108,2
Siarka elementarna	.	106,0
Ołów	105,5	100,4

Przebieg czynności inkasa faktur

Załącznik do str. 152 Nr 3/49 Wiadomości NBP.

Banki	Lp.	Rodzaj czynności	Inkaso miejscowe					Inkaso u korespondenta					Inkaso dla korespondenta					Inkaso zamiejscowe				
			A.	B.	C.	D.	E.	A.	B.	C.	D.	E.	A.	B.	C.	D.	E.	A.	B.	C.	D.	E.
podawczy	1.	Sprawdzenie list inkasowych	o					o						x				o				
	2.	Pokwitowanie dla podawcy (odc. E)					o					o										o
	3.	Czynności porządkowe (numer oddziału podawczego nr listy inkasowej, stempel dzienny)	o	o	o	o	o	o	o	o	o	o						o	o	o	o	o
	4.	Obciążenie podawcy za prowizję	o					o										o				
	5.	List korespondencyjny do koresp. (oddziału)						o										o				
	6.	Przesyłka do koresp. (oddziału)							o	o	o	o							o	o	o	o
inkasujący	7.	Potwierdzenie odbioru przesyłki											x					x				
	8.	Czynności porządkowe (numer oddziału inkasującego, nr listy inkasowej, stempel dzienny)											x	x	x	x		x	x	x	x	x
	9.	Cenzura referentów kredytowych odnośnie przedsiębiorstw kontrolowanych	x										x					x				
	10.	Kartoteka inkasa faktur wg podawców	x	x									x					x				
	11.	Kartoteka inkasa faktur wg płatników				x									x					x		
	12.	Terminarz					x									x						x
	13.	Wysłanie awiza do płatnika			x									x					x			
	14.	Adnotacja o dokonaniu inkasa	x	x		x	x						x		x	x		x		x	x	
	15.	Obciążenie rku płatnika				x									x					x		
	16.	Uznanie rku podawcy		x										x					x			
	17.	Kartoteka załatwionego inkasa – wg podawców	o					o										o				
	18.	Kartoteka załatwionego inkasa – numeryczna					x									x						x

LEGENDA: o czynności banku podawczego
 x „ „ inkasującego
 — linia rozgraniczająca

Ogólne wyniki produkcyjne zakładów przemysłu metali nieżelaznych utrzymały się w styczniu na poziomie grudnia ub. r.

3. Przemysł naftowy wykonał w styczniu miesięczny plan wydobycia ropy naftowej w 105%, gazu ziemnego w 92%, produkcji gazoliny surowej w 120%. Wydobycie produktów wyjściowych, tj. ropy i gazoliny przekroczyło poziom produkcji miesiąca ubiegłego.

Tabela 3

Wykonanie planu produkcji ważniejszych przetworów przemysłu naftowego w grudniu 1948 r. i styczniu 1949 r.

Przetwory	% wykonania planu	
	w grudniu 1948 r.	w styczniu 1949 r.
Benzyna	125	110
Nafta	135	175
Olej gazowy	83	105
Oleje smarowe	147	133
Asfalt	94	126
Smary stałe	202	140
Parafina	151	118
Koks	198	123

W związku ze zwiększoną przeróbką ropy naftowej produkcja oleju gazowego po wyraźnym spadku w grudniu ub. r. osiągnęła w styczniu poziom miesięcy ubiegłych. Rafinerie nasze w porównaniu z produkcją grudniową ub. r. przerobiły w miesiącu sprawozdawczym o 6,75% ropy krajowej więcej. Plan przeróbki ropy wykonano w 114%. W porównaniu z rokiem 1947 czas przeróbki 1 tony ropy naftowej, dzięki współzawodnictwu pracy, został skrócony o 8 godzin roboczych.

Podległe C. Z. P. N. przedsiębiorstwa prowadzące eksploatacyjne i badawcze prace geologiczno-wiertnicze wykonały miesięczny plan wierceń: z tego »Kopalnictwo Naftowe« — w 103%, zaś »Wiercenia Poszukiwawcze« — w 114%.

W miesiącu sprawozdawczym przemysł naftowy eksploatował 2.602 szyby w tym 2.545 ropno-gazowych i 57 gazowych. W tym czasie prace wiertnicze i pogłębiarskie obejmowały 77 szybów, a w budowie i rekonstrukcji znajdowało się 25 szybów. Plan wierceń na luty przewiduje wykonanie 68 otworów.

Wzrastające uprzemysłowienie kraju, wzrost parku samochodowego i postępu w mechanizacji

rolnictwa, zwiększają rozmiary i rodzaj zapotrzebowania na przetwory przemysłu naftowego, przede wszystkim odnośnie paliw płynnych. Uwzględnia to plan produkcji C. Z. P. N. na 1949 r. oraz plan importu C. P. N, w którym szczególny nacisk położono na ropę naftową i benzynę.

W planie produkcyjnym naszych rafinerii największy wzrost, w porównaniu do produkcji roku ubiegłego, wykazuje produkcja oleju gazowego — o 24%, parafiny — o 13% i asfaltu o 18%, natomiast planowana produkcja nafty nie przekracza poziomu zeszłorocznego, wobec postępów w dziedzinie elektryfikacji kraju, zmniejszających zapotrzebowanie na naftę oświetleniową. W dziedzinie kopalnictwa przewidziane jest zwiększenie wydobycia gazu ziemnego o 23%. Gaz ziemny zdobywa coraz większe znaczenie jako surowiec dla przemysłu i jako materiał pędny. Przez użycie sprężonego gazu ziemnego jako siły napędowej, możemy w 1949 roku uzyskać oszczędności w paliwach płynnych, odpowiadające wartości 20.000 ton benzyny rocznie. W związku z tym buduje się stacje kompresyjne przy istniejącej sieci dalekosiężnych gazociągów.

Inwestycje w przemyśle naftowym w 1949 r. wzrosną o 72% w porównaniu z rokiem ubiegłym. Przewidywana jest dalsza rozbudowa i modernizacja rafinerii krajowych, Trudności w zaopatrzeniu technicznym będą zaspokajane importem kompletów urządzeń i narzędzi wiertniczych z ZSRR. Prace wiertnicze zarówno badawcze jak i eksploatacyjne przekroczą poziom 1948 r. i ulegną dalszej intensyfikacji, szczególnie na odcinku odkrywczym nowych złóż roponośnych.

Przemysł naftowy, zgodnie z opracowanym w 1948 r. planem technicznym na lata 1948 i 1949, będzie dążył do racjonalizacji procesu produkcji. Plan techniczny obejmuje zarówno działalność Centralnego Zarządu jak i przedsiębiorstw mu podległych.

4. Przemysł energetyczny. Elektrownie zawodowe podległe C. Z. E. wytworzyły w styczniu b. r. 373,4 mil. kWh energii elektrycznej, wykonując plan w 100,4%. Na wyróżnienie zasługują zjednoczenia śląskie: Zjednoczenie Energetyczne Okręgu Górnośląskiego wyprodukowało 185,7 mil. kWh, Zjednoczenie Energetyczne Okręgu Dolnośląskiego — 33,6 mil. kWh.

Zorganizowane w styczniu współzawodnictwo pracy między elektrowniami w Radomiu i Kielcach przyczyniło się do podwojenia produkcji energii elektrycznej tych zakładów, w porównaniu z tym samym okresem ubiegłego roku. Tak znaczne zwiększenie produkcji umożliwiło obecnie przesyłanie pewnej ilości energii elektrycznej Zjednoczeniu Energetycznemu Okręgu Górnośląskiego.

W elektrowni łódzkiej, dzięki racjonalnie przeprowadzonej akcji oszczędnościowej, ilość węgla zużytego w styczniu na wytworzenie jednej kilowatogodziny zmniejszyła się o ca 10%, w stosunku do tego samego miesiąca ub. roku.

Plan na rok bieżący przewiduje produkcję energetyczną w zakładach podległych C. Z. E. na ca 4.132 mil. kWh, z czego na elektrownie ciepłe przypada 3.764 kWh. Szczególny wzrost wykazuje plan produkcji Z. E. O. Ł., dostosowany do potrzeb stale rozrastającego się przemysłu łódzkiego. Przewidziane jest zwiększenie produkcji elektrowni zawodowych o 12%, zaś elektrowni przemysłowych o 10%.

Z całości nakładów przeznaczonych na przemysł w roku bieżącym, 10,8% przypada na przemysł energetyczny. Większe sumy inwestycyjne otrzymały jedynie przemysły węglowy i hutniczy.

Energetyka polska ze względu na to, że podstawowe elementy elektrowni, a więc kotły, turbiny i generatory nie są jeszcze w dostatecznej ilości produkowane w kraju, jest uzależniona w pewnym stopniu od dostaw zagranicznych. W bieżącym roku nastąpi realizacja zamówień C. Z. E. w Szwecji, ZSRR i Francji. Będzie ona miała decydujące znaczenie w pierwszych latach planu 6-letniego. Plan inwestycyjny na rok 1949 przewiduje uruchomienie kotłów o wydajności ok. 450 ton/h, turbozespołów parowych o mocy sumarycznej ok. 140.000 KW i turbozespołów wodnych o mocy 4.600 KW. Na odcinku inwestycji odnoszących się do zakładów wodno-elektrycznych plany C. Z. E. idą na razie głównie w kierunku odbudowy i rozbudowy. Na koniec 1949 r. przewidziane jest częściowe uruchomienie elektrowni wodnych w dwóch punktach kraju. Elektrownie te będą miały charakter zakładów przepływowych i będą aktywizować wybitnie bilans energetyki swoich okręgów. W roku bieżącym przeznaczono poważne kredyty na generalny remont elektrowni w Płocku, Włocławku i Łowiczu. Przewidziana jest również dalsza rozbudowa sieci wysokich napięć. W najbliż-

szym czasie zostanie połączony energetyczny układ południowo-wschodni z układem południowo-zachodnim (do połączenia brak jeszcze 80 km. W nowopowstałym układzie pracować będzie 57% mocy instalowanej w Polsce.

Państwowy Plan Inwestycyjny na odcinku elektryfikacji wsi przewiduje przyłączenie do sieci 1.371 wsi, w tym elektryfikację 679 i reelektryfikację 692 wsi. W końcowym etapie planu trzyletniego Polska posiadać będzie blisko 12.000 wsi zelektryfikowanych.

5. Przemysł metalowy przekroczył w styczniu 1949 r. planowaną produkcję w większości jej asortymentów. Obrazuje to tabela 4.

Tabela 4

**Produkcja niektórych ważniejszych wyrobów
Zakładów Centralnego Zarządu Przemysłu
Metalowego.**

(dane prowizoryczne)

Wyszczególnienie	Wykonano sztuk		% wykonania planu w styczniu 1949 r.
	w grudniu 1948 r.	w styczniu 1949 r.	
1. Obrabiarki do metali i drzewa	439	389	107
2. Wagony osobowe . . .	18	18	106
3. Węglarki	1.077	1.195	94
4. Motocykle	819	.	.
5. Maszyny rolnicze . . . (w tonach)	33.031	28.586	104
6. Liny	670	579	99
7. Maszyny włókiennicze .	.	280	137
8. Krosna	23	41	103
9. Głowice Eickhoffa . .	6	7	100

Na czoło przemysłu metalowego wysunął się przemysł obrabiarkowy, który wykonał plan z dużą nadwyżką. I tak na przykład przekroczono plan w dziedzinie produkcji tokarek karuzelowych o 50%, obrabiarek do metali o 48%, itp.

W dziedzinie produkcji środków transportowych na podkreślenie zasługują wyniki osiągnięte w produkcji lokomotyw i cystern (gdzie przekroczono plan o 20%) oraz wagonów osobowych (o 6%).

W asortymencie wyrobów masowych najlepsze wyniki wytwórcze uzyskano w produkcji lin stalowo-aluminiowych — 125%, śrub i nakrętek — 112% oraz prętów kolejowych — 111% wykonania planu.

Należy specjalnie nadmienić dobre wyniki osiągnięte przez przemysł budowy maszyn włókienniczych, który wykonał w 137% plan

produkcji maszyn włókienniczych i zespołów zgrzeblarskich, a w 107% planowaną ilość części zamiennych, oraz w 103% produkcję krosien. Fabryka maszyn włókienniczych w Bielsku uruchomiła w styczniu produkcję grzebieni stalowych do zgrzeblarek, których w Polsce dotąd nie produkowano. Poza tym rozpoczęto produkcję maszyn do szycia typu ciężkiego, przeznaczonego dla zakładów konfekcyjnych.

6. Przemysł elektrotechniczny. W wewnętrznej organizacji przemysłu elektrotechnicznego nastąpiły z dniem 1 stycznia 1949 r. następujące zmiany: uległy likwidacji zjednoczenia branżowe oraz podporządkowano bezpośrednio kierownictwu CZP Elektrotechnicznego 30 przedsiębiorstw zrzeszających fabryki stanowiące ich oddziały produkcyjne. Kierownictwo techniczne przemysłu elektrotechnicznego zgrupowano w rozbudowanej Dyrekcji Technicznej Centralnego Zarządu, w ramach której powstały 4 dyrekcje branżowe: maszyn elektrycznych, aparatów elektrycznych, przemysłu kablowego i przemysłu telekomunikacyjnego.

Tabela 5

**Produkcja przemysłu elektrotechnicznego
w styczniu 1949 r. według asortymentów**
(dane prowizoryczne)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	grudz. 1948 r.	styczeń 1949 r.	% wykonania planu w styczniu 1949 r.
Maszyny wirujące	sztuk	2.732	2.902	108
Transformatory	„	200	343	104
Liczniki i zegary elektr.	„	15.409	106	
Kable i przewody	ton	2.311	2.070	99
Baterie i ogniwa	„	182	150	129
Żarówki oświetleniowe .	1000 szt.	2.076	2.097	108
Aparaty telefoniczne . .	sztuk	8.571	4.500	82
Odbiorniki	„	7.393	4.823	80

Dyrekcja maszyn elektrycznych wykonała z nadwyżką plan miesięczny i przekroczyła produkcję z grudnia ub. r. Produkcja pozostałych dyrekcji branżowych w poszczególnych asortymentach przekroczyła na ogół ilości planowane. O tempie rozwoju zniszczonej prawie zupełnie w czasie wojny branży telekomunikacyjnej świadczy znaczny wzrost produkcji jej głównych asortymentów. Między innymi produkcja żarówek w styczniu br. wzrosła 15-krotnie w porównaniu do produkcji tegoż miesiąca w 1948 roku; aparatów telefonicz-

nych 30-krotnie; zaś odbiorników radiowych 2,5 raza.

Produkcja krajowa pokrywa bieżące potrzeby radiofonizacji kraju. W styczniu uruchomiono w Warszawie fabrykę branży telekomunikacyjnej, produkującą wzmacniaki telefoniczne i wzmacniacze radiowe.

Przemysł elektrotechniczny, który już w 1948 r. przekroczył poziom produkcji przedwojennej, na początku roku 1949 osiągnął zdolność produkcyjną większą o około 10% od możliwości produkcyjnych, przedwojennych. Efekt produkcyjny wykonanego w 1948 r. planu inwestycyjnego będzie wyraźnie odczuwalny już w roku bieżącym. W 1949 r. szczególny wzrost produkcji przewidziany jest w branży telekomunikacyjnej oraz w produkcji maszyn wirujących (o 33% w porównaniu do 1948 r.). Plan produkcyjny przemysłu żarówkowego przewiduje na rok 1949 wyprodukowanie ponad 23 mil. sztuk żarówek oświetleniowych, a więc o 5 mil. sztuk więcej niż w roku ub. Produkcja aparatów radiowych wyniesie 87.500 sztuk (w r. 1948 — 29.425) oraz aparatów telefonicznych 76.250 sztuk.

W roku bieżącym preliniowano na inwestycje w przemyśle elektrotechnicznym 3.350 mil. zł, co stanowi wzrost nakładów, w porównaniu do r. 1948, o 64,9%. Rozbudowa przemysłu elektrotechnicznego ma iść w kierunku zaspokojenia potrzeb całości przemysłu polskiego oraz uniezależnienia się od dostaw zagranicznych. W końcu 1949 r. zostanie częściowo uruchomiona wielka fabryka maszyn elektrycznych na Śląsku. W związku ze wzmożoną elektryfikacją kraju powstanie również na Śląsku fabryka aparatów wysokiego napięcia. W Małopolsce buduje się dużą fabrykę małych silników elektrycznych. Na Pomorzu zaś jest przewidziane uruchomienie fabryki sprzętu niskiego napięcia, jako uzupełniającej produkcję fabryki małopolskiej.

W Warszawie, jako centrum przemysłu telekomunikacyjnego, rozpocznie się budowa fabryki sprzętu radiowego oraz fabryki łącznic telefonicznych, produkcja tych fabryk uniezależni nas od dostaw zagranicznych. W roku bieżącym zostanie uruchomiona również w Warszawie fabryka lamp fluorescencyjnych oraz nieprodukowanego jeszcze w Polsce artykułu — skrętek i elektrod.

Import inwestycyjny wzrośnie w porównaniu z ub. r., przy czym przewidziane są znaczne

obroty handlowe z Czechosłowacją, Szwecją oraz Węgrami i Holandią.

W roku bieżącym będą kontynuowane zmiany wewnętrzne w aparacie produkcyjnym w oparciu o doświadczenia i programy konstrukcyjne ub. roku, a częściowo na wynikach bieżących »małej racjonalizacji«. Usprawnienie w jednej tylko dziedzinie produkcji silników elektrycznych spowoduje, że w roku 1949 ilość ich oddana do ruchu wzrośnie o kilka tysięcy sztuk, w stosunku do planowanej pierwotnie.

7. Przemysł chemiczny. W styczniu br. zakłady wytwórcze przemysłu chemicznego podjęły kampanię o przedterminowe wykonanie planu trzyletniego. Wyznaczony na styczeń plan produkcyjny podwyższony został w stosunku do poprzedniego miesiąca o przeszło 25%. Mimo to jednak został on w całości nie tylko wykonany ale i przekroczony, przy czym wartość produkcji w cenach podstawowych osiągnęła 102% planu.

Tabela 6

Produkcja ważniejszych artykułów Centralnego Zarządu Przemysłu Chemicznego w styczniu 1949 r. w tonach
(dane prowizoryczne)

Wyszczególnienie	Ilość wykonana		% wykonania planu w styczniu 1949 r.
	w grudniu 1948 r.	w styczniu 1949 r.	
Kwas solny w przeliczeniu na 100%	554	597	112
Soda surowa	16.899	16.842	103
„ kalcynowana	9.017	9.799	104
„ kaustyczna	4.755	4.272	104
Karbid	12.256	13.774	108
Azotniak	10.428	15.052	107
Superfosfat	31.235	28.674	93
Mydło do prania	1.400	.	.
Smola surowa	2.335	2.219	108

Szczególnie wysokie nadwyżki, w stosunku do planu, osiągnięto w produkcji barwników (40%), soli glauberskiej (20%), kwasu solnego (12%), acetyleny (19%), wyrobów lakierniczych (12%) i dętek samochodowych (22%),

W dziedzinie produkcji kwasu solnego, soli amoniakalnej, saletrzaku, barwników i soli glauberskiej uzyskano najwyższy, notowany dotychczas poziom. Produkcja szeregu dalszych artykułów, jak azotniaku, karbidu, opon i dętek samochodowych wzrosła również wydatnie, w porównaniu z miesiącem poprzednim.

W związku ze zbliżającą się kampanią wiosenną w rolnictwie, produkcja azotniaku wzro-

sła blisko o 50%, w stosunku do poprzedniego miesiąca.

Sytuacja surowcowa przemysłu chemicznego nie nastroczała szczególnych trudności, przejawiając na ogół tendencję do dalszej systematycznej poprawy. Brak apatytów, odczuwany dotkliwie od szeregu miesięcy, został usunięty w znacznej mierze po nadejściu poważnej partii tego artykułu z ZSRR.

Z inicjatywy Centrali Zaopatrzenia Przemysłu Chemicznego oraz zainteresowanych fabryk podjęto prace mające na celu zużytkowanie odkrytych w kraju złóż kaolinu dla potrzeb przemysłu chemicznego.

8. Przemysł mineralny. Centralny Zarząd Przemysłu Mineralnego ukończył w dniu 1.I. 1949 r. przejmowanie zakładów od Centralnego Zarządu Wytwórcni Materiałów Budowlanych.

Przemysł mineralny wykonał miesięczny plan produkcji, według tymczasowych danych, w 121%. Wytwórczość ważniejszych artykułów przemysłu mineralnego przekroczyła poważnie plan produkcji na styczeń 1949 r., osiągając wzrost we wszystkich pozycjach, w stosunku do produkcji miesiąca ubiegłego.

Tabela 7

Produkcja ważniejszych wytworów przemysłu mineralnego
(dane prowizoryczne)

Wyszczególnienie	grudzień 1948	styczeń 1949	% wykonania planu w styczniu 1949
Wapno palone (t)	42.057	43.387	170
Cement (t)	67.105	123.380	126
Szkoło okienne (tys. m ²)	1.118	1.130	119
Cegła (tys. szt.)	18.480	17.422	132
Papa smołowcowa (tys. m ²)	758	1.947	120

Na szczególną uwagę zasługuje wzrost produkcji cementu oraz papy smołowcowej. Ponadto przemysł mineralny uruchomił w styczniu produkcję lepiku bitumicznego — artykułu niezbędnego przy kryciu dachów papą bitumiczną. Dzięki tej produkcji pewne niedobory jakie istniały w latach poprzednich będą w bieżącym roku zaspokojone.

Eksport cementu wyniósł w miesiącu sprawozdawczym 46.980 ton, czyli o 27.501 ton więcej niż w grudniu ub. r.; głównymi importarami były: Holandia (22.368 ton), ZSRR oraz Brazylia.

Planowana na rok 1949 produkcja państwowych zakładów CZP Mineralnego ma osiągnąć wartość 281 mil. zł wg cen z 1937 r. Przewidywany jest wzrost produkcji wszystkich ważniejszych artykułów przemysłu mineralnego, przy czym produkcję cementu planuje się na 1.900 tys. ton, wapna palonego 629 tys. ton, cegły 567.960 tys. sztuk, papy smołowcowej zaś — 21.400 tys. m².

Inwestycje na rok 1949 wyniosą 4.500 mlrd. zł, co stanowi wzrost o 80,3%, w porównaniu do ub. r. Wysokość kwot przeznaczonych na inwestycje wskazuje na wzrost zainteresowania rozwojem produkcji przemysłu mineralnego, stanowiącej podstawowy czynnik realizacji nakładów budowlanych w gospodarce narodowej.

W roku bieżącym zostanie uruchomiona cementownia na Pomorzu oraz 4 zakłady ceramiczne.

W dziedzinie zaopatrzenia przemysłu mineralnego korzystamy przeważnie z surowców krajowych. Jedynie na odcinku [zaopatrzenia w materiały ogniotrwałe w roku 1949 odczuwać będziemy jeszcze dość znaczne trudności.

9. Przemysł drzewny. Wartość produkcji zakładów podległych Centralnemu Zarządowi Przemysłu Drzewnego wyniosła w styczniu 1949 r. 8,7 mil. zł wg cen podstawowych z 1937 r. Miesięczny plan produkcji został wykonany w 92%.

Tabela 8

Wartość produkcji Centralnego Zarządu Przemysłu Drzewnego według zjednoczeń
(w tys. zł według cen podstawowych z 1937 r.)

Zjednoczenie	grudzień 1948 r.	styczeń 1949 r.
Dolnośląskie	1.648	1.503
Krakowsko-Śląskie . .	1.253	1.279
Mebli giętych	840	909
Zachodnie	1.977	1.312
Centralne	985	662
Pomorskie	3.205	1.800
Mazurskie	740	919
Zamojskie	—	194
Bydgoskie	—	94

W miesiącu sprawozdawczym powstały dwa nowe Zjednoczenia: Zamojskie — dysponujące dwoma zakładami w Zamościu i Zwierzyńcu, o różnolitej produkcji oraz Bydgoskie, któremu podlegają trzy fabryki mebli w Bydgoszczy.

Tabela 9

Produkcja ważniejszych artykułów państwowego przemysłu drzewnego w styczniu 1949 r.

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Produkcja	% wyk. planu miesięczn.
Sortymenty tarte:	m ³	15.472	119
a) deski miękkie	"	9.621	.
b) „ twarde.	"	3.885	.
c) inne sortym. tarte .	"	1.996	.
Skrzynie:	szt.	137.506	122
a) skrzynie grubościenn.	"	5.452	.
b) „ cienkościenn.	"	132.054	.
Mebli gięte:	"	65.971	98
krzesła	"	53.400	.
fotele	"	2.627	.
inne wyroby gięte. .	"	9.944	.
Beczki:	"	13.161	87
a) beczki do płynów .	"	6.631	.
b) „ do ciał stałych	"	6.530	.
Sklejki i płyty stolarskie	m ³	1.662	93

Produkcja mebli giętych przekroczyła w styczniu produkcję ub. miesiąca. Obecnie przemysł drzewny jest w toku wykonywania wielkich zamówień, m. in. baraków dla Służby Polsce oraz domków dla przemysłu hutniczego i węglowego.

Państwowy przemysł drzewny planuje w roku bieżącym dostarczenie 136.580 m³ desek z drzewa miękkiego oraz około 35.000 m³ desek z drzewa twardego. Wytwórnice mebli wyprodukują w 1949 r. 829.000 sztuk mebli giętych, wobec 668.385 sztuk wyprodukowanych w roku ubiegłym. Planowana wytwórczość mebli tapicerskich wyniesie 68.720 sztuk. Poza tym CZPD dostarczy w bieżącym roku 937.000 sztuk skrzyń oraz 198.000 beczek, których produkcja w 1948 r. wyniosła 169.591 sztuk. Wytwórnice przemysłu drzewnego wyprodukują 25.466 m³ sklejek i płyt stolarskich, przekraczając w ten sposób dwukrotnie produkcję roku ubiegłego. Przemysł sklejkowy posiada duże znaczenie dla przemysłu meblowego i stolarki budowlanej.

Plan inwestycyjny przemysłu drzewnego na rok 1949 wyraża się sumą 640 mil. zł, czyli ponad dwukrotnie więcej niż w ub. r. Tak wysokie zwiększenie nakładów inwestycyjnych spowodowane jest planowaną przebudową zakładów przemysłu drzewnego w kierunku dostosowania ich do produkcji masowej i seryjnej.

Z ogólnej sumy przeznaczonych na inwestycje 66% stanowią inwestycje nowe, z czego 47% przeznaczono na fabryki mebli, 28% na zakłady produkcji sklejek oraz 15% na zakłady stolarki białej. Przeznaczono 97 mil. zł na kapitałne

remonty zakładów przemysłowych oraz 60 mil. zł na zakup sprzętu i narzędzi fabrycznych.

Zjednoczenie Pomorskie otrzyma największe sumy na inwestycje, z których przeprowadzona będzie między innymi komasacja 16 warsztatów stolarskich w Nowem n. Wisłą. Poza tym przewiduje się zorganizowanie kombinatu produkcji beczek i parkietów w Gdańsku oraz rozbudowę i unowocześnienie stolarni mechanicznej we Wrzeszczu. Poważne sumy inwestycyjne otrzyma również Zjednoczenie Mazurskie — sumy te przeznacza się na uruchomienie produkcji w Zakładach Przemysłu Drzewnego w Morągu.

W roku bieżącym przemysł drzewny, dzięki znormalizowaniu produkcji swoich wyrobów, zapewni światu pracy estetyczne i tanie meble.

W dziedzinie eksportu przewidziany jest wywóz do Anglii kilku tysięcy kompletów meblowych, zaś do państwa Izrael, na Cypr i do Turcji kilkaset tysięcy kompletów skrzynek cytrusowych.

10. Przemysł włókienniczy. Plan produkcji przemysłu włókienniczego wykonany został w miesiącu styczniu 1949 r. w 105,2%, (według wartości i cen z roku 1937).

W poszczególnych gałęziach przemysłu włókienniczego wykonanie planów kształtowało się następująco:

Przemysł bawełniany	104,4%
„ wełniany	104,3%
„ włókien łykowych	110,9%
„ jedwabn.-galanter.	101,0%
„ dziewiarski	111,9%
„ włókien sztucznych	106,7%
„ art. i tkanin techn.	99,4%
Roszaranie lnu i konopi	111,3%

Łączna wartość produkcji w miesiącu sprawozdawczym wyniosła wg cen z 1937 r. 184 mil. zł.

Stan czynnych przedsiębiorstw zmniejszył się o 55 i wynosił na dzień 1 stycznia br. 212 zakładów. Zmniejszenie się ilości przedsiębiorstw nastąpiło na skutek przejścia 33 zakładów do Centralnego Zarządu Przemysłu Odzieżowego oraz komasacji zakładów mniejszych, posiadających maszyny tego samego typu, w celu usprawnienia produkcji. Procentowy stan uruchomienia maszyn zwiększył się o 1,7% i wynosił 74,3%.

Stan zatrudnienia przemysłu włókienniczego w miesiącu styczniu 1949 r. wynosił ca 303 tys. pracowników, z czego 276 tys. fizycznych i 27

tys. pracowników umysłowych. Zmniejszenie się stanu zatrudnienia, w porównaniu z grudniem 1948 r., o 37 tys. pracowników, spowodowane było przejściem do Centralnego Zarządu Przemysłu Odzieżowego 43 tys. osób oraz wzrostem zatrudnienia o 6 tys., z czego większość przypada na przemysł bawełniany.

Wykonanie planu produkcji w poszczególnych działach przemysłu włókienniczego obrazuje nam następująca tabela:

Tabela 10
Produkcja przemysłu włókienniczego
(dane prowizoryczne)

Rodzaj przemysłu i artykuł	Jedn. miary	Ilość wyprodukowana		% wykonania planu w styczniu 1949 r.
		w grudniu 1948 r.	w styczniu 1949 r.	
Bawełniany:				
przędza cienkoprzęd.	ton	396	293	95
„ odpadkowa	„	786	815	111
tkaniny bawełniane.	tys. m	30.201	29.711	110
Wełniany:				
przędza zgrzebna. .	ton	2.065	2.085	106
„ czesankowa	„	671	767	109
tkaniny wełniane. .	tys. m	3.663	3.370	95
Włókien łykowych:				
tkaniny lniane. . .	„	2.514	2.527	101
„ jutowe . .	„	923	480	113
Włókien sztucznych				
włókien czesankow..	ton	1.103	.	.
przędza »Artex« . .	„	35	35	102

W zaopatrzeniu przemysłu włókienniczego w surowce odczuwano pewne trudności w dziale bawełny i wełny a zwłaszcza juty. Poza tym niedostateczny był import barwników oraz igieł dziewiarskich.

W okresie sprawozdawczym Centralny Zarząd Przemysłu Włókienniczego zwrócił specjalną uwagę na zagadnienie pełnego wykorzystania odpadków. Sporządzono remanent odpadków i plan ich eksploatacji.

11. Przemysł odzieżowy. Plan produkcji przemysłu odzieżowego wykonano w styczniu 1949 r. w 88,7%; ten stosunkowo niski procent wykonania planu tłumaczy się wysokim zaplanowaniem oraz zmianami asortymentu produkowanych towarów.

Procentowe wykonanie planu w poszczególnych rodzajach przemysłu odzieżowego przedstawia się następująco:

Przemysł konfekcyjny państwowy.	73,4%
„ guzikarski	106,1%
„ kapelusznicy.	95,5%

W miesiącu styczniu 1949 r. czynnych było przedsiębiorstw:

Ośrodków konfekcyjnych	26
Zjedn. Zakł. Przemysłu Kapel.	1
Przemysłu guzikarskiego	9
Rej. zakłady nakładcze	4

Na ogólny stan maszyn 11.404—czynnych było w styczniu 1949 r. 7.055 sztuk, tj. 61,8%.

Stan zatrudnienia w przemyśle odzieżowym wynosił w styczniu 1949 r. ogółem 42.352 pracowników, z czego 38.496 fizycznych oraz 3.856 umysłowych i nie wykazał większych zmian w stosunku do grudnia 1948 r.

W styczniu dała się zauważyć znaczna poprawa w jakości produkowanych artykułów. Duże trudności stanowiły częste zmiany planów produkcyjnych, które, o ile to było możliwe, starano się dostosować do posiadanych zapasów surowcowych.

W poszczególnych działach przemysłu odzieżowego produkcja kształtowała się następująco:

Tabela 11

Produkcja przemysłu odzieżowego
w styczniu 1949 r.
(dane prowizoryczne)

Przemysł i artykuł	Jedn. miary	Ilość wykonana
Przemysł konfekcyjny		
plaszcz	sztuk	44.000
mundury sukien. i drelach.	"	45.000
spodnie cywilne i mundur.	"	103.000
koszule	"	364.000
kalesony	"	135.000
bielizna pościelowa	"	271.000
inne	"	944.000
Przemysł guzikarski i galanteryjny		
guziki	grosy	190.118
walizki	sztuk	7.976
wyroby metalowe	"	19.000
różne wyroby rymarskie	"	57.000
Przemysł kapelusznicy		
kapelusze	tys. szt.	83.356
kapliny, stożki i berety	" "	205.167

12. Przemysł papierniczy. Wyniki produkcji działu wytwórczego przemysłu papierniczego w miesiącu sprawozdawczym kształtowały się pomyślnie. Plan wykonano w zakresie wszystkich artykułów — z wyjątkiem miazgi drzewnej, co było wywołane przejściowymi trudnościami technicznymi — z pewną nadwyżką. Ilustruje to nam tabela 12,

Tabela 12

Produkcja przemysłu papierniczego w tonach
(dane prowizoryczne)

Wyszczególnienie	I l o ś ć		% wykonania planu w styczniu 1949 r.
	grudzień 1948 r.	styczeń 1949 r.	
Miazga drzewna . . .	8.772	8.750	97
Celuloza sulfitowa . .	6.586	6.482	101
" natronowa .	3.875	3.488	101
Papier	20.075	20.384	101
Tektura	3.031	3.244	103

W roku bieżącym przewiduje się dalszy wzrost wartości rocznej produkcji przemysłu papierniczego o 10,2%, w stosunku do osiągniętego poziomu w ub. r. Ilościowy plan na rok 1949 przewiduje produkcję:

miazgi drzewnej	107	tys. t.	wzrost o 8%	} w porównaniu z planem ub. r.
celulozy	117	" " "	o 14%	
papieru	245	" " "	o 11%	
tektury	38,2	" " "	o 27%	

Należy podkreślić duży udział przemysłów Ziemi Odzyskanych w produkcji następujących artykułów:

miazgi drzewnej	— 46%
papieru	— 32%
tektury	— 33%

Przewidywany dalszy rozwój przemysłu papierniczego wiąże się ściśle ze wzrostem nakładów inwestycyjnych, których preliminowana wartość wyniesie kwotę 2.250 mil. zł (w roku ub. 1.480 mil. zł). Planowane inwestycje przewidują tak budowę nowych jak też odbudowę i rozbudowę istniejących zakładów. Przeprowadzona będzie również w ramach planu inwestycyjnego akcja modernizacji narzędzi, metod pracy i ulepszeń technicznych.

W r. 1949 rozpoczęta została po raz pierwszy w Polsce produkcja celulozy słomowej, której przewidywana produkcja wyniesie około 3.500 ton. Podobnie rozpoczęta została wytwórczość preszpanu elektrotechnicznego.

Trzeba podkreślić dużą aktywność wynalazczą robotników w dziedzinie ulepszeń procesów produkcyjnych; pomysły te przyczyniły się nie tylko do szybszego wzrostu produkcji ale także i do poważnych oszczędności.

W związku z rozbudową przemysłu papierniczego daje się odczuwać brak pracowników wykwalifikowanych. Celem zapobieżenia mogącym powstać trudnościom zorganizowano intensywne szkolenie nowych kadr i doskonalenie zawodowe pracowników wykwalifikowanych.

13. Przemysł skórzaný. Styczniowy plan produkcji przemysłu skórzanego wykonano w 106%, podczas gdy na przestrzeni okresu rocznego produkcja wzrosła o 48%. Styczniowy plan produkcji prawie we wszystkich pozycjach znacznie przekroczono.

W poszczególnych asortymentach wytwórczość kształtowała się następująco:

Poza skórąmi bydlęcymi otrzymano w okresie sprawozdawczym 82 tys. skór jagnięcych z Jugosławii, przeznaczonych na kozuchy i kurtki szoferskie oraz 12 ton wagi suchej, skór jagnięcych i baranich z Turcji.

W okresie sprawozdawczym nawiązano kontakty ze Szwecją, Norwegią i Finlandią w sprawie importu skór reniferowych, które ewentu-

Tabela 13

Produkcja niektórych ważniejszych artykułów przemysłu skórzanego w styczniu 1949 r.
(dane prowizoryczne)

A r t y k u ł	Jedn. miary	Ilość wykonana		% wykonania planu w styczniu 1949 r.
		w grudniu 1948 r.	w styczniu 1949 r.	
Produkcja garbarska				
w przeliczeniu na skóry surowe	t	3.467,9	320,6	106
Produkcja ważniejszych gatunków skór				
podeszwowych	t	892,3	944,6	110
juchtowych	t	160,2	143,7	119
technicznych	t	44,8	35,0	101
blankowych	t	25,6	19,0	106
wierzchnich	tys. m ²	139,8	111,7	107
Produkcja obuwia				
ogółem	tys. par	688,0	715,2	100
w tym skórzane	" "	451,9	474,6	95
Produkcja art. technicznych	t	31,6	31,5	96
skór rękawnicz.	t	6,6	10,8	127
rękawiczek	tys. par	14,8	15,1	101
chemikaliów garb.	t	54,9	42,0	67

Ilość czynnych zakładów pracy zmniejszyła się z 99 do 95 na skutek dokonanej komasacji.

Stan zatrudnienia utrzymał się na poziomie poprzedniego miesiąca i wynosił na dzień 31.1. 1949 r. ogółem 18.582 osoby, z czego 16.517 pracowników fizycznych i 2.065 umysłowych.

Zbiórka skór surowych w styczniu 1949 roku wyniosła 530,9 ton, co stanowi 97% wykonania planu. Zakup skór surowych cechuje dalsza niższa, w porównaniu z grudniem ub. roku, o 566 ton. Zniżka ta jest wynikiem zmniejszonego natężenia uboju bydła.

Zbiórka skór świńskich dała w miesiącu sprawozdawczym wynik pomyślny. Zebrano 217,9 ton (95% wykonania planu) tj. o 14,7 ton więcej niż w grudniu ub. r.

Import skór surowych za styczeń wyniósł 1.400 ton, tj. wykonano plan w 95%. Plan namoków wzrósł o 259 ton i wynosił 2.919 ton.

alnie przewidziane są na skóry zamszowe, dla rękawicznictwa i ortopedii.

W styczniu 1949 r. wysłano 10 tys. skór cielęcych do Szwajcarii i 2.630 skórek futerkowych szlachetnych (kuny, borsuki) do U. S. A.

14. Przemysł fermentacyjny. W styczniu produkcja przemysłu fermentacyjnego przekroczyła we wszystkich pozycjach wytwórczość miesiąca poprzedniego, osiągając najpoważniejszy wzrost na odcinku produkcji piwa.

Tabela 14

Produkcja ważniejszych artykułów państwowego przemysłu fermentacyjnego
(dane prowizoryczne)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Osiągnięta produkcja		% wykonania planu w styczniu 1949 r.
		grudzień 1948	styczeń 1949	
Piwo	hl	60.000	101.000	95
Wino	"	2.044	2.719	95
Ocet	"	9.551	10.012	120
Słód	ton	4.500	5.159	87

Dział octowy przemysłu fermentacyjnego zwiększył ostatnio asortyment produkcji przez uruchomienie we Wrocławiu pierwszej w Polsce fabryki kwasu mlekowego, której produkcja zaspokoi zapotrzebowanie rynku wewnętrznego. Nowowytbudowanym zakładom przemysłu krajowy dostarczył aparaturę oraz sprzęt instalacyjny.

W planie na 1949 r. C. Z. P. F. przewiduje znaczny wzrost produkcji w trzech zasadniczych działach wytwórczości, a mianowicie w piwowarsko-słodowniczym, winiarskim i octowym. Plan przewiduje wyprodukowanie 1.600 tys. hl piwa przez browary podległe C. Z. P. F., łącznie zaś z produkcją zakładów sektora spółdzielczego i prywatnego produkcja piwa w br. wyniesie ca 2 mil. hl, co stanowi wzrost o ponad 700 tys. hektolitrow w porównaniu do produkcji piwa w 1948 r. Słodownie państwowe wyprodukowały w ub. r. około 30 tys. ton słodu, a na rok 1949 plan przewiduje produkcję 44.178 ton słodu.

W dziale octowym największy wzrost przewidziany jest w produkcji musztardy — 700 ton, która przewyższy dwukrotnie produkcję ub. r. Planowana na r. 1949 wytwórczość win wyniesie 3.542 tys. litrów. Ze względu na spodziewane wzmożenie popytu na wina krajowe C.Z.P.F. opracował operatywny plan produkcyjny, wg którego wytwórczość wina w br. osiągnie cyfrę 4.800 tys. litrów, co przewyższy dwukrotnie produkcję ub. roku. C. Z. P. F. dążąc do stopniowej eliminacji z rynku wód gazowych, pozbawionych wartości odżywczych, przewiduje podniesienie wytwórczości płynnego owocu z 176,2 tys. litrów w 1948 r. do 600 tys. litrów w 1949 r.

W dziedzinie inwestycji należy wymienić przewidziane uruchomienie w maju br. największej w Polsce wytwórni octu w Olsztynie. Wyprodukuje ona w pierwszym roku pół miliona litrów octu, a w następnych latach produkcja octu osiągnie półtora miliona litrów rocznie.

15. Przemysł konserwowy. Państwowy przemysł konserwowy wykonał plan styczniowy w 101,2%. Na pierwsze miejsce wysunęła się branża mięsna, która wykonała plan w 107%.

Tabela 15

**Produkcja ważniejszych artykułów
państwowego przemysłu konserwowego
w styczniu 1949 r. (w tonach)**
(dane prowizoryczne)

Wyszczególnienie	grudzień 1948 r.	styczeń 1949 r.
Branża mięsna:		
Tłuszcze świeże	213	94
„ topione	142	80
Wędliny	140	237
Bekon	293	322
Wyroby pekl. i wędzone .	35	29
Konserwy mięsne	763	336
Mięso w połówkach. . . .	266	1.321
Branża owoc-warzywna:		
Marmolady i powidła . . .	623	476
Konserwy owocowe	4	14
Branża rybna:		
Konserwy rybne	260	148

W 1949 r. przewidziany jest wzrost produkcji w porównaniu do ub. r. — mięsa w połówkach o 534%, bekonów o 156%, wędlin o 33%, tłuszczów topionych o 25%, zaś konserw owocowych o 74%.

Sytuację surowcową przemysłu konserwowego na odcinku branży mięsnej wybitnie ułatwi prowadzona na szeroką skalę akcja »H«. W br. przewidziane jest zakontraktowanie dla przemysłu konserwowego 125 tys. sztuk trzody chlewnej, bekonowej. Dla należytego przeprowadzenia tej akcji zorganizowany został specjalny aparat w Centralnym Zarządzie Przemysłu Konserwowego. Dążeniem kierownictwa przemysłu konserwowego w br. będzie daleko posunięta mechanizacja produkcji oraz wprowadzenie systemu taśmowego. Dotychczas przeważała praca ręczna, a poszczególne fazy produkcji nie były należycie ze sobą powiązane.

Wszystkie poważniejsze przetwórnice na terenie Polski zostaną przejęte w tym roku przez Centralny Zarząd Przemysłu Konserwowego. Posunięcie to usprawni planowanie oraz jednolite kierownictwo tej dziedziny gospodarki.

Początkiem tych zmian jest przejmowanie przez C. Z. P. K. fabryk konserw od Centrali Mięsnej.

16 Przemysł tłuszczowy. W 1949 r. powstał Centralny Zarząd Przemysłu Tłuszczowego, któremu podlegają zakłady przemysłowe dawne-

go Zjednoczenia Przemysłu Olejarskiego CZPS oraz zakłady Zjednoczenia Przetwórczo-Tłuszczowego, należące dotychczas do CZPCh. Państwowy Przemysł Tłuszczowy wykonał w styczniu plan miesięczny w 104%, a wartość jego produkcji wyniosła 17,6 mil. zł wg cen z 1937 r.

Tabela 16

**Produkcja ważniejszych artykułów
państwowego przemysłu tłuszczowego
(w tonach)**

Rodzaj artykułu	grudzień 1948 r.	styczeń 1949 r.
Olej surowy	2.912	1.452
„ rafinowany	2.274	1.472
Margaryna	1.305	1.323
Mydło do prania	1.400	2.274

Dzięki organizacyjnej i technicznej rozbudowie przemysłu tłuszczowego i powiększeniu powierzchni upraw nasion oleistych, w bieżącym roku przewidziana jest produkcja 15 tys. ton margaryny, 34.539 ton oleju surowego i 25.956 ton oleju rafinowanego. W 1949 produkcja mydła wyniesie 26.820 ton, co stanowić będzie poważny wzrost produkcji w porównaniu do 18.975 ton wyprodukowanych w 1948 r.

W dziedzinie zaopatrzenia, przemysł tłuszczowy będzie się opierał na kontratacji nasion oleistych o powierzchni uprawnej dla rzepaku ozimego i jarego — 90 tys. ha i lnu włóknistego — 65 tys. ha, a ponadto na imporcie surowców. Przewidziany jest m. in. import kopry z Filipin i Malajów, ziarna palmowego z Liberii oraz łożu z Argentyny.

Na rok 1949 prelinowano 875 mil. zł na inwestycje. Przeprowadzone zostaną wstępne prace przy budowie dwóch kombinatów tłuszczowo-mydlarskich (zakończenie budowy nastąpi w ramach planu-6-cio letniego), nastąpi rozbudowa olejarni w Warszawie, Szamotułach, (tamże również budowa magazynu nasion), w Bielsku oraz budowa kilku nowych fabryk mydła.

17 Przemysł spożywczy. Państwowy przemysł spożywczy wyprodukował w styczniu b.r. ogółem artykułów spożywczych 7.481 t o wartości 14,1 mil. zł wg cen podstawowych z 1937 r. wykonując plan miesięczny w 114,3%.

Tabela 17 ilustruje kształtowanie się produkcji w poszczególnych zjednoczeniach branżowych.

Tabela 17

**Produkcja państwowego przemysłu spożywczego
z podziałem na zjednoczenia (w tonach)**

Zjednoczenie	grudzień 1948 r.	styczeń 1949 r.
Cukiernicze	2.158	2.334
Drożdżowe	1.106	533
Surogat. Kawy i Nam. Spoż.	2.981	2.399
Ziemniaczane	7.352	2.215
Ogółem	13.597	7.481

Tabela 18

**Produkcja ważniejszych artykułów
przemysłu spożywczego w styczniu 1949 r.
(w tonach)**

Rodzaj artykułu	grudzień 1948 r.	styczeń 1949 r.
Cukierki i czekolada	1.242	1.388
Makaron	648	638
Drożdże prasowane	981	436
Surogaty kawy	2.267	2.241
Mąka ziemniaczana	5.094	1.071

Spośród artykułów produkowanych przez CZPS największy procent wykonania planu miesięcznego osiągnęła produkcja cukierków i czekolady.

W miesiącu sprawozdawczym było zatrudnionych w przemyśle spożywczym ogółem 11.203 pracowników.

Wartość produkcji planowanej na 1949 r. wyniesie 165,5 mil. zł wg cen z r. 1937 tj. o 30% więcej niż w ub. r., pomimo odliczenia produkcji Zjednoczenia Przemysłu Olejarskiego, które od stycznia br. podporządkowano Centralnemu Zarządowi Przemysłu Tłuszczowego.

Plan na rok bieżący przewiduje produkcję 13.000 ton cukierków, 1.900 ton czekolady, 7.200 ton makaronu, 22.500 ton surogatów kawy, 15.000 ton suszonej cykorii oraz 57.000 ton produktów ziemniaczanych.

W celu uniezależnienia się od przypadkowych tendencji w podaży ziemniaków na wolnym rynku, zakontraktowano w r. 1949 plony ziemniaków przemysłowych na obszarze 74 tys. hektarów.

Równolegle ze wzrostem produkcji przewidziana jest dalsza rozbudowa przemysłu spożywczego. Na r. 1949 prelinowano na inwestycje 630 mil. zł, podczas gdy w roku 1948 zużyto na ten cel 290 mil. zł.

Suma ta jest przeznaczona na dalszą mechanizację produkcji, kupno maszyn, uruchomienie nieczynnych oraz na tworzenie nowych

działów produkcji. W br. zostanie uruchomiona fabryka »Fuks« w Warszawie oraz fabryka makaronu we Wrocławiu. Poza tym w przemyśle ziemniaczanym przewiduje się uruchomienie dwóch dotąd nieczynnych zakładów na Śląsku i w Szczecinie.

Ze strefy radzieckiej w Niemczech prawdopodobnie nastąpi import maszyn cukierniczych dla większych zakładów przemysłu cukierniczego.

18 Przemysł miejscowy. Podstawowe zmiany dokonane w przemyśle miejscowym spowodowały wzrost produkcji oraz stworzyły podstawy do opracowania szczegółowego planu na rok 1949. Dzięki temu państwowy przemysł miejscowy ma zapewnione surowce potrzebne do racjonalnej produkcji i odbiór wytworzonych artykułów.

Produkcja państwowego przemysłu miejscowego w 1948 r. w zakresie asortymentu obejmuje: kotły do centralnego ogrzewania, przyczepy samochodowe, wentyle rowerowe, łańcuchy Galla, sodę krystaliczną, mydło, proszek do prania, beczki, zeszyty, obuwie, osiągając wartość 140 mil. zł wg cen podstawowych z 1937 r. (przy 105,2 mil. zł w ub. r.). Plan produkcji przemysłu miejscowego na rok 1949 przewiduje wytworzenie towarów wartości 191,9 mil. zł wg cen z 1937 r., czyli o 59% więcej od wartości produkcji planowanej w ub. r.

19 Rolnictwo. Opracowany przez Min. Rolnictwa i R.R. plan zasiewów wiosennych w br. przewiduje obsianie 8.850 tys. ha. Z tej liczby przeznaczono pod uprawę zbóż jarych 3.745 tys. ha, roślin okopowych — 2.950 tys. ha, roślin przemysłowych — 180 tys. ha, strączkowych i pastewnych — 1.830 tys. ha oraz na warzywa i inne drobne uprawy — 145 tys. ha.

Ponieważ planowany obszar obsiewu jesiennego wynosi 6.150 tys. ha (w tym na pszenicę przypada 970 tys. ha, żyto 5.000 tys. ha, jęczmień ozimy 60 tys. ha, rzepak ozimy 100 tys. ha), więc łączna powierzchnia, jaka w 1949 r. znajdzie się pod uprawą, wyniesie prawie 15 mil. ha, co stanowi w stosunku do obsiewu (ponad 14,3 mil. ha) z roku ubiegłego, poważny wzrost o ok. 700 tys. ha. Wartość planowanej produkcji roślinnej powinna wynieść 5,2 mlrd. zł wg cen z 1937 r. przy czym przewiduje się następujące zbiory ważniejszych ziemiopłodów: — pszenica ok. 17,0 mil. t, żyto — ok. 5,6 mil. t, jęczmień — ok. 1,2 mil. t, owies — ok. 2,0 mil. t, ziemniaki — 29,8 mil. t, buraki cukrowe 4,2 mil. t.

Tegoroczne zasiewy dokonane będą przy użyciu znacznych ilości nasion kwalifikowanych. Nasion dostarczą tzw. bloki nasienne oraz majątki państwowe, które znacznie rozszerzą w 1949 r. zaopatrywanie gospodarstw chłopskich w nasiona siewne i materiał hodowlany. Akcja kontraktacyjna obejmie w br. 534 tys. ha, czyli o 33% więcej niż w ub. r., w tym na uprawy oleiste przypada 93 tys. ha, ziemniaki przemysłowe 90 tys. ha, buraki cukrowe — 233 tys. ha, oraz na pozostałą produkcję roślinną — 118 tys. ha.

Plan przewiduje również znaczny rozwój gospodarki hodowlanej. Stan pogłowia zwierząt gospodarskich w 1949 r. wyniesie:

koni	— 2.550 tys. szt.
bydła	— 6.300 „ „
świń	— 5.900 „ „
owiec	— 1.600 „ „

Przy takim stanie pogłowia produkcję artykułów hodowlanych pochodzenia zwierzęcego przewiduje się następująco:

mleka	— ok. 6,0 mlrd. l
mięsa	— „ 511,0 tys. t
tłuszczu wieprzowego —	„ 98,0 „ „
wełny	— „ 2,1 „ „
jaj	— „ 3,2 mlrd. szt.
ryb słodkowodnych —	„ 15,0 tys. t

Stanować to będzie w porównaniu z ub. r. wzrost norm produkcyjnych, w przeliczeniu na głowę mieszkańca, o 22% mięsa, 19% tłuszczu i 10% jaj. Zapoczątkowana już w 1948 r. akcja »H« pozwoli na rozszerzenie hodowli zwierzęcej, w oparciu o szeroko zakrojoną pomoc towarową, organizacyjną i finansową państwa dla mało- i średniorolnych. W budżecie Min. Rolnictwa i R.R. na 1949 r. znajdują się 2 pozycje na cele akcji »H«: 2.245 mil. zł kredytów dla drobnych i średnich hodowców indywidualnych i ok. 3 mlrd. zł dla ferm hodowlanych znajdujących się przy majątkach państwowych.

Równolegle do osiągnięć w najważniejszych produkcyjnych gałęziach rolnictwa, plan na 1949 r. wnosi poważne zmiany w dziedzinie zaopatrzenia rolnictwa w środki produkcyjne, np. park traktorowy wynosić będzie ca 17 tys. traktorów. Produkcja maszyn i narzędzi rolniczych oraz ich import przewiduje zużycie 50 mil. zł wartości przedwojennej, ze szczególnym uwzględnieniem produkcji maszyn dostosowanych do potrzeb ośrodków maszynowych, których liczba wzrośnie z 1.720 do 3.000.

Celem osiągnięcia wyznaczonych planem wyników produkcyjnych państwo przyjdzie rolnictwu z pomocą, która znajdzie wyraz w poważnych nakładach inwestycyjnych, pomocy finansowej, wzroście zaopatrzenia w materiały i środki produkcji oraz dodatkowych ulgach w podatku gruntowym w ramach akcji hodowlanej (akcji »H«).

20. Leśnictwo. Wśród zadań ustalonych w planie dla leśnictwa wymienić należy rozpoczęcie przebudowy systemu gospodarowania w lasach drogą stopniowego zaniechania zrębów zupełnych i zastosowania metody przerębowej. Wartość ogólnej wytwórczości leśnej w roku gospodarczym 1949/50 wyniesie około 15,1 mlrd. zł, w tym wartość produkcji lasów państwowych około 13,7 mlrd. zł.

Wyręb drewna obejmuje łącznie około 11,5 mil. m³ grubizny, w tym w lasach państwowych 10,5 mil. m³. W lasach państwowych zostanie przeprowadzone zalesienie na powierzchni około 122 tys. ha, w tym 20 tys. ha będzie stanowiło zalesienie zrębów bieżących, resztę zaś zalesienie inwestycyjne obejmujące nieużytki i słabe grunty orne. Wzrost planowanego zalesienia na br. wyniesie 38%.

Lasy Państwowe dostarczą również 100 mil. sadzonek na zalesienie nieużytków należących do gospodarstw drobno- i średniorolnych.

W ramach planu inwestycyjnego przeznaczają się kwotę 1.070 mil. zł na zalesienie i ochronę lasów państwowych oraz przeszło 25 mil. na usprawnienie komunikacji i transportu w gospodarce drzewnej.

21. Rybołówstwo. Wyjątkowo niekorzystne warunki atmosferyczne trwające w ciągu stycznia (silne sztormy) uniemożliwiały normalną pracę rybaków, np. zdarzało się, że w rejonie Darłowa kutry w ciągu tygodnia wychodziły na morze tylko jeden dzień. Sztormy spowodowały szkody na całym Wybrzeżu, m.in. uległy zniszczeniu – wydma ochronna w Darłowie, 140 sieci zastawnych, a ponadto było dużo strat w sprzęcie rybackim. W wyniku niekorzystnych warunków połowy bałtyckie w miesiącu sprawozdawczym, w porównaniu do połowów grudniowych, spadły.

Łowienie w Bałtyku.

(w tys. kg)

	1948 r. grudzień	1949 r. styczeń
ogółem w tym:	1.989,3	1.907,9
dorsz	1.492,9	1.670,6

pluć	164,3	48,6
sandacz	114,4	53,8
łosoś	—	33,5
leszcz	58,7	—
plastuga	—	40,7
inne	159,0	60,7

Centrala Rybna w styczniu br. importowała ze Szwecji świeżych i mrożonych szprotów 196.470 kg i śledzi — 512.725 kg, co wpłynęło bardzo korzystnie na zaopatrzenie rynku krajowego wykazującego duże zainteresowanie dla tych gatunków ryb.

Konieczność rozszerzenia zasięgu łowieckiego polskiego rybołówstwa bałtyckiego i oparcia go o bazy leżące na zachodnim wybrzeżu w bliskości niewykorzystanych dotąd całkowicie łowisk dorsza, spowodowała decyzję władz rybackich, stworzenia nowego państwowego przedsiębiorstwa połowów bałtyckich pod nazwą »Barka«. Istniejąca dotychczas firma »Arka« w ciągu 1948 r. wykazała silne tendencje rozwojowe wyróżniające się wzrostem ilości kutrów i zorganizowaniem nowych baz rybackich w Kołobrzegu i Darłowie. Rozwój gospodarki rybnej i specyficzne zadania naszego rybołówstwa (w związku z zanikiem dorsza na Głębi Gdańskiej i koniecznością przeniesienia terenów łowieckich na zachód od Gdyni) wymagają rozszerzenia aparatu produkcyjnego. Zorganizowanie nowego przedsiębiorstwa połowów bałtyckich »Barka« z siedzibą w Świnoujściu, jest jednym z etapów zmierzających do pełniejszej aktywizacji rybołówstwa bałtyckiego w oparciu o wybrzeże zachodnie.

22. Sprawy morskie. W okresie sprawozdawczym notowano niewielki wzrost ogólnych obrotów przeładunkowych zespołu portowego Gdańsk — Gdynia, do poziomu 1.087 tys. ton, dzięki zwiększonemu eksportowi. Obroty portu Gdańskiego (572 tys. ton) w okresie sprawozdawczym przewyższyły nieco obroty Gdyni (515 tys. ton).

Zwiększony eksport wyrażał się liczbą 978 tys. ton przy 925 tys. ton w poprzednim miesiącu. Wzrósł wywóz towarów masowych (paliwo) oraz drobnicy, zaznaczył się natomiast spadek eksportu towarów masowych specjalnych (zboże i drzewo).

W dziale importu notowano spadek o 17,4% czyli o 109 tys. ton, głównie w towarach masowych i drobnicy.

Obroty portów Pomorza Zachodniego, w porównaniu z grudniem 1948 r. zmalały dość

znacznie. Przyczyną tego stanu były przede wszystkim silne sztormy, wielokrotne mgły, zamrażanie portów północnych, które to czynniki utrudniały żeglugę i dostawy kolejowe do portów.

Styczniowe obroty portów Pomorza Zachodniego stanowiły 339,6 tys. ton, z czego 300 tys. ton przypadało na Szczecin.

Z eksportu, wynoszącego ogółem 321,6 tys. ton (w grudniu 326,8 tys. ton) na Szczecin przypadało 282 tys. ton. Największą pozycję stanowił węgiel 295 tys. ton.

Węgiel, stanowiący główny artykuł naszego eksportu, kierowany był do Szwecji — 130,1 tys. ton, Norwegii 49,4 tys. ton, Danii 43,7 tys. ton, Holandii, Finlandii i innych. Z innych ważniejszych pozycji morskiego eksportu wymienić należy cykorię, mączkę ziemniaczaną, wyroby hutnicze, wiklinę, sól, drzewo, zboże.

Jak przewiduje Narodowy Plan Gospodarczy na rok 1949 przeładunek wszystkich portów łącznie z tranzytem wyniesie 19,3 mil. ton. Stanowi to wzrost o 17,7% w stosunku do planu za rok ub., przy czym szczególnie silny wzrost obrotów przewiduje się dla Szczecina i Świnoujścia (o 85%). Podniesie się również tonaż przeładunkowy w małych portach — Uście i Darłowie. Porty te, jak również Kołobrzeg, będą nadal odbudowywane a częściowo ulegną rozbudowie.

Bardzo ważną sprawą jest również kwestia odbudowy składów towarowych, co umożliwi przechowywanie w naszych portach większej ilości towarów. Powierzchnia magazynów manipulacyjnych we wszystkich portach wzrośnie do około 160 tys. m², tj. o 12% w stosunku do ubiegłego roku.

W składzie przeładunków portowych nadal najpoważniejszą pozycję stanowić będą: węgiel, bunkier, koks, które wyniosą łącznie około 15 mil. ton.

Zdolność przeładunkowa naszych portów podniesie się do około 22 mil. w skali rocznej, przy czym czołowe miejsce zajmować będzie nadal zespół portowy Gdynia — Gdańsk.

23. Handel. a) Państwowa Centrala Handlowa. Ogólne obroty Państwowej Centrali Handlowej w styczniu spadły o przeszło 2 mlrd. zł w porównaniu do obrotów grudniowych ub. roku, które kształtowały się dość wysoko w związku z okresem świątecznym. Dużą obniżkę obrotów notowano w branżach: spożywczej, (o 1.189,4 mil. zł), drożdżowej (o 214,9

mil. zł) i cukierniczej (o 134,2 mil. zł), to jest w asortymentach typowo świątecznych. Niektóre branże wykazały natomiast wzrost obrotów, jak ziemniaczana — o 30% i olejów jadalnych o 37%.

Plan gospodarczy na 1949 r. postawił przed Państwową Centralą Handlową dwa główne zadania:

Rozbudowę sieci handlu detalicznego oraz gruntowną przebudowę i reorganizację struktury samej Centrali. W dniu 1 stycznia br. stan sklepów PCH wynosił 500, łącznie z przejętymi placówkami po zlikwidowaniu spółdzielni wojskowych. Zgodnie z planem PCH posiadać będzie do końca 1949 r. ponad 2 tys. sklepów.

Zatwierdzona przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu reorganizacja struktury PCH wprowadzona została w życie z dniem 1 kwietnia br. Głównym jej zadaniem będzie zniesienie dwutorowości na odcinku hurtu.

Tabela 19

Nazwa centrali branżowej	Obroty P. C. H. (w mil. zł)	
	grudzień 1948 r. *)	styczeń 1949 r.
Centr. Biuro Hurt. Spoż.-Przem. .	6.506,7	5.317,3
Centr. Biuro Zak. i Sprzed. Prod. Rolnych	1.964,6	1.226,9
Centr. Biuro Sprzed. Wyr. Cuk. .	891,2	757,0
Centr. Biuro Sprzed. Drożdży . . .	405,0	190,1
Centr. Biuro Sprzed. Surog. Kawy i Namiastek Spożywczych . . .	262,8	275,7
Centr. Biuro Sprzed. Przet. Ziem. .	80,0	104,3
Centr. Biuro Sprzed. Olej. Rośl. .	500,2	687,8
Centr. Biuro Sprzed. Win, Octu i Przetworów	289,5	230,1
Oddział Morski.	32,1	27,6
Sklepy detaliczne PCH	350,0	279,6
Ogółem	11.282,1	9.096,4

*) dane skorygowane.

Działające dotychczas hurtownie branżowe, które zaopatrywały własne sklepy zostaną połączone z rejonowych biur sprzedaży i połączone z hurtowniami spożywczo-przemysłowymi. W każdym województwie przewidziany jest jeden ośrodek dyspozycyjny odpowiedzialny za całość zaopatrzenia placówek terenowych.

Istotnym celem reorganizacji jest obniżenie kosztów własnych hurtu państwowego drogą stopniowego zmniejszania marży i odpowiedniej obniżki cen sprzedażnych, stosownie do roli jaką odgrywać powinien uspołeczniony aparat handlowy.

b) Powszechne Domy Towarowe. Obroty Powszechnych Domów Towarowych w styczniu osiągnęły 2.895 mil. zł (dane prowizoryczne) realizując plan obrotów w 118%.

Obroty styczniowe, w stosunku do poprzedniego miesiąca, spadły o 813 mil. zł, co należy tłumaczyć szczególnie wzmożonymi obrotami świątecznymi w grudniu.

Plan na 1949 r. przewiduje dalsze zwiększenie się obrotów PDT, które przekroczą prawie dwukrotnie obroty 1948 r., osiągając kwotę 40 miliardów złotych.

Przewiduje się utworzenie 13 nowych domów towarowych oraz powiększenie o około 35% objętości pomieszczeń magazynowych, istniejących placówek PDT.

c) Polskie Zakłady Zbożowe. Zakup i dostawa zbóż w styczniu br. wyniosły ogółem 167.920 ton, w tym z poboru podatku gruntowego w zbożu — 20.941 ton.

Polskie Zakłady Zbożowe dokonały sprzedaży w okresie sprawozdawczym 90.046 ton, a stan zapasów magazynowych na dzień 31 stycznia br. wyrażał się liczbą 969.976 ton.

Produkcja w dziale przemiału wyniosła 79.542 tony różnych zbóż, z czego najwięcej przypadło na oddziały: wrocławski — 15.910 ton i poznański — 9.860 ton.

W zakresie eksportu PZZ wyeksportowały 121 tys. ton żyta, 22 tys. ton jęczmienia oraz 19 tys. ton owsa. Głównymi odbiorcami tych zbóż były: Anglia (50 tys. ton), Belgia (32 tys. ton), Szwecja (31 tys. ton) oraz Norwegia, Bizonia, Szwajcaria, Izrael i Dania.

d) Handel spółdzielczy. Obroty central spółdzielczych i spółdzielczo-państwowych oraz spółdzielni dołowych wszystkich typów wyniosły w 1948 roku 636,3 miliardów złotych. Dynamikę rozwoju handlu spółdzielczego na przestrzeni ostatnich trzech lat ilustruje tabela 20.

Tabela 20

Obroty handlu spółdzielczego w latach 1946-1948
(w mil. zł)

W latach	Spółdzielnie terenowe	Centrale spółdzielcze	O g ó ł e m	Wskaźnik wzrostu
1946	80.573,0	71.669	151.742,6	100
1947	224.654,0	185.200	409.854,0	270
1948 *)	362.069,4	274.273	636.342,5	419

*) dane prowizoryczne na podstawie szacunku wydziału statystycznego CZS i informacji central spółdzielczych.

W strukturze obrotów obserwujemy zjawisko stosunkowego zmniejszania się obrotów central spółdzielczych, a to w związku z przechodzeniem spółdzielni dołowych na system bezpośrednich zakupów u producentów z pominięciem pośrednictwa central pełniących rolę hurtowni oraz narzutów prowizyjnych zwiększających koszty nabycia towarów. Ogólny czterokrotny wzrost wielkości obrotów w stosunku do 1946 r. wskazuje na opanowywanie wymiany przez gospodarkę społeczną oraz coraz silniejsze wypieranie z handlu elementów kapitalistycznych.

W roku bieżącym w związku z rozszerzeniem zadań gospodarczych spółdzielczości na odcinku wymiany towarowej między wsią i miastem oraz ogólnym wzrostem masy towarowej i siły nabywczej ludności, należy oczekiwać dalszego rozwoju obrotów w handlu spółdzielczym.

Spółdzielnie spóżywców prowadziły w 1948 r. 8.000 sklepów, a ich obroty wyniosły ok. 140 mlrd. zł.

Plan na 1949 r. przewiduje rozbudowę sieci sklepów spółdzielczych o 2.500 nowych punktów sprzedaży oraz rozszerzenie asortymentu towarów. Preliminowana wysokość obrotów spółdzielni spóżywców wyniesie w 1949 r. — 223 mlrd. zł.

Zadaniem spółdzielni spóżywców w miastach i ośrodkach przemysłowych jest przede wszystkim jak najszerze zaopatrzenie ludności pracującej w artykuły pierwszej potrzeby. Z tego względu spółdzielnie spóżywców i im pokrewne położą największy nacisk w br. na rozszerzenie sieci sklepów spóżywczo-kolonialnych i branżowych.

Ważne zadania w zakresie przetwórstwa spóżywczego ma przed sobą dział produkcji C. S. S. »Społem«. Na czoło zagadnień gospodarczych spółdzielni w br. wysuwa się sprawa rozwinięcia spółdzielczego piekarnictwa, cukiernictwa i wędliniarstwa oraz organizacja sieci spółdzielni na miejsce likwidowanych stołówek pracowniczych. Procentowy udział w piekarnictwie miejskim wynosi przeciętnie zaledwie 20%, a także dotychczasowy udział spółdzielni w produkcji i rozprowadzaniu mięsa i wędlin był w stosunku do innych artykułów niewielki.

Zgodnie z zawartym przez C.S.S. porozumieniem z Centralą Mięsną postanowiono, że spółdzielnie spóżywców organizować będą rynek mięsny i produkcję wędlin we wszystkich mniejszych ośrodkach miejskich, pozostawiając wielkie miasta Centrali Mięsnej.

W zakresie działalności organizacyjnej spółdzielczość spożywców dążyć będzie do rozszerzenia bazy członkowskiej oraz zwiększenia kapitałów własnych i rentowności spółdzielni.

Głównym zadaniem Centrali Rolniczej Spółdzielni »Samopomoc Chłopska« na rok 1949 jest coraz pełniejsza obsługa handlowa i organizacyjna wsi za pośrednictwem sieci gminnych spółdzielni i ich związków powiatowych oraz ośrodków maszynowych i skupu. Na odcinku dystrybucji w roku bieżącym zarówno ilość jak i asortyment towarów przeznaczonych dla gminnych spółdzielni ulegnie znacznemu zwiększeniu. Obok towarów tekstylnych (ponad 66 mil. m) i materiałów budowlanych (cement, wapno, szkło, papa, ceramika, ogólnej wartości ponad 2,5 mlrd. zł) spółdzielnie otrzymają towary dotychczas nierozprowadzane, jak materiały opałowe (węgiel — 2,4 mil. t oraz pewne ilości koksu i drewna), skórę (twardą — 1.350 tys. kg, miękką — 225 tys. m²), obuwie (przeszło 1 mil. par), meble, wyroby z drzewa i inne artykuły obejmujące całokształt potrzeb ludności rolniczej.

Obok zaopatrywania wsi w artykuły przemysłowe, spółdzielnie w dalszym ciągu rozwijać będą akcję skupu ziemiopłodów i produktów hodowlanych. Plan na I półrocze przewiduje skup i sprzedaż 39.980 t różnych nasion; plan ten dostosowany jest do opracowanych przez Min. Rolnictwa i Reform Rolnych planów zasiewów wiosennych, dlatego najważniejszą pozycją jest skup i rozprowadzenie wśród rolników 19.880 t nasion roślin pastewnych i okopowych. Jeśli chodzi o zaopatrzenie rolników w kwalifikowane nasiona zbóż jarych, to C. R. S. projektuje rozprowadzić je przez spółdzielnie w ilości 12 tys. t, co w pełni pokryje istniejące w kraju zapotrzebowanie na te nasiona. Ponadto zaplanowano skup jadalnych nasion strączkowych w ilości 14.000 t, nasion ogrodowych — 105 t, oleistych — 545 t oraz pewne ilości nasion oleistych na uprawy kontraktacyjne. Przewiduje się, że skup tych ilości nasion nie tylko pokryje całkowite zapotrzebowanie wewnętrzne, ale da również pewne nadwyżki na eksport.

Plan gospodarczy Centrali Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskich przewiduje zarówno rozszerzenie sieci organizacyjnej, jak też powiększenie skupu, przetwórstwa i eksportu. Istotą nowego planu jest przejęcie całej nadwyżki produkcyjnej wsi w zakresie mleka, jaj i drobiu, zapewnienie producentowi-hodowcy

stałego rynku zbytu a przez to uniezależnienie go od koniunkturalnych wahań cen, ochrona przed wyzyskiem elementów spekulacyjnych oraz stworzenie korzystnych warunków rozwoju i ulepszenia hodowli.

Centrala, rozporządzając odpowiednim aparatem technicznym spółdzielni i zakładów centralnych, prowadzi nie tylko skup i sprzedaż, lecz także przetwórstwo i eksport. Skup i przetwórstwo Centrali Sp. Mlecz.-Jajczarskich obejmuje znaczny asortyment towarowy: mleko (twaróg, masło, sery, kazeina), jaja (świeże, konserwowane i mrożone oraz masa jajowa), drób (mięso, tłuszcz) i inne produkty uboczne z drobiu (krew, podroby, pierze, i puch). Plan produkcji masła na 1949 r. przewiduje wzrost o 90% (w 1948 r. — 17.893 t), a mleka o 80% (w 1948 r. — 216.614 tys. l) w porównaniu do ub. r.

Wzrastający eksport artykułów produkcji rolniczej jest gospodarczo niezwykle pożądanym objawem umożliwiającym podniesienie hodowli oraz zapewniającym dopływ dewiz. Obecnie cały eksport drobiarsko-nabiałowy został powierzony Centrali Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskich. Polski eksport powojenny jaj i drobiu uważany jest przez importerów zagranicznych za jeden z najlepszych w Europie.

e) **Handel zagraniczny.** Plan obrotów towarowych z zagranicą na rok 1949 przewiduje wywóz towarów wartości 571 mil. dolarów (w stosunku do ub. r. wzrost o 19%) oraz przywóz wartości 594 mil. dolarów (wzrost o 10%),

W strukturze obrotów zagranicznych na szczególną uwagę zasługuje stały wzrost udziału w imporcie surowców i materiałów inwestycyjnych oraz spadek udziału artykułów konsumpcyjnych, które wyniosą w br. zaledwie około 10% ogólnej wartości przywozu. W zakresie wywozu obok podstawowych artykułów naszego eksportu, a mianowicie węgla i koksu (48% ogólnego wywozu) oraz innych materiałów i surowców (15%), coraz większą pozycję zajmują artykuły konsumpcyjne, produkcji przemysłowej (14%) i rolniczej (18%).

W roku ubiegłym, po przezwyciężeniu kryzysu zbożowego, Polska po raz pierwszy w latach powojennych weszła na rynek światowy jako eksporter zboża, a w roku bieżącym wywóz towarów produkcji rolniczej ulegnie dalszemu wzrostowi.

Drugą cechą charakterystyczną naszego handla zagranicznego jest skutecznie realizowane

dażenie do zrównoważenia bilansu handlowego w obrotach towarowych.

Zespół krajów uczestniczących w polskim handlu zagranicznym zostanie w br. rozszerzony na państwa Ameryki Południowej i kraje Bliskiego i Dalekiego Wschodu z zachowaniem głównego udziału w ogólnych obrotach towarowych — Związku Radzieckiego (w ub. r. ponad 30%) oraz krajów demokracji ludowej.

24. Komunikacja. Rok 1949 będzie okresem dalszego rozwoju komunikacji i łączności w Polsce. W zakresie ruchu towarowego koleje przewiozą w 1949 r. 130 mil. ton, czyli o 15% więcej towarów niż w 1948 r. Wzrośnie również ruch pasażerski o 2,4% w stosunku do 1948 r. tak, że koleje przewiozą w br. około 390 mil. pasażerów.

Zwiększenie tonażu przewozów towarowych jak również ilości przewozów pasażerskich umożliwione zostanie dzięki zwiększeniu taboru.

W 1949 r. tabor kolejowy wzrośnie o 1100 nowych i wyremontowanych parowozów, około 1200 wagonów osobowych i o 9000 wagonów towarowych. Wzmoczony będzie stopień bezpieczeństwa ruchu kolejowego przez podwyższenie ilości blokad stacyjnych o 18%, blokad liniowych o 22% i urządzeń sygnalizacyjnych o 26%, w stosunku do stanu w ub. r.

Celem zwiększenia wydajności eksploatacji taboru kolejowego przewiduje się zmniejszenie współczynnika obrotu wagonów do 6,8 dni tj. o 1,7% w stosunku do 1948 r.

Dzięki budowie nowych linii kolejowych oraz urządzeń stacyjnych powstanie szereg nowych i dogodnych połączeń kolejowych. Przewiduje się budowę 480 km linii kolejowych, 77 km elektrycznej sieci zasilającej oraz 860 blokad stacyjnych i liniowych. Wzrośnie również znacznie transport samochodowy, który przewiezie w 1949 r. 7050 tys. t, tj. o 14% więcej niż w 1948 r. oraz 58 mil. pasażerów.

Plan państwowych przedsiębiorstw samochodowych przewiduje na rok 1949 wzrost przewozów do 6.300 tys. t, a pasażerów do 32,8 mil. osób.

Długość czynnych tras samochodowych wzrośnie o 8% i stanowić będzie 46 tys. km.

Do rozwoju komunikacji samochodowej przyczyni się wydatnie rozbudowa dróg kołowych. Drogi te o nawierzchniach ulepszonych osiągną długość około 18 tys. km.

Rok 1949 będzie również okresem znacznego wzrostu przewozów żeglugi śródlądowej. Przewiduje się że tabor żeglugi przewiezie w br.

milion ton towarów, a więc o 80% więcej niż w ub. r.

Przewozy na Odrze wzrosną do 700 tys. t wykazując rozwój żeglugi na tej arterii w stosunku do ub. r. o 86%.

Jeżeli chodzi o przewozy pasażerskie, to żegluga śródlądowa przewiezie około 700 tys. pasażerów. Powiększy się również tabor żeglugi śródlądowej o 34%.

25. Praca, płaca i ceny. Wyjątkowo ciepły styczeń wpłynął dodatnio na kształtowanie się sytuacji na rynku pracy. Roboty budowlane były kontynuowane z rozmachem przypominającym nierzadko okres właściwego sezonu budowlanego. Miało to oczywiście doniosłe znaczenie dla rynku pracy, który został poważnie odciążony na odcinku bezrobocia sezonowego.

Również szybko rozszerzający się zakres robót interwencyjnych, przeprowadzanych pod gestią Min. Pracy i Opieki Społecznej na terenie całego kraju, zgodnie z wytycznymi planu przestrzennego, przyczynia się wydatnie do zahamowania przyływu poszukujących pracy w urzędach zatrudnienia.

Roboty interwencyjne obejmują swoim zakresem przede wszystkim prace nad odgruzowaniem zniszczonych działaniami wojennymi miast, jak również budowę dróg i mostów oraz regulację rzek.

Na odcinku zatrudnienia kobiet Min. Pracy i Opieki Społecznej uruchomiło kredyty — (w ramach specjalnej akcji »AZ«) — przeznaczone na zakładanie i prowadzenie robotniczych spółdzielni pracy. Spółdzielnie te mają obowiązek zatrudniać przeszkolony element pracowniczy, przyczyniając się tym samym do zmniejszenia przejściowego bezrobocia wśród kobiet. Kobiety przeszkolone na specjalnych kursach stają się szybko cenionymi pracownicami.

Równolegle do poważnych osiągnięć na odcinku zatrudnienia postępuje systematyczny rozwój płac. Wyплаты z funduszu płac wykazują stały, systematyczny wzrost. Wzrost ten po uwzględnieniu braku zmian w poziomie cen należy uważać za realny.

Z dniem 1 stycznia 1949 r. przeprowadzona została reforma płac połączona z ich podwyżką. Istniejący w Polsce system płac posiadał szereg ujemnych cech wynikających z warunków w jakich odbywał się jego rozwój w latach ubiegłych. Znaczna część zarobków była wypłacana w naturze (zaopatrzenie kartkowe i inne) a ponadto pracownik otrzymywał rów-

niez cały szereg usztywnionych dodatków (np. dodatek rodzinny, premie itp.).

Istniały dotychczas również poważne dysproporcje między poziomami płac w poszczególnych gałęziach życia gospodarczego i odcinkach administracji państwowej. Sposób obliczania płac był skomplikowany i trudny dla pracowników.

Reforma płac dała ujednolicenie ich poziomu w poszczególnych gałęziach gospodarstwa narodowego, zniosła więc istniejące w tym zakresie dysproporcje, uprościła system płac, przez wprowadzenie płac tylko pieniężnych i w swym wyniku, nawet przy uwzględnieniu pewnych zmian w poziomie cen, dała poważną wyżkę płac światu pracy.

Zniesienie systemu kartkowego i przejście z aprowizacji reglamentowanej na wolnorynkową, musiało pociągnąć za sobą rewizję układu cen towarowych i usług. Oznacza to że niektóre ceny kształtujące się na zbyt wysokim poziomie zostały z dniem 1 stycznia br. obniżone, inne zaś kształtujące się na zbyt niskim poziomie — podwyższone.

Z dniem 1 stycznia br. uległy obniżce ceny następujących artykułów: chleb żytni (o 2 zł na kg), mąka żytnia (w hurcie — o 1,60 na kg), cukier (o 5 zł na kg), olej (o 45 zł na kg), poza tym obniżono ceny piwa, mydła, wyrobów włókienniczych (wełna) i serów szlacheńskich.

Podwyższono natomiast opłaty na niektóre usługi PKP a mianowicie: taryfy pasażerskie o 15% (przy utrzymaniu normalnych opłat na przejazdu do miejsca pracy i służbowe) oraz opłaty radiowe, pocztowe itp.

Podwyższono również ceny wyrobów tekstylnych (poza wełną) w granicach od 12 — 30%. Cena soli została podwyższona do 20 zł (o 100%).

Poza przeprowadzonymi zmianami zostaje w pełni utrzymany zakaz podwyższania cen na wytwory przemysłu państwowego i usług państwa oraz samorządu.

Jeżeli chodzi o ogólną zmianę w poziomie cen wolnorynkowych w styczniu br., to wyraża się ona według danych IGN wzrostem ogólnego wskaźnika cen o 2,2 punkty w stosunku do ub. miesiąca.

26. Działalność instytucji kredytowych.

a) Operacje czynne. Akcję kredytową banków operacyjnych, KKO i NBP (kredyty bezpośrednie) w miesiącu styczniu ilustruje tabela 1.

Ogólny wzrost akcji kredytowej w styczniu wyniósł 35.797 mil. co stanowi 8% stanu zadłużenia na ultimo grudnia. Z liczby tej przypada na kredyty obrotowe 12.820 mil. (5%) a na kredyty średnioterminowe (inwestycyjne) 22.977 mil. (11%).

Dla porównania warto przypomnieć sytuację na tym odcinku w miesiącu grudniu 1948 r. W miesiącu tym ogólny wzrost kredytów wyniósł jedynie 11.190 mil., z czego na kredyty obrotowe przypadało zaledwie 1.469 mil., a na inwestycyjne 9.721 mil. Widzimy więc, że akcja kredytowa w styczniu uległa znacznemu rozszerzeniu zarówno na odcinku finansowania produkcji i wymiany jak i inwestycji.

Jeżeli chodzi o kredyty obrotowe, to zostały one w większości udzielone przez NBP w drodze kredytowania bezpośredniego. Wzrost kredytów bezpośrednich NBP spowodowany był znacznym nasileniem importu, uzupełnianiem środków obrotowych nowoorganizowanych jednostek zaopatrzeniowych przemysłu odzieżowego oraz wzrostem kosztów produkcji, zarówno kosztów robocizny (nowa siatka płac) jak i kosztów surowca (częściowa wyżka cen od 1. 1. 1949 r.).

Należy podkreślić, że przy analizie zadłużenia krótkoterminowego trzeba brać pod uwagę jednoczesne kształtowanie się pozostałości na rachunku wyrównawczym róż-

Tabela 1

Ogólny stan kredytów gospodarczych

Stan na ultimo miesiąca	Razem		Kredyty obrotowe		Kredyty inwestycyjne	
	mil. zł	%	mil. zł	%	mil. zł	%
1	2	3	4	5	6	7
Grudzień 1948 r.	458.716	100	251.526	100	207.190	100
Styczeń 1949 r.	494.513	108	264.346	105	230.167	111

nic cen M. P. i H. Potrzeba ta tłumaczy się faktem, że wraz ze wspomnianym wzrostem kosztów produkcji nie zostały równocześnie ustalone nowe ceny rozliczeniowe. Rezultatem takiego stanu rzeczy było to, że zakłady produkcyjne pokrywają suw przejściowe niedobory kredytem bankowym, podczas gdy jednostki zbytu w tym samym czasie akumulują poważne sumy na rachunku wyrównawczym różnic cen M. P. i H. W związku z tym zanotowany ogólny wzrost kredytów obrotowych ma charakter czysto rachunkowy i w rzeczywistości jest znacznie niższy.

Jeżeli chodzi o wzrost kredytów inwestycyjnych, to dużą rolę odegrała tu konwersja kredytów krótkoterminowych na średnioterminowe (PBR) oraz wzmożone tempo realizacji planu inwestycyjnego.

27. Kredyty obrotowe. Stan i zmiany kredytów obrotowych oraz ich przeznaczenie gospodarcze przedstawia tabela 2.

Tabela 2

Grupa kredytobiorców	Stan na ultimo grudnia 1948 r.		Zmiany w styczniu	Stan na ultimo stycznia 1949 r.	
	mil. zł	%		mil. zł	%
1	2	3	4	5	6
Przemysł	67.678	27	+ 19.828	87.506	33
Budownictwo	4.596	2	+ 1.138	5.734	2
Rzemiosło	1.146	0	+ 320	1.466	0
Rolnictwo	21.999	9	— 4.351	17.648	7
Leśnictwo	6	0	— 2	4	0
Handel	145.432	58	— 924	144.508	55
Transport	4.622	2	— 1.550	3.072	1
Inne	6.047	2	— 1.639	4.408	2
R a z e m	251.526	100	+ 12.820	264.346	100

Z podanych liczb w tabeli 2 widzimy, że największe zapotrzebowanie na kredyty miało miejsce ze strony przemysłu (+ 19.828 mil.), budownictwa (+ 1.138 mil.) oraz rzemiosła (+ 320 mil.). Pozostałe grupy gospodarcze wykazały spadek stanu bilansowego zadłużenia. Przy czym najpoważniejszy spadek zadłużenia wystąpił w rolnictwie (— 4.351 mil.), transporcie (— 1.550 mil.) i w »innych« grupach gospodarczych.

Z kolei omówimy główne powody powyższego kształtowania się obligi poszczególnych grup kredytowych.

W kredytach udzielanych dla przemysłu uwzględniamy kredyty przeznaczone na finansowanie zaopatrzenia i produkcji. Natomiast kredyty finansujące zbyt artykułów przemysłowych zaliczamy do grupy handel.

Jeżeli chodzi o kredyty przeznaczone na finansowanie zaopatrzenia przemysłu, to największy wzrost zadłużenia z tego tytułu notujemy w przemyśle odzieżowym i hutniczym.

W pierwszym przemyśle powodem wzrostu było wyposażenie w środki obrotowe jednostek zaopatrzenia nowoorganizowanego Centralnego Zarządu Przemysłu Odzieżowego.

W drugim przemyśle (hutniczym) wzrost zapotrzebowania na kredyty spowodowany został koniecznością opłacenia należności za dostawy importowanych dóbr inwestycyjnych. Tego rodzaju kredyt ma charakter przejściowy gdyż jest refundowany z planu inwestycyjnego.

Wzrost kredytów na zaopatrzenie pozostałych przemysłów był wynikiem, w przeważającej mierze, regulowania zaległych należności, częściowo zaś, podobnie jak w przemyśle hutniczym, wzmożenia dostaw importowych.

Kredyty przeznaczone na finansowanie produkcji przemysłowej wykazały w styczniu br.

wzrost prawie dwukrotnie wyższy niż przy finansowaniu zaopatrzenia. Zapotrzebowanie na tego rodzaju kredyty notujemy przede wszystkim ze strony przemysłu metalowego, włókienniczego, cukrowniczego i węglowego.

Wzrost kredytów dla zakładów produkcyjnych tłumaczy się akcją regulowania zaległych zobowiązań, a następnie zwiększeniem kosztów produkcji (nowa siatka płac), przy utrzymaniu niezmiennych cen rozliczeniowych. Wchodzi tu w grę również akcja finansowania kapitalnych remontów. Podobnie jednak jak w wypadku importu dóbr inwestycyjnych, kredyty te będą w następnych okresach refundowane z sum przeznaczonych na inwestycje. Akcja wyrównawcza likwidująca zadłużenie pozabankowe, która przyczyniła się do wzrostu obligi w jednych przedsiębiorstwach, spowodowała

jednocześnie spadek zadłużenia u ich wierzycieli. Rezultat tej akcji jest najbardziej widoczny w takich przemysłach jak hutniczy i odzieżowy.

Sezon budowlany nie wykazał w styczniu zastoju, na co pozwoliły wyjątkowe warunki atmosferyczne. Na wzrost akcji kredytowej na tym odcinku w poważnej mierze wpłynął fakt zniesienia zaliczkowania z tytułu umów o wykonanie robót inwestycyjnych.

Kredyty dla rzemiosła również wzrosły, aczkolwiek w rozmiarach zupełnie nieznacznych.

W rolnictwie obserwujemy spadek zadłużenia. Głównym tego powodem jest konwersja kredytów sanacyjnych dla Państwowych Gospodarstw Rolnych na kredyty średnioterminowe (patrz omówienie kredytów inwestycyjnych).

Jeżeli chodzi o najpoważniejszego kredytobiorcę w ramach kredytów obrotowych, jakim jest handel, to w okresie sprawozdawczym stan jego obligacji wykazał spadek o 924 mil. W pewnej mierze został on spowodowany znacznym upłynięciem remanentów wyrobów gotowych CHPD (sprzedaż sezonowa), następnie otrzymaniem dotacji na uzupełnienie własnych środków obrotowych. Na spadek kredytów w grupie handel wpłynęły również w pewnym stopniu zwiększone wpływy Polskich Zakładów Zbożowych ze sprzedaży przetworów zbożowych oraz wpływy związane z usprawianiem inkasa. Również Centrala Spółdzielni Mleczarsko-Jajczarskich mogła stopniowo zlikwidować swoje zadłużenie powstałe podczas akcji rozprowadzania mleka kartkowego.

Przy tak ogólnym spadku zadłużenia, w grupie—Handel obserwujemy również wzrost zapotrzebowania na kredyty, jakie występuje ze strony Centrali Mięsnej (reorganizacja rynku mięsnego i skup żywca) oraz Centrali Rolniczej

Spółdzielni »Samopomocy Chłopskiej«, która stale rozszerza swoją sieć placówek terenowych.

W pozostałych grupach gospodarczych notujemy spadek kredytów.

28. Kredyty średnioterminowe. Akcję kredytową średnioterminową z rozbićciem na poszczególne grupy przedstawia tabela 3.

Analiza cyfr zamieszczonych w tabeli 3 wykazuje, że dynamika kredytów inwestycyjnych, udzielonych poszczególnym grupom gospodarczym, kształtowała się niejednolicie. Największy wzrost wykazało oblige przemysłu (+ 8.416 mil.) i rolnictwa (+ 668 mil.). Po nich następuje transport (+ 3.713 mil.), budownictwo (+ 2.614 mil.) i handel (+ 1.892 mil.). Udział pozostałych grup gospodarczych w ogólnym wzroście akcji kredytowej jest znikomy.

Kredyty inwestycyjne udzielone przemysłowi rozprowadzane są w zasadzie przez dwa banki: Bank Gospodarstwa Krajowego (83%) i Państwowy Bank Rolny (12%).

W ramach finansowania inwestycji przemysłowych przy pomocy kredytu, największe kwoty otrzymały: przemysł węglowy, hutniczy, chemiczny, energetyczny, włókienniczy i cukrowniczy. Analiza nakładów inwestycyjnych w ramach kredytów bankowych wykazuje, że z ogółu przyznanych kredytów ca 70% zostało przeznaczone na inwestycje właściwe, ca 25% na kapitalne remonty i ca 5% na renowacje.

Wzrost kredytów inwestycyjnych dla rolnictwa (+ 6.688 mil.) jest pozorny, ponieważ w styczniu przeprowadzono w PBR konwersję kredytów sanacyjnych - krótkoterminowych, zamrożonych w Państwowym Zarządzie Nieruchomości Ziemi i w Państwowym Zakładzie Hodowli Roślin w wysokości 5.009 mil. W ten sposób jedynie różnica przypada na finansowanie

Tabela 3.

Kredyty inwestycyjne wg kredytobiorców

Grupa kredytobiorców	Stan na ultimo grudnia 1948 r.		Zmiany w styczniu 1949 r.	Stan na ultimo stycznia 1949 r.	
	mil. zł	%	mil. zł	mil. zł	%
1	2	3	4	5	6
Przemysł	103.781	50	+ 8.416	112.197	49
Budownictwo	25.170	12	+ 2.614	27.784	12
Rzemiosło	115	0	— 5	110	0
Rolnictwo	15.872	8	+ 6.688	22.560	10
Leśnictwo	897	0	+ 22	919	0
Handel	1.452	1	+ 1.892	3.344	1
Transport	55.009	27	+ 3.713	58.722	26
Inne	4.894	2	— 363	4.531	2
R a z e m	207.190	100	+ 22.970	230.167	100

wanie normalnych potrzeb inwestycyjnych rolnictwa.

Obligo grupy gospodarczej — transport i komunikacja wzrosło o 3.713 mil. Wzrost ten pozostaje w ścisłym związku z importem inwestycyjnym z zagranicy.

Kredyty udzielone dla budownictwa wzrosły o 2.614 mil. Tak znaczne wykorzystanie kredytów budowlanych w styczniu tłumaczy fakt łagodnej zimy pozwalającej na kontynuowanie robót budowlanych, ziemnych i rozbiórkowych.

Ciągły rozwój handlu uspołecznionego powodował wzrost zapotrzebowania na środki finansowe "potrzebne do przeprowadzenia niezbędnych robót inwestycyjnych. Wzrost kredytów dla tej grupy gospodarczej wynosił w styczniu 1.892 mil.

Na odcinku rzemiosła, leśnictwa i grupy »inne« nie zanotowano w styczniu poważniejszych zmian w poziomie obliża.

Średnioterminowa działalność kredytowa z rozbiciem na poszczególne banki omówiona zostanie w części »C«.

29. Natychmiast płatne zobowiązania.

b) Operacje bierne. Pieniądz bankowy, do którego zaliczamy rachunki bieżące banków operacyjnych, KKO, Spółdzielni Oszczędnościowo-Pożyczkowych (SOP) oraz PKO wyniósł na ultimo stycznia 1949 r. 79.801 mil. Liczba ta, w porównaniu ze stanem w miesiącu poprzednim, oznacza spadek pieniądza bankowego w wysokości 4.576 mil.

Zmniejszenie ilości pieniądza bankowego zostało spowodowane spadkiem rachunków bieżących w BGK (— 2.764 mil.), w BGS (— 2.462 mil.) oraz PKO (— 1.181 mil.). Wzrost pozostałości na rachunkach bieżących wystąpił w PKO (+ 1.628 mil.) i BH (+ 800 mil.).

W pozostałych bankach wahania stanu rachunków bieżących były nieznaczne. W pozycjach bilansów instytucji kredytowych, określających wielkość ich pogotowia kasowego, notujemy wzrost zapasów gotówki (+ 891 mil.), przy jednoczesnym spadku pozostałości na rachunkach żyrowych NBP (— 1.650, mil.). W wyniku tych zmian łączny stan pokrycia kasowego obniżył się o 669 mil.

Jako rezultat wyżej opisanych zmian ilościowych w natychmiast płatnych zobowiązaniach oraz pogotowiu płatniczym instytucji kredyto-

wych notujemy dość poważny spadek nowokreowanego pieniądza bankowego (— 3.907 mil.), którego stan na ultimo stycznia wynosił 63.737 mil.

Jeżeli chodzi o rachunki żyrowe, to ich pozostałości na ultimo stycznia (łącznie z rachunkami żyrowymi specjalnymi, po wyeliminowaniu jednak innych zobowiązań i przelewów żyrowych w drodze) wyniosły 100.268 mil.

Podczas gdy rachunki żyrowe w styczniu wzrosły, to obroty na ich kontach spadły. Dotyczy to zarówno obrotów gotówkowych (— 14.052 mil.) jak i bezgotówkowych (— 325.998 mil.). Ogółem zmniejszenie obrotów na rachunkach żyrowych wyniosło 340.050 mil. Stosunek obrotów gotówkowych do obrotów ogólnych w miesiącu sprawozdawczym (5,5%), w porównaniu do analogicznej wielkości w miesiącu grudniu (5,3%), nieznacznie zmniejszył się.

Obieg pieniądza gotówkowego wykazał w miesiącu sprawozdawczym poważny spadek, bo aż o 4 punkty wskaźnikowe w stosunku do stanu na ultimo grudnia 1948 r.

30. Wkłady terminowe. Wkłady terminowe w instytucjach kredytowych — SOP i PKO kształtowały się w miesiącu sprawozdawczym na poziomie 4.146 mil. Liczba ta nie jest porównywalna z analogicznymi danymi z miesiąca poprzedniego, gdyż wkłady PZUW, PKO, ZUS w Banku Gospodarstwa Krajowego przybrały charakter lokat celowych.

W obecnym układzie najpoważniejsze wkłady terminowe przypadają na KKO.

Jeżeli chodzi o lokaty celowe, to wyniosły one na ultimo stycznia 178.979 mil. (łącznie ze spółdzielniami oszczędnościowo-pożyczkowymi), w porównaniu do grudnia stanowi to wzrost o ca 34 miliardy. Jeżeli uwzględnimy wyżej wspomniane przerzuty jakie nastąpiły w BGK (ca 23 mlrd.), to otrzymamy rzeczywisty przyrost lokat celowych w styczniu w wysokości ca 11 mlrd. Wzrost ten notujemy w pierwszym rzędzie w BGK, inne banki wykazują na tym odcinku nieznaczne zwiększenie lokat celowych (banki komunalne + 951 mil., PBR + 497 mil.).

31. Operacje czynne. c) Działalność poszczególnych instytucji kredytowych. Rozwój operacji czynnych instytucji kredytowych przedstawia tablica 4.

Tabela 4

Operacje czynne instytucji kredytowych w styczniu 1949 r.

(w mil. zł)

Instytucje kredytowe	R a z e m			Kredyty obrotowe			Kredyty inwestycyjne		
	Stan na ultimo XII.1948	Zmiany w I.1949	Stan na ultimo I.1949	Stan na ultimo XII.1948	Zmiany w I.1949	Stan na ultimo I.1949	Stan na ultimo XII.1948	Zmiany w I.1949	Stan na ultimo I.1949
NBP	78.460	+ 34.735	113.195	78.460	+ 34.735	113.195	—	—	—
BGK	214.709	+ 6.992	221.701	39.349	— 9.258	30.091	175.360	+ 16.250	191.610
PBR	75.833	— 2.212	73.621	54.297	— 8.492	45.805	21.536	+ 6.280	27.816
BGS	51.095	— 6.937	44.158	44.796	— 7.067	37.729	6.299	+ 130	6.429
BH	24.202	+ 3.173	27.375	24.126	+ 3.198	27.324	76	— 25	51
BZSZ	2.568	+ 272	2.840	2.326	+ 273	2.599	242	— 1	241
PBK	3.983	— 47	3.936	1.001	— 370	631	2.982	+ 323	3.305
KBK	922	— 14	908	227	— 34	193	695	+ 20	715
KKO	6.944	— 165	6.779	6.944	— 165	6.779	—	—	—
O g ó ł e m . . .	458.716	+ 35.797	494.513	251.526	+ 12.820	264.346	207.190	+ 22.977	230.167

Na znaczny wzrost akcji kredytowej w miesiącu sprawozdawczym (+ 35.797 mil.)łożył się przede wszystkim rozwój kredytów inwestycyjnych (+ 22.977 mil.), na drugim zaś miejscu słabszy zarówno absolutnie jak i relatywnie przyrost kredytów obrotowych (+ 12.820 mil.). W wyniku tych zmian ogólny stan operacji czynnych instytucji kredytowych osiągnął sumę 494.513 mil. Kredyty obrotowe wzrosły do 264.346 mil., kredyty zaś inwestycyjne wyniosły 230.167 mil.

Niejednolity rozwój kredytów obrotowych w poszczególnych bankach — bardzo znaczny wzrost akcji kredytowej NBP przy ograniczeniu jej w BGK, PBR i BGS — znajduje wyjaśnienie głównie w przejściu przez NBP finansowania szeregu przedsiębiorstw przedtem korzystających z kredytów obrotowych BGK i BGS.

Stan kredytów obrotowych udzielanych bezpośrednio przez Narodowy Bank Polski wzrósł w ciągu stycznia o 34.735 mil., osiągając na koniec tego miesiąca kwotę 113.193 mil. Z przyrostu tego połowa mniej więcej (+ 17.997 mil.) przypada na rozwój akcji kredytowej prowadzonej przez NBP również w poprzednich miesiącach, połowa zaś (+ 17.754 mil.) obejmuje głównie przejęte przez ten Bank w styczniu z BGK i BGS obliga przedsiębiorstw państwowych i spółdzielczych.

Pierwsza z obu powyższych kategorii zmian stanu kredytów obejmuje w pierwszym rzędzie wzrost zadłużenia związany z rozwojem produkcji, zaopatrzenia i zbytu przedsiębiorstw dotychczas finansowanych przez NBP. Przy czym nie należy zapominać, że spotykamy się tutaj z pozornym zwiększeniem obliga, gdyż jednocześnie notujemy poważny wzrost salda na rachunku różnic cen M. P. i H. (patrz omówienie na wstępie).

Druga kategoria zmian obliga jest wywołana zmianą zakresu działalności poszczególnych banków. W jej wyniku NBP przejął z BGK następujące większe przedsiębiorstwa: Państwową Centralę Handlową, Powszechne Domy Towarowe oraz Stocznie. Z BGS została przejęta Centrala Spółdzielni Spożywców »Społem«.

Akcja kredytowa Banku Gospodarstwa Krajowego rozwijała się w miesiącu sprawozdawczym (+ 6.992 mil.) słabiej niż w grudniu 1948 r. (+ 10.292 mil.). Stan udzielonych kredytów osiągnął na ultimo stycznia sumę 221.701 mil. Osłabienie wzrostu operacji czynnych w styczniu należy przypisać wspomnianemu wyżej przejściu przez NBP niektórych przedsiębiorstw, które jeszcze w grudniu korzystały z kredytów obrotowych BGK.

Przesunięcia te były główną przyczyną spadku sumy kredytów krótkoterminowych (— 9.258 mil.) do stanu 30.091 mil. na koniec stycznia 1949 r.

Wręcz przeciwnie kształtował się rozwój kredytów inwestycyjnych, które wykazały w styczniu wzrost (+ 16.250 mil.) dwukrotnie większy niż w poprzednim miesiącu, osiągając wysokość 191.610 mil. na ultimo stycznia 1949 r.

Dzięki powyższym zmianom udział kredytów inwestycyjnych w operacjach czynnych BGK wzrósł w ciągu stycznia z 82% na 86%, co świadczy o przygotowywaniu się tego Banku do roli wyznaczonej mu w nowym systemie bankowym.

Ogólny stan operacji czynnych Państwowego Banku Rolnego obniżył się nieznacznie w miesiącu sprawozdawczym (— 2.212 mil.) do sumy 73.621 mil. Spadek ten był rezultatem zmniejszenia się stanu kredytów obrotowych (— 8.492 mil.), przy równoczesnym słabszym wzroście kredytów inwestycyjnych (+ 6.280 mil.).

Kredyty obrotowe PBR spadły w styczniu, w pierwszym rzędzie dzięki znacznym spłatom zobowiązań Polskich Zakładów Zbożowych (− 3.839 mil.), kredytów na ogólne cele gospodarstw rolnych (− 2.598 mil.) oraz kredytów siewnych, żniwnych i na orkę (− 1.279 mil.).

Wzrost kredytów inwestycyjnych zaciągniętych w tym Banku powstał w wyniku intensywnego wykorzystania kredytów na ogólne cele gospodarstw rolnych (+ 3.900 mil.), na inwestycje związane z orką, siewem i żniwami (+ 973 mil.), w dalszym zaś rzędzie na hodowlę i zakup zwierząt (+ 348 mil.).

Operacje czynne Banku Gospodarstwa Spółdzielczego spadły w styczniu o 6.937 mil., osiągając stan 44.158 mil. Spadek ten był w pierwszym rzędzie rezultatem wspomnianego wyżej przejęcia CSS »Społem« przez NBP, co było główną przyczyną zmniejszenia się obliża krótkoterminowego w BGS o 7.067 mil. do sumy 37.729 mil. Przeniesienie CSS »Społem« z BGS do NBP należy uważać za poważny krok na drodze do realizacji zasad nowego systemu bankowego. Dzięki temu operacje czynne BGS obniżyły się w ciągu stycznia o około 15%. Nieznaczny wpływ na stan akcji kredytowej miał wzrost kredytów inwestycyjnych o 130 mil. do sumy 6.429 mil.

Działalność kredytowa Banku Handlowego wzrosła w ciągu miesiąca sprawozdawczego o 3.173 mil., osiągając stan 27.375 mil. Wzrost ten w ogromnej większości przypadł na kredyty obrotowe, które zresztą stanowią 99,8% operacji czynnych tego Banku. Był on wywołany głównie wzrostem zadłużenia central importowo-eksportowych. Udział obliża tych central w ogólnej akcji kredytowej Banku Handlowego

wzrósł w ciągu stycznia z 90 na 94%, co jest dowodem postępującej specjalizacji tego Banku w dziedzinie finansowania handlu zagranicznego.

Operacje czynne Banku Związku Spółek Zastawkowych wzrosły w styczniu o 272 mil. do wysokości 2.840 mil. Wzrost ten był wywołany prawie wyłącznie zmianami obliża krótkoterminowego, mianowicie wzrostem kredytów dla rzemiosła (+ 371 mil.), przemysłu (+ 125 mil.) i handlu spółdzielczego (+ 230 mil.), czemu przeciwstawił się spadek kredytów udzielonych handlowi prywatnemu o 474 mil.

Stan operacji czynnych w Polskim Banku Komunalnym wyniósł na koniec stycznia 3.936 mil., w Komunalnym Banku Kredytowym – 908 mil. Rozwój akcji kredytowej obu banków komunalnych charakteryzuje się nieznacznym spadkiem, który powstał w wyniku przeciwnych tendencji rozwojowych kredytów obrotowych i inwestycyjnych. Obniżenie się stanu kredytów obrotowych wystąpiło w nieco większym stopniu niż wzrost kredytów inwestycyjnych, dając w rezultacie pewien spadek obliża (− 61 mil. dla obu banków). Zmiany te zażyły głównie w dziale »Komunikacja samochodowa«, przy czym spadkowi stanu kredytów obrotowych towarzyszył równy niemal wzrost kredytów inwestycyjnych w tymże dziale.

Akcja kredytowa Komunalnych Kas Oszczędności przejawiała nieznaczny spadek (− 165 mil.), osiągając stan 6.779 mil. na koniec miesiąca sprawozdawczego.

32. Operacje bierne. Tabela 5 ilustruje stan i zmiany kapitałów obcych w bankach operacyjnych w styczniu 1949 r.

Tabela 5.

(w milionach)

Instytucje kredytowe	R-ki bieżące			Wkłady			Lokaty celowe		
	Stan na XII.1948	Zmiany w I.1949	Stan na I.1949	Stan na XII.1948	Zmiany w I.1949	Stan na I.1949	Stan na XII.1948	Zmiany w I.1949	Stan na I.1949
BGK	18.058	− 2.764	15.294	24.736	−23.912	824	118.090	+32.481	150.571
PBR	16.176	− 658	15.518	380	+ 5	385	18.547	+ 497	19.044
BGS	12.762	− 2.462	10.300	401	− 34	367	5.575	+ 85	5.660
BH w W-wie	4.530	+ 800	5.330	337	− 248	89	101	−	101
BZSZ	1.809	+ 68	1.877	262	+ 20	282	255	−	255
PBK	572	− 103	469	—	—	—	1.728	+ 701	2.429
KBK	276	− 81	195	15	+ 1	16	547	+ 250	797
KKO	13.538	+ 1.628	15.166	1.106	+ 207	1.313	4	− 1	3
R a z e m . .	67.721	− 3.572	64.149	27.237	−23.961	3.276	144.847	+34.013	178.860

Analiza liczb zawartych w tabeli 5 wykazuje przejściowe zmniejszenie zakresu operacji biernych na odcinku wkładów i rachunków bieżących oraz dalszy wzrost lokat celowych. W miesiącu sprawozdawczym ogólny stan bilansowy rachunków bieżących w bankach operacyjnych i KKO spadł o 3.572 mil. Najsilniejszy spadek zanotowano w Banku Gospodarstwa Krajowego (− 2.764 mil.) i w Banku Gospodarstwa Spółdzielczego (− 2.462 mil.). Zmniejszenie się stanu rachunków bieżących w innych bankach przedstawia się następująco: Państwowy Bank Rolny (− 658 mil.), Polski Bank Komunalny (− 103 mil.), Komunalny Bank Kredytowy (− 81 mil.).

Wzrost pozostałości na rachunkach bieżących wykazuje KKO (+ 1.628 mil.), Bank Handlowy (+ 800 mil.) oraz Bank Związku Spółek Zastawowych (+ 68 mil.).

Przyczyną powyższych zmian na rachunkach bieżących było podjęcie sumy 2 miliardów zł przez ZUS ze swego rachunku w BGK oraz poważną rolę odegrało tu przeksięgowanie dokonane w związku z przejściem z BGS finansowania i kontroli CSS »Społem« przez NBP.

Na odcinku wkładów terminowych w obrębie poszczególnych banków notujemy jeszcze poważniejsze zmiany.

Ogólny stan bilansowy wkładów terminowych spadł w styczniu o 23.961 mil. Zmniejszenie to prawie całkowicie miało miejsce w BGK (− 23.912 mil.). Wkłady terminowe w pozostałych bankach nie wykazały poważniejszych zmian. Tak poważny spadek wkładów terminowych w BGK nie został jednak wywołany przyczynami natury gospodarczej. Chodzi tu jedynie o zmianę klasyfikacji wkładów terminowych. Wkłady terminowe ZUS (17.900 mil.), PZUW (5.000 mil.), NROW (956 mil.) i Towarzystwa Asekuracyjnego »Warta« (43 mil.) zostały uznane jako lokaty celowe.

Ogólny stan lokat celowych w bankach operacyjnych i KKO podniósł się o 34.013 mil. Po przeprowadzeniu korekty uwzględniającej

wyżej wspomniane zmiany klasyfikacji otrzymamy rzeczywisty wzrost lokat celowych o ca 11 miliardów. Z sumy tej najpoważniejsza kwota przypada na BGK (+ 8.568 mil.) W pozostałych bankach stan lokat celowych nie wykazał większych zmian, wzrastając w Polskim Banku Komunalnym o 701 mil., w Państwowym Banku Rolnym o 497 mil., w Komunalnym Banku Kredytowym o 250 mil. i w Banku Gospodarstwa Spółdzielczego o 85 mil.

Stan oraz rozwój kredytów refinansowych NBP następnie stopień refinansowania akcji kredytowej w NBP przedstawia tabela 6.

Tabela 6.

Kredyty refinansowe NBP.

Instytucje kredytowe	Środki uzyskane z NBP			Stopień refinan. akcji kredyt.
	Stan na XII.48	Zmiany w I.49	Stan na I.49	
BGK	47.566	− 1.506	46.060	20,8
PBR	39.043	− 4.283	34.760	47,2
BGS	31.654	− 2.479	29.175	66,1
BH w W-wie	11.167	+ 7.643	18.810	68,7
BZSZ	910	− 111	799	28,1
PBK	—	—	—	—
KBK	13	− 13	—	—
KKO	—	+ 35	35	0,5
R a z e m	130353	− 714	129639	34,0

Ogólny stan kredytów refinansowych banków operacyjnych zmniejszył się w styczniu o 714 mil. Spadek notujemy we wszystkich instytucjach kredytowych z wyjątkiem Banku Handlowego i Komunalnych Kas Oszczędności (patrz tabela 6).

Zmniejszenie zapotrzebowania na środki finansowe NBP ze strony PBR (− 4.283 mil.), BGS (− 2.479 mil.) i BGK (− 1.506 mil.) wiąże się z przejściem finansowania przez NBP szeregu jednostek gospodarczych, dotychczas finansowanych przez powyższe banki.

Silny stosunkowo wzrost kredytów refinansowych dla Banku Handlowego spowodowany został dalszym rozwojem operacji handlu zagranicznego głównie na odcinku importu bieżącego.

Ważniejsze pozycje bilansowe banków biletowych
(w milionach odpowiednich jednostek monetarnych)

WYSZCZEGÓLNIENIE	1948 rok			WYSZCZEGÓLNIENIE	1948 rok		
	XII	XI	X		XII	XI	X
Narodowy Bank Polski *)				Długi rządowe i obligacje	3.300	3.300	3.300
Kredyty gospodarcze	214.250	215.682	212.453	Obieg bank. (now. i starych)	3.326	3.119	3.195
Obieg biletów bankowych	130.713	123.028	122.118	Wkłady rządowe	179	330	304
Natychmiast płatne zobow.	72.008	60.196	49.855	„ zablokowane	891	774	762
				„ inne	212	230	231
U. S. A.				Narodowy Bank			
(12 banków Fed. Rez.)				Szwajcarski			
Parytet menn. 1 \$ = 0,8887 g				Kurs urzęd. 1 \$ = 4,29 fr. szw.			
czystego złota				Złoto	5.821	5.803	5.754
Certyfikaty złote	22.966	22.889	22.726	Dewizy	236	207	186
Walory państwowe	23.333	23.206	23.042	Pożyczki i dyskonto	125	92	66
Dyskonto, pożyczki przem.				Banknoty w obiegu	4.594	4.345	4.334
i akcepty	223	337	339	Natychmiast płatne zobow..	1.243	1.343	1.268
Obieg banknotów	24.161	24.172	24.062				
Wkłady banków członk.	20.479	19.894	19.736	Bank Szwecji			
Wkłady rządowe	1.123	1.601	1.610	Kurs urzęd. 1 \$ = 3,60 k. sz.			
Inne i zagraniczne wkłady	1.189	932	1.074	Złoto	178	178	177
Bank Anglii				Walory państw. i pożyczki			
Parytet 1 \$ = 0,248 £.				dla Narod. Urzędu Długów	3.324	3.121	3.139
Banknoty — w obiegu	1.293	1.242	1.231	Weksle krajowe i pożyczki	216	189	150
Banknoty — w dep. bankow.	32	58	69	Obieg banknotów	3.113	2.924	2.935
Złote monety i sztaby	—	—	—	Wkłady państwowe	679	721	636
Długi rządowe i walory	1.324	1.299	1.299	„ inne	459	255	240
Wkłady publiczne	12	11	13				
Wkłady banków	314	313	307	Czechosłowacki Bank			
Inne wkłady	92	92	93	Narodowy			
Bank Francji				Parytet 1 \$ = 50 kor. czes.			
Parytet 1 \$ = 317,6 fr. fr.**)				Złoto i dewizy	4.186	4.259	3.880
Złoto	52.817	52.817	52.817	Dyskonto	25.260	21.926	21.158
Portfel walorów. pryw. i publ.	247.183	197.570	207.232	Lombard walorów	3.269	2.783	3.001
Pożyczki rządowe:				Banknoty w obiegu	71.997	68.466	66.691
a) za koszty okupacji.	426.000	426.000	426.000	Rachunki żyrowe	2.039	* 984	2.133
b) pożyczki tymczasowe	150.900	165.300	158.000				
c) pożyczki stałe (3 poz.).	120.000	120.000	120.000	Węgierski Bank Narodowy			
Obieg banknotów	987.621	955.498	917.757	Parytet menn. 1 forint =			
Salda kred. r-ków bieżących	172.589	176.655	188.421	= 0,7570 g. czystego złota			
Bank Belgii				Złoto	566	542	516
Parytet 1 \$ = 43,83 fr.				Dewizy	153	139	113
Złoto	27.334	27.383	28.235	Dyskonto i walory	50	69	173
Dewizy	11.100	11.438	11.294	Dług rządowy	337	340	340
Prywatne pożyczki i r-ki	4.044	2.817	3.145	Obieg banknotów	2.817	2.544	2.586
Pożyczki rządowe	35.000	35.000	35.000	Natychmiast płatne zobow.	29	55	52
Obieg banknotów	83.176	83.004	81.773				
Prywatne r-ki bieżące	2.469	2.045	2.689	Bank Finlandii			
Bank Holenderski				Kurs clearin. 1 \$ = 135 mkf.			
Parytet 1 \$ = 2,65 guld.				Złoto	268	268	268
Złoto	443	452	454	Dewizy	2.024	1.275	575
Dewizy	452	452	449	Weksle krajowe	32.821	33.965	38.433
Pożyczki i dyskonto	155	151	151	Walory krajowe	1.697	1.325	78
				Banknoty w obiegu	27.369	27.400	28.011
				Salda rachunków bieżących	1.463	1.335	3.265
				Salda zagranicznych r-ków			
				clearingowych	2.199	2.218	2.792

*) Dane bardziej aktualne podajemy w dziale: »Sytuacja ekonomiczna Polski — Rynek pieniężny«.

**) Kurs dolara w dniu 27 grudnia 1948 r.

Z BIEŻĄCYCH ZAGADNIEN GOSPODARCZYCH

K. Fedosiejew.

»CHOZRASCZOT« — SOCJALISTYCZNA METODA GOSPODAROWANIA *)

»Chozrasczot« (choziasztwiennyj rasczot) w społeczeństwie socjalistycznym jest metodą planowego zarządzania przedsiębiorstwami socjalistycznymi, metodą gospodarki socjalistycznej, sprzyjającą wykonaniu planów państwowych z możliwie najmniejszym nakładem środków materiałowych i pieniężnych.

System »chozrasczotny« oparty jest na świadomym wykorzystaniu przez państwo socjalistycznego **prawa** wartości. Różnice istniejące w socjalizmie między pracą robotnika w przedsiębiorstwie państwowym i pracą kolchoźnika, między pracą wykwalifikowaną i niewykwalifikowaną, między pracą umysłową i fizyczną — uniemożliwiają liczenie kosztów pracy **społecznej** bezpośrednio w jednostkach czasu roboczego i zmuszają do obrachunku wartościowego dokonywanego w pieniądzu.

»W ekonomice socjalistycznej — powiada tow. N. Wozniesiński — prawo wartości oznacza konieczność prowadzenia także obrachunku pieniężnego, a nie tylko ilościowego i planowania wydatków na produkcję tj. nakładów pracy społecznej na wytworzenie produktu społecznego. Jest to bardzo istotne, socjalizm bowiem wymaga ścisłego obrachunku i planowania produkcji«.

U podstaw »chozrasczota« leży planowa współmierność między nakładem kosztów pracy społecznej z jej wynikami. W praktyce znaczy to, że państwo wymaga, ażeby wydatki dokonane przez przedsiębiorstwo »chozrasczotne« zostały pokryte odpowiednimi wpływami.

Wydatki przedsiębiorstwa »chozrasczotnego« są to przede wszystkim wydatki na produkcję i wysokość ich określona jest w planie. Wpływy natomiast składają się ze sprzedaży wykonanej produkcji, sprzedawanej wg cen ustalonych przez państwo. Przedsiębiorstwo przeto, wykonujące pomyślnie wyznaczony plan i przestrzegające norm rozchodowych przewidzianych w planie, ma kompletną możność pokrywania swych wydatków bieżących wpływami.

Ceny na artykuły produkowane przez przedsiębiorstwa, ustalane są przez państwo na podstawie kosztu własnego produkcji, zysku pla-

nowanego w przedsiębiorstwach, a dla gałęzi produkujących artykuły konsumpcyjne — również z uwzględnieniem podatku obrotowego pobieranego przez państwo. Przy tym wysokość podatku obrotowego określona zostaje dla każdego rodzaju towaru przez rząd i w kalkulowana do ceny towaru, jako pozycja sztywna. Co się tyczy natomiast kosztu własnego i zysku, to wysokość ich zależna jest bezpośrednio od pracy przedsiębiorstw. Im niższy będzie koszt własny produkcji przy danym poziomie cen, tym wyższy będzie zysk przedsiębiorstwa i na odwrót — przy wzroście kosztu własnego nieuniknienie spadnie zysk.

Ponieważ nakłady produkcyjne zwracają się przedsiębiorstwu w cenie towaru jedynie w wysokości przewidzianej w planie, to wyniki finansowe jego działalności — zysk lub strata — zależą bezpośrednio od wykonania przez przedsiębiorstwo planu wyznaczonego zarówno zgodnie ze wskazówkami ilościowymi jak i jakościowymi. System »chozrasczota« ma na celu ogólne obniżenie kosztu własnego produkcji, wzrost akumulacji w przedsiębiorstwach.

Jednakże obniżenie kosztu własnego oznacza nie tylko wzrost akumulacji i w rezultacie poprawę stanu finansowego danego przedsiębiorstwa. Systematyczny spadek kosztu własnego produkcji umożliwia państwu obniżanie detalicznych cen towarowych, co ze swej strony powoduje wyższą realną płac, wzrost siły nabywczej rubla, poprawę kursu rubla w stosunku do walut cudzoziemskich.

»Tylko przemysł systematycznie zniżający ceny towarów — uczy towarzysza Stalin — tylko przemysł oparty na systematycznym zmniejszaniu kosztów własnych produkcji, tylko przeto przemysł systematycznie udoskonalający własną produkcję, technikę i organizację pracy, metody i formy zarządzania gospodarstwem, tylko taki przemysł jest nam potrzebny, gdyż tylko on może iść naprzód i tylko on może dać pełne zwycięstwo proletariatu«. (Socz. t. 9 str. 194).

Zniżka cen dokonana z dniem 1 marca 1949 r. przez partię i rząd, stała się możliwa dzięki znacznemu wzrostowi wydajności pracy, zwiększeniu produkcji artykułów pierwszej potrzeby

*) Przekład z rosyjskiego.

wykonanie i przekroczenie planów. Środki z funduszu tego wydatkowane są na rozszerzenie produkcji, na budownictwo mieszkaniowe, na poprawę kulturalno-życiową obsługi robotników przedsiębiorstwa, na indywidualne premiowanie ich i jednorazowe zapomogi.

Wielkie znaczenie dla materialnego zainteresowania dobrze pracujących przedsiębiorstw mają również premie przyznane przedsiębiorstwom — zwycięzcom we wszechzwiązkowym współzawodnictwie socjalistycznym.

Zainteresowanie materialne przedsiębiorstw »chozrasczotnych« w wynikach pracy własnej jest ilustracją właściwego w ustroju socjalistycznym pogodzenia osobistych interesów robotników z ogólnogospodarczymi interesami państwa. Dzięki temu »chozrasczot« stwarza warunki dla wzmocnienia i rozwinięcia zasady socjalizmu — od każdego według jego zdolności, każdemu wedle jego pracy.

Czołowe przedsiębiorstwa naszego przemysłu osiągają poważne sukcesy w walce o oszczędność i przyspieszenie obiegu środków dzięki przestrzeganiu w swej pracy zasad »chozrasczotnych«. W odezwie swej do towarzysza Stalina kolektywy zakładów budowy maszyn Kołomieński i Sormowski, które w 1948 r. zakułowały 52 mil. rubli ponad plan, zobowiązały się w 1949 r. do wykonania ponad plan roczny 17 parowozów i 3 spalinowych lokomotyw z zaoszczędzonych surowców, materiałów i paliwa. Ljanozowski zakład budowy wagonów zobowiązał się do wypuszczenia w tym roku z zaoszczędzonych materiałów całego dodatkowego zespołu metalowych wagonów osobowych.

Fakty powyższe świadczą jak olbrzymimi rezerwami wewnętrznymi dysponują nasze przedsiębiorstwa. »Chozrasczot« jest poważnym środkiem mobilizowania tych rezerw.

* * *

Ogólnonarodowe dążenie urentownienia pracy przedsiębiorstw, zmniejszenia kosztów własnych i przyspieszenia obrotowości środków, polepszenia jakości produkcji, wymaga szczególnie wpojenia zasad »chozrasczota« we wszystkich ogniach przedsiębiorstwa — w warsztatach, oddziałach produkcyjnych i załogach robotniczych.

W oparciu o współzawodnictwo socjalistyczne, o stachanowskie metody pracy »chozrasczot« wewnątrzzakładowy otwiera szerokie możliwości maksymalnego wykorzystania włas-

nych rezerw produkcyjnych istniejących w naszym przemyśle. Sprzyja on wpojeniu najbardziej surowego reżimu oszczędności we wszystkich działach produkcji i wprowadza zainteresowanie materialne kierownictwa przedsiębiorstwa, niemniej też poszczególnego robotnika na powierzonym mu odcinku, w wykonaniu i przekroczeniu planu. Wielkie znaczenie ma »chozrasczot« wewnątrz zakładu odnośnie redukcji kosztów własnych produkcji. »Koszt własny produkcji — mówił tow. G. M. Malenkov w sprawozdaniu swym na XVIII konferencji partyjnej — jest głównym wskaźnikiem charakteryzującym poziom pracy całego przedsiębiorstwa.

»Chozrasczot« warsztatów, działów, zmian i załóg opiera się również na wzajemnym porównaniu nakładów produkcyjnych z wynikami pracy, różni się jednak formą swą od »chozrasczotu« całego przedsiębiorstwa. Do planu poszczególnego ogniwa »chozrasczotnego« w przedsiębiorstwie należy włączyć takie tylko wskaźniki, za jakie dane ogniwo może odpowiadać.

Doświadczenie czołowych przedsiębiorstw wykazuje konieczność uproszczenia systemu stosunków »chozrasczotnych« dla oddziałów fabrycznych i działów produkcji a zwłaszcza dla załóg robotniczych. Oddział fabryczny stanowi część przedsiębiorstwa i dlatego nie może mieć własnego bilansu, konta rozrachunkowego w banku, stosunków umownych z innymi oddziałami fabrycznymi.

Dla oddziału »chozrasczotnego«, fabrycznego powinien być ustalany na każdy miesiąc program produkcyjny, sztywne limity zatrudnienia i funduszu płac, limity zaopatrzenia w niezbędne materiały ze składów fabrycznych i preliminarz wydatków warsztatowych. Na podstawie wskaźników tych określa się koszt własny (chozrasczotny) produkcji oddziału fabrycznego, za którego wysokość warsztat jest odpowiedzialny i w obniżeniu którego robotnicy jego powinni być zainteresowani materialnie. Powinien być również ustalony stały system premiowania robotników oddziału, za wyniki jego działalności.

Przeniesienie oddziałów i sektorów na »chozrasczot« powinno być poparte przez szereg środków organizacyjno-technicznych i wychowawczych, pobudzających inicjatywę twórczą wszystkich robotników oddziału.

Cała praktyka czołowych przedsiębiorstw wykazuje, że »chozrasczot« wewnętrzny daje zdu-

miewające wyniki. A więc moskiewska fabryka samochodów imienia Stalina, która wiele oddziałów fabrycznych przeniosła na »chozrasczot«, akumulowała w 1948 r. 47,4 mil. rubli ponad plan, dzięki redukcji kosztów własnych produkcji. Fabryka doprowadziła do tego, że większość oddziałów będących na »chozrasczocie« pracuje rentownie.

W Krasnogorskim Zakładzie Mechanicznym wszystkie oddziały fabryczne są na »chozrasczocie«. Zakład zobowiązał się przyspieszyć obieg środków obrotowych o 37 dni i doprowadzić do kasy państwowej 10 mil. rubli.

Nowością w gospodarce socjalistycznej jest obecnie przenoszenie na »chozrasczot« na równi z czołowymi przedsiębiorstwami nie tylko warsztatów i oddziałów wytwórczych, lecz również takich oddziałów administracji zakładu, jak oddział głównego technologa, głównego mechanika, wydział zaopatrzenia. Tak samo jak warsztaty otrzymują oni zadania w zakresie zmniejszenia

wchodzących w ich zakres, zależnych od nich elementów pracy, kosztów produkcji. Poważne znaczenie ma przejście na »chozrasczot« wydziałów zaopatrzenia przedsiębiorstwa. Wiadomo, że brak należytego porządku w zaopatrzeniu przedsiębiorstw często powoduje poważne straty i wstrzymuje obieg środków obrotowych wskutek powstawania zbędnych zapasów materiałowych.

Partia nasza zawsze przywiązywała wielką wagę do wpojenia i umocnienia »chozrasczota«. W ogólnonarodowej walce o przedterminowe wykonanie powojennej pięcioletki, organizacje partyjne winny ściśle kierować się znanym zleceniem towarzysza Stalina: »Wpojenie i umocnienie »chozrasczota«, wzrost w przemyśle akumulacji — oto jest zadanie«. Wykonując ściśle to wskazanie stalinowskie, partia bolszewicka prowadzi naród radziecki do nowego rozkwitu gospodarki i kultury ZSRR.

Kazimierz Strzegocki

METODY ORGANIZACJI TECHNIKI BANKOWEGO INKASA FAKTUR

Uchwałą Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 20 maja 1948 r. wprowadzone zostały zasady rozliczeń za dostawy i usługi między przedsiębiorstwami państwowymi lub będącymi pod zarządem państwowym oraz pomiędzy tymi przedsiębiorstwami a jednostkami budżetu państwowego i Związkiem Gospodarczym Spółdzielni RP »Społem«.

Uwzględniając późniejsze zmiany trybu postępowania (uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z 17 czerwca 1947 r., 5 września 1947 r., 21 października 1947 r., 19 marca 1948 r. i 21 września 1948 r.) i ograniczając się do rozliczeń za dostawy i usługi pomiędzy przedsiębiorstwami państwowymi lub będącymi pod zarządem państwowym, sprawa ta przedstawia się — w skrócie — jak następuje:

- 1) zniesione zostało pobieranie zaliczek i przedpłat na poczet dostaw towarowych lub usług,
- 2) podstawą rozliczenia jest faktura towarowa lub usługowa wystawiona za wykonane zamówienie,
- 3) rozliczenia winny być dokonane według cen obowiązujących w dniu wysyłki lub odbioru towaru (wykonania usługi), względ-

nie w dniu wyznaczonym nabywcy do odbioru,

- 4) w terminie do 5 dni od daty wysyłki lub odbioru, względnie od upływu wyznaczonego do odbioru terminu, faktura winna być oddana na inkaso do banku dostawcy,
- 5) bank odbiorcy po otrzymaniu faktury do inkasa, zawiadamia o tym odbiorcę i wzywa go do zapłaty w ciągu 5 dni od daty zawiadomienia. W oznaczonym terminie odbiorca winien dokonać zapłaty faktury przelewem bankowym, względnie złożyć zastrzeżenie odnośnie należności wynikającej z faktury, zgodnie z ustępem 6-tym,
- 6) zastrzeżenie może dotyczyć całości lub części należności i powinno być oparte wyłącznie na tym, że:
 - a) odbiorca towaru nie zamawiał,
 - b) towar nie odpowiada zamówieniu co do jakości.

Wszelkie inne zastrzeżenia odnośnie zamówienia, dotyczące niedotrzymania jakichkolwiek warunków umowy lub roszczeń wzajemnych, nie stanowią podstawy do odmowy zapłaty rachunku, lecz mogą

być dochodzone spornie. Złożone zastrzeżenie przez odbiorcę należy przesłać dostawcy wraz ze zwróconym rachunkiem,

- 7) w razie braku zapłaty lub zastrzeżenia ze strony odbiorcy w oznaczonym terminie, bank upoważniony jest do automatycznego obciążenia rachunku odbiorcy i dokonania przelewu na rzecz dostawcy względnie — o ile pozostałość na rachunku odbiorcy jest niewystarczająca — do zablokowania na nim odnośnej kwoty i pokrycia z najbliższych wpływów niezapłaconej faktury. Przy nagromadzeniu się większej ilości niezapłaconych faktur o kolejności przelewów rozstrzyga data wpływu faktury do banku. Zapłata faktury dokonana w powyższy sposób, nie stanowi uznania należności i nie pozbawia odbiorcy prawa dochodzenia zwrotu zapłaconej kwoty na drodze spornej,
- 8) przez bank dostawcy, względnie odbiorcy, rozumie się bank w którym dostawca lub odbiorca koncentruje swe środki finansowe.

* * *

Wymieniona wyżej uchwała ustala w obrocie hadlowym tryb postępowania, który wymaga od aparatu bankowego niezwykle sprężystej organizacji inkasa faktur, dającej rękojmię, że manipulacyjnymi czynnościami nie wpłynę w niczym hamującą na tok rozwikłań wzajemnych pretensji z tytułu dokonanych dostaw czy wykonanych usług — wymaga zatem od aparatu bankowego, w rękach którego koncentruje się cały obrót bezgotówkowy, by organizacja inkasa faktur była na tyle **prosta, jasna i wygodna dla zainteresowanych**, aby mogła w zupełności sprostać temu olbrzymiemu i doniosłemu pod względem gospodarczym zadaniu.

Dlatego wydaje mi się celowe i potrzebne poświęcenie trochę uwagi temu zagadnieniu od strony organizacji techniki bankowej.

Dla inkasa faktur w wykonaniu uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 20 maja 1947 r. miarodajny jest następujący tryb postępowania:

- 1) Dostawca towaru wystawia fakturę, której oryginał wraz z dowodami odbioru względnie wysyłki przesyła wprost do odbiorcy, przedkłada swemu bankowi, a więc bankowi dostawcy, kopię faktury z prośbą o zainkasowanie należności w ciężar rachunku odbiorcy (płatnika). Dostawca

musi wskazać bank płatnika. Możemy mieć zatem następujące **rodzaje inkasa faktur**:

- a) **inkaso miejscowe**, wówczas gdy tak dostawca, jak też odbiorca posiadają swe rachunki w miejscowym oddziale tej samej instytucji bankowej,
- b) **inkaso zamiejscowe**, wówczas gdy dostawca ma rachunek w miejscowym oddziale danej instytucji bankowej, a odbiorca ma rachunek w którymś z zamiejscowych oddziałów tej samej instytucji bankowej,
- c) **inkaso międzybankowe — miejscowe**, wówczas gdy dostawca ma rachunek w miejscowym oddziale danej instytucji bankowej, a odbiorca ma rachunek w miejscowym oddziale innej instytucji bankowej,
- d) **inkaso międzybankowe — zamiejscowe**, wówczas gdy dostawca ma rachunek w miejscowym oddziale danej instytucji bankowej, a odbiorca ma rachunek w zamiejscowym oddziale innej instytucji bankowej.

Dla uproszczenia manipulacyjnej strony inkasa faktur, można inkaso międzybankowe, tak miejscowe jako też zamiejscowe, załatwić w trybie identycznym jak inkaso zamiejscowe, uważając niejako tak miejscowe jak też zamiejscowe oddziały innych banków za pewnego rodzaju zamiejscowe oddziały własnej instytucji. Uwzględniając powyższe, chcę się zatrzymać w dalszej części niniejszego artykułu na następujących rodzajach inkasa:

- a) inkaso miejscowe,
 - b) inkaso u miejscowego lub zamiejscowego korespondenta,
 - c) inkaso dla miejscowego lub zamiejscowego korespondenta,
 - d) inkaso zamiejscowe.
- 2) Bank dostawcy jako bank podawczy **skierowuje** zatem inkaso faktur do właściwego banku odbiorcy — płatnika, a więc do banku inkasującego, który awizuje odbiorcy — płatnikowi nadejście faktury do inkasa. O ile odbiorca — płatnik nie złożył zastrzeżeń, że:
 - a) towaru nie zamawiał,
 - b) towar nie odpowiada zamówieniu co do jakości, winna nastąpić zapłata faktury drogą bezgotówkowego przelewu bankowego,

- A) bądź na zasadzie przelewu bankowego, wystawionego przez odbiorcę — płatnika,
- B) bądź na zasadzie automatycznego obciążenia rachunku odbiorcy — płatnika i uznania rachunku dostawcy.

Czynności uznania rachunku dostawcy dokonuje bank inkasujący za pośrednictwem banku podawczego, w którym znajduje się rachunek dostawcy.

W wypadku złożenia zastrzeżenia przez płatnika następuje zwrot niezainkasowanej faktury przez bank inkasujący do banku podawczego, a stąd do podawcy.

Ten podwójny system pokrywania faktury inkasowej bądź drogą przelewu bankowego wystawionego przez odbiorcę — płatnika faktury, bądź drogą automatycznego obciążenia przez bank inkasujący rachunku odbiorcy — płatnika, w praktyce budzi o tyle pewne zastrzeżenia, że przy licznych obrotach w tym dziale pracy, szczególnie w dużych oddziałach banków inkasujących, mogą zająć i zachodzą przypadki gdzie skutkiem nieporozumienia, czy też przeoczenia następuje **dwukrotne** obciążenie za tę samą fakturę inkasową rachunku płatnika, a tym samym dwukrotne uznanie rachunku podawcy. Ma to miejsce szczególnie tam, gdzie płatnik przesyłając bankowi inkasującemu przelew bankowy na pokrycie inkasa faktur, nie dość jasno i wyraźnie sprecyzował cel przekazu, wręczył go wydziałowi rachunków bieżących zamiast wydziałowi inkasowemu, wreszcie wydział inkasowy nie dość dokładnie skontrolował czy faktura została uprzednio pokryta i dał polecenie automatycznego obciążenia rachunku płatnika. Wydaje się zatem bardziej celowe i organizacyjnie słuszne, by tę dwutorowość możliwości pokrywania faktur inkasowych znieść, zatrzymując jedynie i wyłącznie zasadę automatycznego obciążania rachunku płatnika przez bank inkasujący.

- 3) Od wykonywanych czynności inkasa faktur pobierał bank **provizję** według specjalnych, procentowych stawek, doliczając nadto w wypadku inkasa międzybankowego, koszty tegoż inkasa. Provizję pobierało się zawsze od dostawcy, a więc pobierał ją bank podawczy bądź drogą potrącenia prowizji z zainkasowanej kwoty bądź też — w wypadku zwrotu — drogą obciążenia rachunku dostawcy — podawcy faktury do inkasa.

Ten system pobierania prowizji, manipulacyjnie wielce niedogodny szczególnie w wypadkach zwrotów, został ostatnio zmieniony w ten sposób, iż prowizję pobiera obecnie bank podawczy z góry od podawcy w jednolitej stawce od sztuki. Manipulacyjnie sprawę tę upraszcza się w ten sposób, że podawca składając faktury do inkasa, daje równocześnie polecenie obciążenia jego rachunku z tytułu przypadającej bankowi podawczemu prowizji — a sposób jej obliczenia i skontrolowania przy jednolitej stawce prowizyjnej od sztuki podanych do inkasa faktur, jest bardzo uproszczony. Ma uprawdzić ten system tę ujemną stronę, że pobiera się z góry prowizję, bez względu na to czy faktura zostanie zainkasowana czy też zwrócona, ale ponieważ stosunek zwrotów jest wręcz minimalny, wydaje się, że prostota systemu całkowicie pozytywnie za nim przemawia.

W obrotach międzybankowych, wynikających z inkasa faktur mogłoby zaistnieć zagadnienie jakiegoś rozliczania się z tytułu pobranych od podawców prowizji, a wykonywanych czynności inkasowych, ale wydaje mi się, że w interesie uproszczenia manipulacji, tym bardziej, że wchodzi tu w grę rzeczywiście niewysokie stawki prowizyjne — należałoby stanąć na stanowisku, by te czynności wykonywały banki — drogą wzajemności — bezpłatnie.

- 4) Jeżeli chodzi o **istotę** [samego zagadnienia inkasa faktur, to jest to komisowa czynność zlecona bankowi, ale nie jest inkasem dokumentów wiarygodnościowych. Samo inkaso faktur dokonuje się na podstawie kopii faktury.

Czynności banku sprowadzają się poza czynnościami porządkowymi (ewidencja itd.) do awizowania inkasa faktury płatnikowi oraz do przeprowadzenia w przewidzianym terminie, obciążenia rachunku płatnika a uznania rachunku podawcy, względnie, o ile wpłyną przewidziane co do swej istoty zastrzeżenia ze strony płatnika — do zwrotu inkasa podawcy.

Nie można zatem mówić w znaczeniu terminologii bankowej o »portfelu faktur do inkasa«, o »obligu firm z tytułu inkasa faktur« — nie powinno być też mowy o buchalteryjnym ujęciu obrotów inkasa faktur, choćby nawet w pozycjach pozabilansowych — »inkaso faktur« i »różni za inkaso faktur«.

W inkasie faktur można mówić wyłącznie o statystycznych zestawieniach i obliczeniach.

Jest zatem — powtarzam — inkaso faktur komisową czynnością banku polegającą na awizowaniu płatnikowi, że bank jest w posiadaniu zawiadomienia (kopii faktury), w wyniku którego ma zamiar obciążyć jego rachunek, a uznać rachunek dostawcy z tytułu wykonanej dostawy czy usługi oraz na dokonaniu w odpowiednim terminie, o ile płatnik nie wniesie zastrzeżeń, obciążenia rachunku płatnika a uznania rachunku podawcy, wreszcie na wręczeniu płatnikowi faktury z klauzulą zapłacenia, względnie w razie uzasadnionego zastrzeżenia płatnika — zwrócenia podawcy całej sprawy bez załatwienia.

Do wykonania czynności inkasa faktur, musi bank posiadać następujące materiały:

- a) kartotekę faktur do inkasa wg podawców, w której odnotowuje wszelkie obliczenia a która po załatwieniu pozostaje w banku, jako kartoteka inkasa, ułożona wg podawców — lista A), kolor formularza — biały.
- b) kartotekę faktur do inkasa wg podawców, która służy za dowód uznania rachunku podawcy i jest mu zwracana przy wyciągu kontowym — lista B), kolor formularza — niebieski.
- c) formularz dla awizowania płatnikowi nadeszłej faktury do inkasa — lista C), kolor formularza — biały.
- d) kartotekę faktur do inkasa wg płatników z dołączeniem nadeszłych kopii faktury, która służy za dowód obciążenia rachunku płatnika i jest mu przysyłana przy wyciągu kontowym wraz z potwierdzonymi co do klauzuli zapłacenia kopiami faktur — lista D), kolor formularza — czerwony.
- e) terminarz — formularz, którego dolny odcinek jest potwierdzeniem odbioru dla podawcy wręczonej bankowi listy inkasowej, a który po załatwieniu tworzy numeryczną kartotekę załatwionego inkasa faktur. Lista E), kolor formularza — biały.

W tak ułożonym systemie można zawsze odpowiedzieć na wszystkie statystyczne pytania, gdyż rozporządza się kartoteką inkasa tak wg podawców, jako też kartoteką wg płatników.

Cały tok czynności wydziału inkasowego sprowadza się do starannego przechowywania odpowiednich formularzy w odnośnych kartotekach, do wyjęcia ich na podstawie terminarza i skierowania do działu rachunków bieżą-

cych dla dokonania obciążenia i uznania oraz do odnotowania sposobu załatwienia na pozostałych w kartotece formularzach i do złożenia ich po załatwieniu do kartoteki załatwionych spraw z inkasa faktur.

Opierając się na powyższym, podstawowy formularz w trybie postępowania dla inkasa faktur — **»lista inkasowa«** powinien składać się zatem z **pięciu części** (lista A, B, C, D, E).

Prócz powyższego podstawowego formularza mają w inkasie faktur zastosowanie:

- a) formularz listu korespondencyjnego dla wzajemnego przysyłania faktur do inkasa pomiędzy bankiem podawczym a bankiem inkasującym (oraz ewentualnego zwrotu faktur mylnie nadesłanych),
- b) formularz częściowego inkasa faktur do zastosowania wówczas, gdy część faktur, zamieszczonych na jednej liście inkasowej może być zainkasowana, bądź też gdy dana faktura może być tylko w części zainkasowana.
- 5) Z zagadnieniem istoty inkasa faktur łączy się sprawa uznania, kiedy można uważać dane zagadnienie za prawidłowo i ostatecznie załatwione. Problem ten jest znacznie szerszy i dlatego poruszę go tu tylko na marginesie.

Jeżeli w dużej instytucji bankowej o wielkiej ilości oddziałów, znaczna część faktur do inkasa jest przysyłana z oddziałów podawczych do oddziałów inkasujących — a tam po załatwieniu odnośnych formalności jest załatwiana bądź pozytywnie tj. zainkasowana, o czym podawca faktury dowiaduje się drogą uznania jego rachunku, bądź jest załatwiana negatywnie tj. zwrócona podawcy — to zachodzi pytanie, czy o sposobie załatwienia inkasa musi być w każdym poszczególnym wypadku zawiadamiany oddział podawczy przez oddział inkasujący? Wydaje mi się że nie. Suma nakładu pracy przy chęci utrzymania bieżącego zawiadamiania przez oddział inkasujący o sposobie i terminie załatwienia jest tak nieproporcjonalnie wielka, w stosunku do tych rzeczywiście nielicznych i rzadkich wypadków, gdzie musi nastąpić wtórne zapytanie o los danej sprawy, że przemawia to za zaniechaniem tych czynności.

Biorąc to pod uwagę, należy przyjść do następujących wniosków:

- a) przy inkasie miejscowym gdzie bank podawczy jest równocześnie bankiem inkasującym można na każde pytanie odnośnie stanu załatwienia inkasa odpowiedzieć na podstawie posiadanego materiału,
- b) przy inkasie u korespondenta rola banku podawczego kończy się w momencie przesłania faktury do inkasa do właściwego korespondenta. W razie reklamacji podawcy musi bank podawczy odnieść się do korespondenta, powołując się na odnośny list korespondencyjny, z zapytaniem o stan sprawy. Korespondent odpowiada wprost podawcy przysyłając kopię odpowiedzi bankowi podawczemu do wiadomości,
- c) przy inkasie dla korespondenta posiada bank inkasujący odpowiedni

materiał by móc odpowiedzieć na każde pytanie odnośnie do stanu inkasa.

- d) przy inkasie zamiejscowym rola oddziału banku, jako banku podawczego, kończy się w momencie przesłania faktury do inkasa do właściwego zamiejscowego oddziału banku. W razie reklamacji podawcy musi bank podawczy odnieść się do oddziału inkasującego, powołując się na odnośny list korespondencyjny, z zapytaniem o stanie sprawy. Oddział inkasujący odpowiada wprost podawcy, przysyłając kopię odpowiedzi bankowi podawczemu do wiadomości.

Na zasadzie powyżej wyszczególnionych tez, szczegółowy opis czynności inkasa faktur przedstawiałyby się następująco: (Patrz załącz. wykres).

I. Inkaso miejscowe:

- 1) sprawdzenie list inkasowych
- 2) wydanie podawcy pokwitowania (odcinek E)
- 3) czynności porządkowe (numer oddziału podawczego, numer listy inkasowej, stempel dzienny)
- 4) obciążenie podawcy za prowizję
- 5) cenzura referentów kredytowych odnośnie do przedsiębiorstw kontrolowanych
- 6) kartoteka inkasa faktur wg podawców
- 7) kartoteka inkasa faktur wg płatników
- 8) terminarz
- 9) wysłanie awiza do płatnika
- 10) wypełnienie listy inkasowej w rubryce »uwagi« literą »W« (wpływ) oraz datą inkasa
- 11) obciążenie rachunku płatnika
- 12) uznanie rachunku podawcy
- 13) odłożenie załatwionego inkasa do kartoteki wg podawców
- 14) odłożenie załatwionego inkasa do kartoteki numerycznej

A	B	C	D	E
x				
				x
x	x	x	x	x
x				
x				
x	x			
			x	
				x
		x		
x	x		x	x
			x	
	x			
x				
				x

II. Inkaso u miejscowego lub zamiejscowego korespondenta:

- 1) sprawdzenie list inkasowych
- 2) wydanie podawcy pokwitowania (odcinek E)
- 3) czynności porządkowe (numer oddziału podawczego, numer listy inkasowej, stempel dzienny)
- 4) obciążenie podawcy za prowizję
- 5) list korespondencyjny do korespondenta
- 6) przesyłka do korespondenta
- 7) odłożenie załatwionego inkasa do kartoteki wg podawców

A	B	C	D	E
x				
				x
x	x	x	x	x
x				
x				
	x	x	x	x
x				

III. Inkaso dla miejscowego lub zamiejscowego korespondenta:

- 1) sprawdzenie odbioru list inkasowych z fakturami
- 2) potwierdzenie odbioru przesyłki listem korespondencyjnym
- 3) czynności porządkowe (numer oddziału inkasującego, numer listy inkasowej, stempel dzienny)
- 4) cenzura referentów kredytowych odnośnie przedsiębiorstw kontr.
- 5) kartoteka inkasa faktur wg podawców — banków
- 6) kartoteka inkasa faktur wg płatników
- 7) terminarz
- 8) wysłanie awiza do płatnika
- 9) wypełnienie listy inkasowej w rubryce »uwagi« literą »W« (wpływ) oraz datą inkasa
- 10) obciążenie rachunku płatnika
- 11) uznanie rachunku podawcy — drogą a) wpłaty przez Izbę Rozrachunków na rachunek podawcy w miejscowym banku podawczym o ile inkaso dotyczy miejscowego korespondenta, b) przelewu zamiejscowego na rachunek podawcy w zamiejscowym banku podawcy o ile inkaso dotyczy zamiejscowego korespondenta
- 12) odłożenie załatwionego inkasa do kartoteki numerycznej

A	B	C	D	E
	X	X	X	X
	X			
	X	X	X	X
	X			
	X			
			X	
		X		X
	X		X	X
			X	
	X			
				X

IV. Inkaso zamiejscowe:

- 1) sprawdzenie list inkasowych
- 2) wydanie podawcy pokwitowania (odcinek E).
- 3) czynności porządkowe (numer oddziału podawczego, numer listy inkasowej, stempel dzienny).
- 4) obciążenie podawcy za prowizję od inkasa
- 5) list korespondencyjny do oddziału banku
- 6) odłożenie załatwionego inkasa do kartoteki wg podawców (oddział podawczy)
- 7) przesłanie inkasa do oddziału banku
- 8) potwierdzenie odbioru przesyłki listem korespondencyjnym
- 9) czynności porządkowe (numer oddziału inkasującego, numer listy inkasowej, stempel dzienny).
- 10) cenzura referentów kredytowych odnośnie przedsiębiorstw kontrol.. . . .
- 11) kartoteka inkasa faktur wg podawców
- 12) kartoteka inkasa faktur wg płatników
- 13) terminarz
- 14) wysłanie awiza do płatnika
- 15) wypełnienie listy inkasowej w rubryce »uwagi« literą »W« (wpływ) oraz datą inkasa
- 16) obciążenie rachunku płatnika
- 17) uznanie rachunku podawcy (przelew zamiejscowy na oddział podawczy banku)
- 18) odłożenie załatwionego inkasa do kartoteki numerycznej (oddz. inkas.)

A	B	C	D	E
X				
				X
X	X	X	X	X
X				
X				
	X	X	X	X
	X			
	X			
		X	X	X
		X		
	X		X	X
			X	
	X			
				X

Tak przedstawiony schematycznie przebieg czynności inkasa faktur powinien być konsekwentnie zastosowany we wszystkich instytucjach bankowych realizujących to zagadnienie.

Problem ten z uwagi na swą doniosłość powinien — zdaje mi się — zbudzić wśród zainteresowanych oddźwięk dyskusyjny, który w re-

zultacie może i powinien doprowadzić do tego, że spełnią się te przesłanki o których wspomniałem na wstępie, aby organizacja inkasa faktur była na tyle prosta, jasna i wygodna dla zainteresowanych, by mogła sprostać swemu olbrzymiemu i doniosłemu pod względem gospodarczym zadaniu.

PRZEGLĄD RYNKÓW ZAGRANICZNYCH.*Dr S. Perczyński***KRYZYS POLITYKI DEWIZOWEJ ARGENTYNY**

Realizacja pięcioletniego planu uprzemysłowienia Argentyny przy jednoczesnej dużej spłacie kapitałów zagranicznych i udzielaniu kredytów handlowych w obrocie zagranicznym doprowadziły w pierwszych tygodniach 1949 r. do silnego zaostżenia sytuacji dewizowej i wzmocnienia tendencji inflacyjnych. Proponowane środki zaradcze Mirandy zostały odrzucone a on sam zmuszony do ustąpienia ze stanowiska przewodniczącego Narodowej Rady Ekonomicznej Argentyny. Odejście Mirandy oceniane jest powszechnie jako znak zmiany w polityce ekonomicznej Argentyny, prawdopodobnie w kierunku zastosowania polityki deflacyjnej. Z drugiej strony ustąpienie Mirandy interpretowane jest również jako posunięcie taktyczne w związku z pertraktacjami z U. S. A. i W. Brytanią, gdzie Miranda jest zdecydowanie niepopularny. Istnieją też przypuszczenia, że po uzyskaniu kredytów w U. S. A. Miranda powróci i odnowi politykę uprzemysłowienia kraju.

Nadmierne zakupy maszyn i surowców za granicą, niezbędnych dla realizacji pięcioletniego planu uprzemysłowienia kraju, spowodowały w latach 1947 – 1948 poważne pogorszenie bilansu płatniczego Argentyny oraz spadek zapasu złota i dewiz. Zapas złota i dewiz, wynoszący we wrześniu 1946 r. łącznie 6,2 mlrd. pesów, spadł w ciągu 1948 r. o 2 mlrd. do 3,6 mlrd. pesów a następnie w 1948 r. o dalsze 1,2 mlrd. do poziomu 2,4 mlrd. pesów. Sytuacja dewizowa Argentyny kształtowała się jeszcze niekorzystnie w ostatnich miesiącach 1948 r. jeśli idzie o udział złota i dewiz twardych w ogólnej sumie rezerw monetarnych. Olbrzymią większość dewiz stanowiły od dawna funty szterlingi, przy czym spośród walut twardych najdotkliwiej odczuwano brak dolara. W ogólnej sumie złota i dewiz ocenianej na koniec 1948 r. w wysokości ca. \$ 485 mil. (równowartość 2,4 mlrd. pesów), dewizy szterlingowe wynosiły aż \$ 450 mil. Pozostały zapas dewiz łącznie ze złotem stanowił zatem zaledwie ca. \$ 35 mil., czyli ca. 7% ogólnej sumy rezerw monetarnych. Zapas złota i walut twardych kształtował się od wielu miesięcy niepomysłnie, bowiem bilans handlowy Argentyny wykazywał najczęściej deficyt

z krajami o walutach twardych, szczególnie z U. S. A. Nadmierne kredyty udzielane przez Argentynę niektórym tradycyjnym odbiorcom europejskim oraz spłata długów zagranicznych działały jednocześnie ujemnie na ogólny zapas dewiz. Zwiększało to przede wszystkim pasywność bilansu płatniczego Argentyny. Tego rodzaju rozwój sytuacji, zwłaszcza dotkliwy brak dolarów, zmusił Argentynę do podjęcia środków zaradczych już w połowie 1948 r.

Ogłaszając w czerwcu 1948 r. nowe środki popierania handlu zagranicznego, władze argentyńskie wprowadziły jednocześnie poważne zmiany w dotychczasowej polityce dewizowej. Postanowiono zliberalizować wydawanie licencji importowych dla przywozu towarów z krajów o walutach miękkich, z drugiej zaś strony – zwiększyć atrakcję dla kapitałów zagranicznych, a głównie USA. Gwarantując kapitałom zagranicznym zezwolenie na transfer dochodów z sum zainwestowanych w Argentynie, zaofiarowano równocześnie korzystniejszy kurs dewizowy, wolnorynkowy. Kurs dolara USA podniesiono w tym celu z 403 do 480 pesów za 100 dolarów, a kurs funta szterlinga – z 16,21 do 19,38 pesów. Deprecjacja kursu wolnorynkowego pesa o ca. 20% nie przyniosła jednak przewidywanych skutków, zwiększyła jedynie rozpiętość skali w istniejącej strukturze kursów różniczkowanych oraz wzmogła ryzyko kursowe i dewizowe dla inwestowanych kapitałów w pesach, zwłaszcza wobec braku wyraźnej gwarancji co do swobodnego wycofania z Argentyny sum zainwestowanych. Zaniepokojony polityką socjalną władz argentyńskich kapitał prywatny zaczął uciekać za granicę. W związku z tym zastosowano w lipcu 1948 r. szereg środków drastycznych na odcinku wywozu kapitałów, przy czym dochody uzyskane w walutach obcych z transakcji eksportowych podciągnięto pod kapitały zagraniczne. Jednocześnie celem zachęcenia do zwiększenia eksportu produktów przemysłowych podwyższono kurs dolara USA, płaconego eksporterom argentyńskim, z 335 do 500 pesów za 100 dolarów. Kursy dewizowe liczone importerom argentyńskim różniczkowano w zależności od kraju z którego sprowadzono dany towar. Pociągnięcia te miały na celu umożliwić przetrwanie do jesieni

1948 r. kiedy spodziewano się znacznej poprawy w sytuacji dewizowej w związku z przewidywanymi zakupami za dolary USA zbóż i żywności dla krajów zachodnio-europejskich w ramach planu Marshalla. Pomyślne zbiory pszenicy w USA i Kanadzie zawiodły całkowicie nadzieje Argentyny. Pozbawiona dolarów i złota Argentyna zmuszona była już w III kwartale 1948 r. zrezygnować z importu maszyn z USA i zwrócić się do tych krajów, z którymi wykazywała dotychczas korzystny bilans płatniczy, przede wszystkim — do Belgii i Szwajcarii. Duże zakupy Argentyny w Belgii pochłoneły wkrótce osiągniętą przedtem nadwyżkę bilansową, zmieniając następnie bilans handlowy na zdecydowanie ujemny. W związku z tym Belgia zawiesiła w końcu obsługę kredytową wywozu do Argentyny. Zwiększony obrót towarowy ze Szwajcarią również zakończył się niefortunnie, bowiem Szwajcaria odmówiła zgody na zamianę dodatniego salda argentyńskiego w wysokości ca 100 mil. pesów na dolary finansowe, na szwajcarskim rynku dewizowym. W tych okolicznościach, obawiając się dalszego zamrażania swych należności eksportowych, Argentyna musiała zmniejszyć wywóz żywności do Szwajcarii.

Pogarszanie się sytuacji dewizowej w ostatnich miesiącach 1948 r. było tym więcej niebezpieczne, że jednocześnie następował silny postęp inflacji w kraju w związku z nadmiernym zwiększeniem siły nabywczej w rękę społeczeństwa. Finansowanie planu pięcioletniego m. i. również na drodze kredytów bankowych musiało w konsekwencji doprowadzić do bardzo poważnego wzrostu banknotów w obiegu. Doceniając powagę sytuacji, władze argentyńskie zdecydowały się pod koniec października 1948 r. zastosować pierwsze środki antyinflacyjne — przede wszystkim restrykcje kredytowe. Ogólna suma kredytów bankowych miała ulegać stałej redukcji w wysokości 1% miesięcznie. Ponadto postanowiono podnieść stopę redyskontową. Szereg dalszych dekreto-
w rządowych odnosił się do wstrzymania wyłączeń majątkowych i budowl biurowych oraz zakazu emitowania nowych papierów wartościowych przez władze lokalne. Ogłoszone w ostatnim kwartale 1948 r. środki antyinflacyjne nie przyniosły jednak, podobnie jak środki zaradcze na odcinku dewizowym, pożądanych rezultatów. Wzrost emisji banknotów w ciągu 1948 r. stanowił przeszło 40%. Obieg banknotów wzrósł z 6,5 mlrd. pesów

na 23. X. 1948 r. do 6,8 mlrd. na 23. XI. 1948 r. a następnie do 7,14 mlrd. pesów na 15. XII. 1948 r. w porównaniu do obiegu banknotów na 15. XII. 1947 r. w wysokości 4,97 mlrd. pesów.

W styczniu 1949 r. sytuacja na odcinku zewnętrznym i wewnętrznym uległa dalszemu zaostrzeniu. W tych warunkach przewodniczący Narodowej Rady Gospodarczej, Miranda zaproponował zmianę istniejących kursów dewizowych. Projektowane kursy miały stanowić: podstawowy kurs eksportowy 500 pesów za 100 dolarów USA, a specjalny kurs eksportowy 700 pesów za 100 dolarów USA. Kursy dewizowe dla importu miały się mieścić w granicach 800-1000 pesów za 100 dolarów USA. Dotychczasowy kurs eksportowy dolara USA (za 100 dolarów) stanowił: podstawowy 335,82 pesów, specjalny 500,00 pesów. Przy imporcie natomiast stosowany jest kurs dolara USA: preferencyjny 373,13 pesów, podstawowy 422,89 pesów i wolnorynkowy (przy transferze obsługi finansowej) 485,75 pesów. Proponowane kursy importowe dla funta szterlinga miały się mieścić w granicach 32,20-40,25 pesów w porównaniu do stosowanych dotychczas w wysokości 15,04-19,89 pesów. Propozycje dewaluacyjne Mirandy zostały jednak odrzucone, mimo że kurs dolara czekowego na wolnym rynku w połowie stycznia 1949 r. osiągnął poziom 1180 pesów za \$ 100. Postanawiając utrzymać bez zmian istniejące dotychczas kursy, władze argentyńskie ogłosiły jednocześnie po odejściu Mirandy czasowe zawieszenie przydziału dewiz na wszelkie cele — zarówno na import towarów jak i transfer kapitałów za granicę. Zawieszenie to ma umożliwić czynnikom oficjalnym zbadanie sytuacji dewizowej oraz dostarczyć oddechu dla wypracowania nowych przepisów dewizowych. Jednocześnie zarządzono wstrzymanie udzielania kredytów importowych, bez względu na walutę i kraj pochodzenia towaru. Narodowa Rada Ekonomiczna poleciła ponadto zredukować import dokonywany bez transferu należności za granicę t. j. drogą układów clearingowych, motywując swe postanowienia tym, że system beztransferowy doprowadził do poważnych nadużyć oraz do nieusprawiedliwionego wzrostu kursów walutowych na wolnym rynku dewizowym. Rada ta opracowuje obecnie nowy program gospodarczy. Na razie wezwwała ona rząd do podjęcia takich środków, jak: redukcji wydatków rządowych, rewizji opodatkowania, zwiększenia produkcji rolnej, racjonalniejszego

rozwoju przemysłu, ściślejszej kontroli kredytów bankowych oraz zwiększenia eksportu. Dotychczasowy rozwój eksportu hamowany był stosowaniem przez rząd argentyński systemu różniczkowania. Nabywając od krajowych producentów towary po niskich cenach, rząd sprzedawał je następnie zagranicą po znacznie wyższych cenach. Zniechęcało to producentów eksportowych a jednocześnie tłumiło popyt zagranicą na produkty argentyńskie. Transakcje te przyniosły uprawdzie rządowi argentyńskiemu poważne zyski, używane m. i. do finansowania pięcioletniego programu industrializacji kraju. Nietrafna ocena możliwości finansowania programu inwestycyjnego łącznie z różniczkowaniem cen eksportowych i nadmiernymi restrykcjami importu dóbr konsumpcyjnych, przy rozdmuchanym imporcie dóbr kapitałowych, doprowadziły gospodarkę argentyńską do alarmującego stanu inflacji w kraju i kryzysu dewizowego.

Determinacja Argentyny odnośnie utrzymania obecnego kursu oficjalnego pesa celem obrony jego prestiżu na arenie międzynarodowej, przedsięwzięta została wbrew faktowi, że ekonomiczne warunki kraju przemawiają raczej za koniecznością zastosowania kontrolowanej dewaluacji łącznie z zabezpieczającą osłoną środków antyinflacyjnych. Dopuszczenie do zmiany kursów oficjalnych zmniejszyłoby trudności eksportowe wynikające z wysokich kosztów produkcji artykułów eksportowych Argentyny. Z drugiej strony ograniczenie

inwestycji kapitałowych do poziomu odpowiadającego możliwościom gospodarczym Argentyny, bez uciekania się o pomoc finansową do USA, zmniejszyłoby napięcie inflacyjne w kraju i doprowadziło do stabilizacji gospodarczej kraju. W każdym razie Argentyna ma obecnie poważne problemy do rozwiązania odnośnie stłumienia inflacji, pokonania krytycznej sytuacji dewizowej oraz poprawy stosunków handlowych z licznymi krajami. Zwalczanie inflacji kryje w sobie niebezpieczeństwo kryzysu deflacyjnego niepożądanego ze względów wewnętrzno-politycznych. Środek nakręcania eksportu drogą obniżki cen produktów eksportowych w pesach do poziomu cen rynku światowego może spowodować zahamowanie produkcji eksportowej, a zatem poważny spadek dotychczasowych zysków eksportowych państwa, niezbędnych do finansowania planu 5-letniego.

Istnieją głosy, że należy raczej dążyć, by zredukowaniu działalności inwestycyjnej towarzyszyło zwiększenie produkcji konsumpcyjnej, wewnętrznej oraz produkcji eksportowej. Sytuacja wydaje się bardzo trudna i skomplikowana a zastosowanie środków interwencyjnych wymaga dużej odwagi i odpowiedzialności. W każdym razie na ogłoszenie szeregu środków antyinflacyjnych po ustąpieniu Mirandy, kursy giełdowe akcji zareagowały silną obniżką. W obawie przed polityką deflacyjną i jej następstwami kryzysowymi kursy giełdowe akcji spadły na ogół o ca 10%, a kursy niektórych papierów nawet o ca 40%.

R. Seidler

SYTUACJA FINANSOWA AMERYKI ŁACIŃSKIEJ

1. Tendencje inflacyjne w Ameryce Łacińskiej. Podczas wojny Ameryka Łac. zgromadziła znaczne aktywa gospodarcze (waluty) i wzrósł jej dochód narodowy, a ponieważ podaż dóbr przemysłowych była i jest ograniczona, gdyż produkcja krajowa jest mała i nieodróżniczkowana, więc ożywienie gospodarcze, któremu uległa, wyładowało się w wyższe cen. Ożywienie gospodarcze wobec tego nabrało cech inflacyjnych i większość dodatkowych dochodów ludności pochłoniął import.

W Ameryce Łac. rosnący po wojnie import nie wywarł zwykłego w tym stanie, deflacyjnego wpływu, gdyż początkowo był on pokry-

wany istniejącymi z czasów wojny zapasami walut obcych, a po ich wyczerpaniu był finansowany kredytami bankowymi.

Dochody ludności wzrastały podczas wojny i po jej zakończeniu szybciej od przyrostu eksportu, więc w tych okolicznościach ceny krajowe zwyżkowały.

Ogólnie rzecz biorąc można powiedzieć, że gospodarka Ameryki Łac. jest specjalnie czuła na wpływy inflacyjne. Złożyło się na to szereg czynników, z których omówimy najważniejsze. Ponieważ na półkuli południowej produkcję rolną nie jest łatwo szybko powiększyć, ponieważ miejscowa wytwórczość dóbr konsumpcyjnych jest mała, przeto przyrastająca siła naby-

wcza wynikająca z rosnących dochodów, lokować się może tylko w towarach importowanych. Gdy powiększa się eksport, to siła nabywczą silnie przyrasta, a ponieważ oszczędzanie w Ameryce Łac. stoi na niesłychanie niskim poziomie, więc powiększająca się siła nabywczą ciśnie na ceny krajowe, które szybko rosną. Nie zaspokojone importem potrzeby jeszcze bardziej, kumulacyjnie, przyczyniają się do dalszej, już wtórnej niżki cen krajowych. W tych okolicznościach import nie neutralizuje skutków inflacyjnych. Podczas wojny koszty utrzymania w USA wzrosły o 30%, gdy w Ameryce Łac. wzrosły one o 60% (brak kontroli cen i racjonowania konsumpcji). Głównym elementem składowym kosztów utrzymania w Ameryce Łac. są jednak ceny żywności stanowiące 50 – 60% budżetów rodzinnych, gdy w USA dochodzą one tylko do 34% budżetów.

Wzrost więc cen na tym terenie oznacza głównie wzrost cen żywności. Na tym wzroście zyskują tylko posiadacze latyfundiów rolnych, co z kolei znajduje swój wyraz we wzroście importu luksusowego i rozbudowie kosztownych posiadłości właścicieli ziemskich.

Mimo wzrostu cen, być może, ogólne warunki życiowe w Ameryce Łac. są obecnie lepsze niż przed wojną. Trzeba jednak stwierdzić, że stopa płac na pewno nie dotrzymuje kroku wzrostowi kosztów utrzymania. Dalszy wzrost kosztów utrzymania będzie zapewne już wpływał szybko na pauperyzację klasy robotniczej.

O postępach inflacji w Ameryce Łac. informuje nas poniższa tabela dotycząca już okresu powojennego.

**Wzrost kosztów utrzymania i żywności
w poszczególnych krajach Ameryki Łac.
(wzrost %-owy od końca 1945 do końca 1947 r.)**

K r a j	Koszty utrzymania	Żywność
Argentyna	39	49
Boliwia	34	50
Brazylia	46	32
Chile	60	59
Kolumbia	36	36
Kostaryka	22	25
San Domingo	18	28
Guatemala	11	21
Meksyk	32	37
Paragwaj	43	47
Peru	64	86
Urugwaj	24	40
Wenezuela	35	.
St. Zjedn. Ameryki .	29	46

Z r ó d ł o: Fed. Res. Bulletin XI.1948, str. 1347.

Statystyka cen w krajach Ameryki Łac. stoi na dość prymitywnym poziomie. Wprawdzie »Economic Report« Narodów Zjednoczonych podaje obszerniejszą statystykę kosztów utrzymania — jednak do danych tych nie można mieć zbyt wielkiego zaufania, skoro w wielu krajach południowo-amerykańskich, do kosztów utrzymania zalicza się tylko żywność, węgiel i mydło, a czasami i ubranie. Nie zawsze też występuje wspólna podstawa (rok 1937 = 100).

W każdym razie, wzrost cen w niektórych krajach wystąpił dość znaczny. I tak w porównaniu np. do r. 1944, w Boliwii ceny wzrosły w 1947 r. z 470 do 650 punktów, w Chile z 224 do 397, w Kolumbii ze 170 do 248, w Meksyku z 230 do 354, a w Peru ze 164 do 305.

Indeksy cen hurtowych ogłaszane w miesięczniku »International Financial Statistics« wydawanym przez Międzynarodowy Fundusz Monetarny dotyczą tylko niektórych krajów Ameryki Łac. Przy podstawie r. 1937 = 100 San Domingo ma wskaźnik 201 punktów dla 1945 r. i 283 dla 1947 r., El. Salvador odpowiednio 152 i 196, a Peru 218 i 315 punktów.

Polityka gospodarcza w krajach Ameryki Łac. nie była wystarczająca do hamowania inflacyjnych tendencji. Przede wszystkim nietrafnie oceniono sytuację międzynarodową. Ustaliła się powszechna opinia w tych krajach, że USA tuż po zakończeniu wojny rozpoczną uprawiać politykę deflacyjną, a więc i kraje Ameryki Łac. powinny w tym samym kierunku zmierzać. Stany Zjednoczone Ameryki, jak wiadomo, w połowie 1946 r. zniosły kontrolę cen, co oznaczało przejście raczej w kierunku inflacyjnym. Z tego kroku USA, w Ameryce Łac. nie wyciągnięto żadnych konsekwencji.

Gdy za wysokim eksportem powojennym zaczął wzrastać import, starano się go zahamować przez kontrolę importu i wprowadzono ograniczenia dewizowe.

Kontroli cen lub racjonowania konsumpcji nie stosowano lub stosowano na niewielką skalę. Brazylia, Meksyk, Ekwador i Peru wprowadziły pewne zakazy eksportowe. Jednocześnie niektóre kraje rozpoczęły subsydiowanie produkcji towarów podstawowych, aby zahamować wzrost cen (Argentyna, Peru, Meksyk

i Urugwaj). Kroki te jednak nie były skuteczne.

W końcu 1946 r. okazało się jednak, że większość krajów cierpi na deficyty budżetowe (za wyjątkiem Meksyku i Kuby). Deficyty te powstały w skutek realizowania może zbyt wielkich planów gospodarczych oraz utrzymania po wojnie budżetów wojskowych na wysokim poziomie z czasów wojennych.

W 1947 r. nacisk inflacyjny od strony budżetów państwowych wzmożł się, a ponieważ publiczność nie zdradzała chęci do zakupu pożyczek państwowych, przeto większość rządów krajów Ameryki Łac. zaczęła zadłużać się w bankach biletowych, za wyjątkiem Meksyku i Ekwadoru. Banki handlowe ze swej strony powiększały kredyty, angażując się niekiedy w finansowanie robót budowlanych o charakterze spekulacyjnym. W ten sposób cały system kredytowo-pieniężny wchodził stopniowo w tryby inflacji, co specjalnie można było zauważyć w Argentynie, Chile, Kolumbii, Kuby i Wenezueli.

Niejednolite tempo inflacji w krajach Ameryki Łac. odzwierciedla poniższa tabela:

2. Zagadnienia płatnicze. W przedwojennych czasach ograniczanie i kontrolowanie importu przeprowadzano w dwóch przypadkach:

- 1) gdy spadał eksport, dla wyrównania salda bilansu handlowego,
- 2) lub podczas deflacji pieniężnej, aby zmniejszyć wydatki dewizowe.

W latach 1946/47 wystąpiło zjawisko nienotowane w historii gospodarczej Ameryki Łac., a mianowicie stosowano politykę ograniczeń importowych podczas znacznego ożywienia gospodarczego i rosnącego eksportu.

Nie należy jednak zapominać, że realizacja różnych programów rozwoju gospodarczego wymaga importu szeregu dóbr inwestycyjnych. Zresztą Ameryka Łac. podczas wojny była odcięta od surych dostawców europejskich. Import zaś maszyn pochodzenia północno-amerykańskiego wynosił w Ameryce Łac.:

w 1939 r. — 167 mil. dol.

w 1946 r. — 621 „ „

w 1947 r. — 1.267 „ „

W ten sposób udało się zrealizować prywatne i rządowe programy inwestycyjne.

Obieg pieniężny i wkłady w Ameryce Łac.

(w milionach odnośnych jednostek monetarnych)

K r a j	Nazwa waluty	1 9 4 5 r.		1 9 4 6 r.		1 9 4 7 r.	
		obieg pien.	wkłady	obieg pien.	wkłady	obieg pien.	wkłady
Argentyna . . .	peso	2.581	4.378	3.526	5.460	4.719	6.247
Boliwia. . . .	bolivary	1.541	794	1.608	896	1.747	872
Brazylia	cruizery	17.000	24.000	17.000	23.000	17.000	27.000
Chile	peso	2.682	4.896	3.170	6.444	3.677	7.965
Kolumbia . . .	peso	219	254	270	313	306	335
Kostaryka . . .	colon	71	88	67	91	83	105
Kuba	peso	312	343	376	402	467	474
Ekwador	sucre	321	312	350	354	329	284
San Domingo . .	dol. am.	17	26	22	30	23	29
El Salvador . . .	colon	48	34	52	29	55	30
Guatemala . . .	quetzale	27	19	31	21	32	20
Haiti	gourde	26	—	35	—	29	—
Nikaragua	cordoba	45	36	43	29	48	34
Panama.	balboa	—	42	—	37	—	33
Peru	sole	478	620	568	825	653	931
Urugwaj	peso	147	291	176	316	202	301
Wenezuela	bolivar	406	369	524	476	620	477
Meksyk.	peso	1.661	1.930	1.732	1.786	1.757	1.742

Rozwój powojennego handlu zagranicznego Ameryki Łac. przedstawia poniższa tabela:

Bardziej interesująco przedstawia się łączny bilans płatniczy krajów Ameryki Łac.

Handel zagraniczny Ameryki Łac.
(w mlrd. dol. am.)

O b s z a r	1 9 4 6 r.			1 9 4 7 r.		
	Eksport	Import	Saldo	Eksport	Import	Saldo
z USA.	2,0	2,0	—	2,6	3,6	— 1,0
z Ameryką Łac. (handel sąsiedzki) . .	0,6	0,6	—	0,6	0,7	— 0,1
ze Zjednoczonym Królestwem . . .	0,5	0,2	+ 0,3	0,9	0,3	+ 0,6
z Krajami Europy Zachodniej . . .	0,8	0,3	+ 0,5	1,0	0,6	+ 0,4
z resztą państw	0,7	0,3	+ 0,4	0,9	0,5	+ 0,4
R a z e m	4,6	3,4	+ 1,2	6,0	5,7	+ 0,3

Zródło: Fed. Res. Bull. 1948, Nr 11, str. 1349.

Po wojnie Ameryka Łac. rozwinęła swój handel zagraniczny szybciej niż to można było przewidywać. Głód towarowy zubożalej Europy był czynnikiem rozstrzygającym. Rynek europejski okazał się nadal ważny dla Ameryki Łac. Chwilowa zależność tego obszaru od USA zmalała. Eksport do Europy po wojnie wzrastał mimo wysokiego poziomu cen światowych oraz mimo trudności dewizowych Europy.

Wysoki eksport pociągnął za sobą również wysoki import do Ameryki Łac. Między 1945 i 1947 r. import uległ podwojeniu i w 1947 r. import był już większy od eksportu. Połowę importu powojennego stanowiły maszyny i instalacje oraz trwałe dobra konsumpcyjne o charakterze luksusowym: samochody i łódki. Import ten w pewnym stopniu odnowił park maszynowy przemysłu Ameryki Łac. Na 20 krajów Ameryki Łac. w 1947 r. już 12 krajów miało deficyty w bilansie handlowym. Tylko 8 krajów miało nadwyżki eksportowe i dodatni bilans handlu zewnętrznego, (Argentyna, Chile i parę krajów Centralnej Ameryki). W tych warunkach Ameryka Łac. poczęła szybko konsumować swe rezerwy walutowe nagromadzone podczas wojny.

Z danych tych widać, że wprawdzie eksport wzrósł w ciągu 2 lat o 1,4 mlrd., to jednak przyrost importu był większy, bo wyniósł 2,3 mlrd. dol. W rezultacie saldo dodatnie bilansu handlowego z 1,2 mlrd. w 1946 r. spadło do 0,3 mlrd. dol. w 1947 r.

Ogólnie można scharakteryzować go w ten sposób:

- 1) Ameryka Łacińska zwykle ma dodatnie bilanse handlowe, a więc powstają nadwyżki na rachunku transakcji bieżących (towarowych) w jej bilansie płatniczym.
- 2) natomiast Ameryka Łac. jako całość ma deficyt z zagranicą na rachunku obrotu kapitałowego.

Deficyt na rachunku kapitałowym wynosił np. w 1947 r. około 461 mil. dol., a w I półroczu 1948 r. 462 mil. dol.¹⁾

W tych okolicznościach przychody dolarowe Europy mają decydujące znaczenie dla krajów Ameryki Łac. I dlatego zawieszenie wymienialności funtów angielskich na dolary, wprowadzone przez Anglię w sierpniu 1947 r., było niezmiernie dotkliwe dla tej części półkuli południowej. Ponadto Ameryka Łac. nie zdążyła całkowicie skonwertować na dolary swych, powstałych podczas wojny, dużych należności od Anglii.

Rezerwy walutowe i kruszcowe Ameryki Łac. po wojnie zaczęły się wyczerpywać. Ilustruje to tabela na stronie następnej.

¹⁾ Artykuł D. L. Grove i G. M. Alter — »Latin America's postwar inflation and balance of payments problems« umieszczony w Fed. Res. Bull. Nr 11 z 1948 r. str. 1344 — 54.

Rezerwy kruszcowe i dewizowe Ameryki Łac.
na ultimo odnośnych lat (w mil. dol. amer.).

K r a j	1 9 4 5 r.		1 9 4 6 r.		1 9 4 7 r.	
	złoto	waluty obce	złoto	waluty obce	złoto	waluty obce
Argentyna	1.197	466	1.072	624	322	749
Boliwia	22	14	22	12	23	8
Brazylia	354	312	354	406	354	430
Chile	82	28	65	4	45	11
Kolumbia	127	50	145	31	83	28
Kostaryka	6	2	2	1	2	2
Kuba	191	41	226	40	279	61
Ekwador	21	12	20	16	20	6
San Domingo	—	33	2	32	2	12
El Salvador	13	15	12	16	15	15
Guatemala	28	13	28	19	27	22
Haiti		b r a k		d a n y		c h
Honduras	—	2	—	2	—	6
Nikaragua	5	2	4	2	3	2
Panama	—	89	—	77	—	70
Paragwaj	1	9	1	10	—	9
Peru	28	10	24	11	20	12
Urugwaj	195	57	200	92	175	81
Wenezuela	202	26	215	37	215	40
Meksyk	292	.	180	.	100	.
R a z e m	2.764	1.181	2.572	1.432	1.686	1.564

Zr ó d ł o: International Financial Statistics XI.1948.

W ostatnich trzech latach, uwidocznionych na tabeli, tylko Brazylia, Kuba, El Salvador, Guatemala i Wenezuela — wykazują przyrost rezerw kruszcowo-walutowych. Ameryka Łac. jako całość straciła przeszło 1 mlrd. dol. pokrycia kruszcowego i nieznacznie powiększyła swe rezerwy w walutach obcych (o 383 mil. dol.).

Podczas wojny i po jej zakończeniu utrzymmano w krajach Ameryki Łac. dawne, niskie, przedwojenne, parytety walutowe w nadziei, że będzie to sprzyjać dalszemu pobudzaniu eksportu. Po wojnie uprawdzie eksport wzrósł, ale raczej z powodu głodu towarowego, a nie niskich kursów walutowych. Zresztą rosnący eksport Ameryki Łac. był po wojnie przyczyną wzrostu tendencji inflacyjnych na tym obszarze, co jednogłośnie stwierdzają wszyscy doradcy ekonomiczni Narodów Zjednoczonych.

Natomiast niskie kursy dewizowe sprzyjały silnie powiększeniu importu, w stopniu, jaki byłby nieosiągalny, gdyby Ameryka Łac. chciała pokryć ten import swymi własnymi zarobkami na transakcjach walutowych.

Nakazem chwili stała się zatem konieczność ograniczania importu, przy czym dla równoważenia bilansu płatniczego należało ograniczać import luksusowy. Ograniczanie bowiem przywozu dóbr kapitałowych (inwestycyjnych) mogło poprzez obniżenie dochodu narodowego

zniżyć poziom dobrobytu i zahamować realizację planów gospodarczych, które niejednokrotnie, jak np.: w Meksyku, Brazylii i Chile były zbyt wielkie i przekraczały niewielkie zdolności produkcyjne tych krajów. Dlatego też ograniczanie przywozu dóbr inwestycyjnych, aczkolwiek byłoby skuteczne dla wyrównania luk w bilansie płatniczym, zostało ze względów polityczno-gospodarczych zaniechane. Pozostała więc w tych warunkach, jedynie ogólna kontrola całego importu ze szczególnym ograniczeniem dowozu dóbr luksusowych.

Bilans płatniczy Ameryki Łac. ostatecznie po wojnie starano się naprawić w drodze hamowania importu przy pomocy trzech środków polityki gospodarczej lub ich kombinacji:

- 1) Kontrolowano przywóz towarów niepodstawowych, a więc nie mających zasadniczego znaczenia dla rozwoju produkcji narodowej. Na tę drogę weszły: Meksyk, Chile i Ekwador,
- 2) Podnoszono ceny zbędnych artykułów importowanych w drodze zwwyżki taryf celnych. Tę metodę zwalczania zbędnego importu stosowały: Meksyk, Brazylia, Chile i Peru.
- 3) Wreszcie ograniczano przydział dewiz na zbędny import (Argentyna, Nikaragua, Chile).

Na 20 krajów Ameryki Łac. 13 wprowadziło ograniczenia dewizowe. Z tych 13-tu krajów—11-cie wprowadziło (bez Hondurasu i Nikaragui) system różniczkowych kursów walutowych. System ten polega na tym, że na import towarów zbędnych lub luksusowych przydziała się dewizy po kursach wyższych, niż na import towarów podstawowych. Zakup dewiz po kursach wyższych odbywa się w bankach lub na wolnym rynku, gdyż eksporterzy nie odstępują całej waluty eksportowej swym władzom dewizowym, lecz pewną jej część (10 — 50%) zachowują do dowolnej dyspozycji.

Trudno też jest ocenić praktyczne skutki kursów różniczkowych. W każdym razie import w I półroczu 1948 r. z USA został zmniejszony o 268 mil. dol., czyli o 14% w porównaniu z importem na I półrocze 1947 r.

Ekspersi północno-amerykańscy podnoszą, że ograniczanie importu (w celu ochrony rezerw walutowych) w obecnych warunkach może poważnie przyczynić się do rozszerzenia inflacji w Ameryce Łacińskiej.

Jeśli chodzi o zagadnienie aktywizacji eksportu, to na drogę tę weszły 3 kraje: Boliwia, Urugwaj i Peru.

Wreszcie pozostaje do omówienia kwestia regulowania ruchu kapitałów. Dwanaście krajów Ameryki Łac. kontroluje odpływ kapitałów (oraz odsetek i dywidend) za granicę.

Na zakończenie należy podkreślić, że Ameryka Łac. jest silnie uzależniona od kapitału anglosaskiego. Zapewne nie będzie przesadą

powiedzenie, że jest ona kolonią tego kapitału. Wydobycie ropy i nitratów, środki komunikacji, znaczna część przemysłu przetwórczego znajduje się w rękach kapitału obcego, który na ogół nie interesuje się bezpośrednio rozwojem produkcji rolnej i hodowlanej, pozostawiając te dziedziny produkcji eksploatacji krajowcom. Penetrację kapitału zagranicznego w Ameryce Łac. do niedawna ułatwiał brak sprężystej organizacji miejscowych Związków Zawodowych oraz skromne ambicje gospodarcze odnośnych rządów republik Ameryki Łac.

Lokaty kapitału angielskiego były w 1939 r. nieco wyższe od lokat północno-amerykańskich, jak to widać z poniższej tabeli:

Szacunek lokat długoterminowych Zjedn. Król. i Stanów Zjedn. Ameryki w krajach Ameryki Łac. wg stanu z 1939 r.

K r a j	Lokaty w mil. dol. amer.	
	Zjednoczone Królestwo	USA
Argentyna, Urugwaj i Paragwaj	2.250	800
Brazylia	1.000	500
Chile	300	600
Reszta Ameryki Połudn.	300	600
Meksyk i Ameryka Centr.	300	670
Kuba	150	750
Inne wyspy Antylskie	200	80
R a z e m	4.500	4.000

Z r ó d ł o: »Le réseau du commerce mondial S. d. Nat.« Genève 1942 str. 34.

Inż. J. Rumler

Praga

NOWA ORGANIZACJA BANKOWOŚCI CZECHOSŁOWACKIEJ¹⁾

W roku 1948 rozwój całej czechosłowackiej gospodarki przebiegał po linii szybkiej socjalizacji. Zmiana rządu w lutym ubiegłego roku oznaczała nie tylko rewolucyjny postęp z punktu widzenia politycznego, ale usunęła także wszelkie przeszkody, jakie polityczna reakcja stawiała na drodze szybkiej, gospodarczej rekonstrukcji i stworzenia instytucji koniecznych dla socjalistycznej rozbudowy.

Na odcinku produkcji przemysłowej, której do tego czasu więcej niż $\frac{1}{3}$ znajdowała się

¹⁾ Patrz »Wiadomości Narodowego Banku Polskiego« Nr 6/III — Inż. Rumler »Czechosłowacka gospodarka pieniężna na początku 1947 r.«

Nr 9/II — Inż. Rumler »Przyszły pieniężny i kredytowy rynek w Czechosłowacji«.

w rękach prywatnych przedsiębiorców, udział sektora znacjonalizowanego zwiększono do 90%. Hurtowy handel wewnętrzny i zagraniczny, do tego czasu w ogóle nie objęty nacjonalizacją, mimo tego że zajmowały się nim w przeważnej mierze organy upaństwowionych przedsiębiorstw produkcyjnych, był nieskoordynowany, trudny do wglądu i nie opanowany planem. Głębokie przemiany, jakie urzeczywistniano po lutym, właśnie w tych to dziedzinach — tj. całkowite upaństwowienie i oddzielenie dystrybucji wewnętrznej i zagranicznej od produkcji — usunęły jedną z największych przeszkód leżących dotychczas na drodze do szybkiej i pomyslniejszej socjalizacji.

Te szybkie przemiany całej gospodarki czechosłowackiej znalazły też swój wyraz na odcinku bankowym w postaci jego radykalnej przebudowy. Reformę bankowości przeprowadzono tak, aby całkowicie odpowiadała linii socjalizacji wszystkich innych odcinków gospodarki narodowej. Problem organizacji bankowości w latach poprzedzających tak dokładnie przedyskutowano, że możliwe było przystąpienie do definitywnego usunięcia kapitalistycznego rozbitcia i do równoczesnego wytworzenia instytucji, jakie odpowiadają centralnemu kierowaniu i planowej socjalistycznej gospodarce.

Reforma była przeprowadzona gruntownie i dotyczyła wszystkich odcinków czechosłowackiej bankowości. Została ona przekształcona w jednolity organizm, a każdemu jej odcinkowi wykreślono i powierzono ściśle funkcje gospodarcze. Definitywnie zlikwidowano dublowanie się funkcji, zapewniono koncentrację wolnych środków pieniężnych i oszczędności, przeprowadzono zarządzenia mające na celu, aby organizm gospodarczy otrzymywał potrzebne środki pieniężne w odpowiednim czasie i w dostatecznej mierze. Nowe bankowe instytucje mają za zadanie, by od strony pieniężnej skoncentrowaniem płatności, formą kredytu i pieniężną kontrolą dać wszelkie podstawy wypełnienia przez produkcyjne i handlowe organy wszystkich zadań wyznaczonych im ogólnym planem gospodarczym.

Reforma bankowości czechosłowackiej polega na:

- 1) Zmianie formy prawnej Narodowego Banku Czechosłowackiego ze spółki akcyjnej na publiczną instytucję państwową z odrębną osobowością prawną. Jego uprawnienia w dziedzinie kierowania, nadzoru i wydawania zarządzeń zostały znacznie rozszerzone. Uczestniczy on w wypracowaniu planu gospodarczego i zapewnia jego finansowe zrealizowanie. Staje się najwyższym organem kierowniczym w zakresie koncentrowania środków pieniężnych i dystrybucji kredytów i w tym względzie ma prawo wydawania rozporządzeń i przeprowadzania kontroli.
- 2) Przeprowadzaniu pełnej koncentracji w dotychczasowej bankowości handlowej (teraz »obrotowej«). Obecnie są już tylko dwie pieniężne instytucje w tym zakresie: jedna dla Czech i Moraw w Pradze, a druga dla Słowacji w Bratysławie, im jest powierzona cała obsługa bankowa odnośnie finansowa-

nia obrotu (kredyt krótkoterminowy) i kontroli pieniądza:

- a) znacjonalizowanego przemysłu (90% całej produkcji);
 - b) spółdzielczych, komunalnych i prywatnych przedsiębiorstw produkcyjnych (jeśli ich zapotrzebowanie kredytu przekracza wysokość ustaloną przez organy rządowe),
 - c) wewnętrznego, znacjonalizowanego handlu hurtowego i spółdzielczego (w 100% czynności hurtowych),
 - d) handlu zagranicznego, tj. wszystkich spółek dla handlu zagranicznego, posiadających wyłączność w zakresie swojej branży (również w 100%).
- 3) Skoncentrowaniu wszystkich dotychczasowych instytucji, zajmujących się kredytem długoterminowym i utworzeniu ogólnopanstwowego banku, który będzie finansował inwestycje przedsiębiorstw znacjonalizowanych (narodni podniki), państwowych (statni podniki) i większość inwestycji komunalnych, spółdzielczych i prywatnych (jeśli swym rozmiarem przekroczą wysokość nakładów pieniężnych ustalonych przez organy rządowe) i będzie je też kontrolować za pośrednictwem pieniądza. Przemysł budowlany, który jest nierozłącznie związany z czynnościami inwestycyjnymi, będzie także przez ten bank zaopatrywany w kredyty obrotowe jak i podległy jego kontroli.
 - 4) Integralnej reorganizacji bankowości ludowej w jednolity i jednotorowy system. Po przeprowadzeniu reformy istnieje teraz w każdej miejscowości tylko jeden bank ludowy. Oznacza to daleko idącą koncentrację i dużą oszczędność czasu, ludzi i materiałów. Zadaniem banków ludowych jest w pierwszym rzędzie propagowanie i koncentrowanie oszczędności ludowych, w drugim: zaspokajanie drobnych i miejscowych zapotrzebowań na kredyty, ograniczonych co do wysokości rozporządzeniem władz nadzorczych. Sieć banków ludowych jest rozpostarta po ziemiach całego państwa i ma w siedzibie każdego okręgowego sądu swe okręgowe, pieniężne i wyrównawcze centrale a w ramach ogólnopanstwowych jedną pieniężną i wyrównawczą centralę, dla Czech i Moraw w Pradze a drugą dla Słowacji, w Bratysławie. Prawną formą wszystkich stopni banków ludowych jest forma spółdzielni.

- 5) Dotychczasowa Poczta Kasa Oszczędności została przemieniona w przedsiębiorstwo narodowe, odgrywa ona rolę ogólnopanstwowej pieniężnej i wyrównawczej centrali i ma za zadanie jak najbardziej rozszerzać obroty bezgotówkowe.
- 6) Ministerstwo Finansów staje się nadzorczym organem nad całą bankowością. Wszystkie działy zreorganizowanej bankowości współpracują w zestawieniu ogólnopanstwowego planu finansowego.

Dla uzupełnienia tego obrazu konieczne jest wyliczenie nowych instytucji pieniężnych i pokrótce schematyczne nakreślenie ich funkcji w całym systemie.

Narodowy Bank Czechosłowacki jest odpowiedzialny za stabilizację pieniądza i za wykonanie planu finansowego. Decyduje o wysokości obiegu pieniężnego, kieruje polityką dewizową i jest naczelną instytucją, która odpowiada za właściwą płynność środków pieniężnych, za ich terminowe i szybkie koncentrowanie i dystrybucję. Inne organy, którym powierzono wykonywanie poszczególnych zadań w dziedzinie kierowania strumieniem pieniądza, podlegają jego wytycznym, instrukcjom i nadzorowi.

Banki »obrotowe« **Živnostenska Banka w Pradze i Slovenska Tatrabanka w Bratysławie** przeprowadzają bankowo-techniczną obsługę całej narodowej produkcji, wewnątrz-krajowej i zagranicznej wymiany dóbr, z wyjątkiem drobnych przedsiębiorstw o znaczeniu lokalnym, przynależnych do sfery działania banków ludowych. Pokrywają one wszelkie zapotrzebowania na krótkoterminowe kredyty obrotowe (z wyjątkiem przedsiębiorstw budowlanych i kredytów zupełnie drobnych) i przez system jedynego rachunku, jaki narodowe i inne na równi postawione spółdzielnie i komunalne przedsiębiorstwa produkcyjne oraz przedsiębiorstwa handlu hurtowego i zagranicznego mogą mieć tylko w banku obrotowym (w Czechach i na Morawach w Živnostenska Banka, w Słowacji – w Slovenska Tatrabanka, następnie finansują, zabezpieczają i pieniężnie kontrolują przeprowadzenie i wykonanie planu gospodarczego (według planu kredytowego) obejmującego większość czynności z dziedziny produkcji i wymiany dóbr. W przypadkach gdy dla wypełnienia tych funkcji nie wystarczają przejściowo niewykorzystane środki pieniężne, (saldo aktywne) na rachunkach bieżących albo zgromadzone we własnym zakresie oszczędno-

ści, używają one środków akumulowanych w Pocztovej Kasie Oszczędności i pieniądza emitowanego przez Narodowy Bank.

Oba banki są wewnątrznie podzielone na trzy departamenty: płatniczo-techniczny, kredytowy i zagraniczny. Departament kredytowy finansuje i kontroluje:

- 1) przemysł kluczowy i konsumpcyjny (dekret o nacjonalizacji nr 100/45) i odpowiednie przedsiębiorstwa handlu hurtowego,
- 2) przemysł spożywczy, łącznie z organami dystrybucyjnymi (dekret o nacjonalizacji nr 101/45),
- 3) przedsiębiorstwa spółdzielcze i rolnicze.

W Departamencie zagranicznym Živnostenska Banka jest zorganizowany specjalny wydział, który finansuje, kontroluje i rachunkowo ujmuje wyniki działalności spółek dla handlu zagranicznego, posiadających wyłączność w zakresie swej branży, utworzonych na podstawie ustawy o nacjonalizacji handlu zagranicznego.

Bank Inwestycyjny w Pradze z okręgowym oddziałem w Bratysławie ma powierzone dostarczanie wszystkich środków finansowych na wszelkie cele inwestycyjne i przeprowadzanie kontroli pieniężnej.

Źródłem środków finansowych są:

- a) budżet państwowy (powszechny podatek – główny instrument akumulacji kapitału),
- b) wyniki działalności gospodarczej narodowych przedsiębiorstw (zyski – procenty od kapitałów i kwoty amortyzacyjne),
- c) oszczędności ludowe gromadzone w Pocztovej Kasie Oszczędności.

Bank Inwestycyjny, jak to już poprzednio wspomniano, zaopatruje również przemysł budowlany w środki obrotowe. Przeprowadza on poza tym obsługę administracyjną **Funduszu znacjonalizowanej gospodarki**, utworzonego specjalną ustawą w tym celu, aby był kumulatywnym kontrahentem wszystkich inwestycyjnych kredytów znacjonalizowanego przemysłu, aby technicznie przeprowadzał pieniężną stronę dystrybucji kapitałów stałych (w zakresie sum inwestycyjnych i koniecznych rezerw) poszczególnych produkcyjnych przedsiębiorstw narodowych i aby u siebie gromadził finansowe wyniki (zyski) sektora znacjonalizowanego. Fundusz znacjonalizowanej gospodarki jest właściwym gestorem kapitału całego znacjonalizowanego aparatu produkcyjnego i dystrybucyjnego. Do kompetencji Funduszu należy także obsługa odszkodowań byłych właścicieli zna-

cjonalizowanych przedsiębiorstw. Bank Inwestycyjny jest upoważniony do wypuszczania obligacji.

Funkcje **Pocztowej Kasy Oszczędności** w Pradze z okręgowym oddziałem w Bratysławie zostały bardzo rozszerzone. Stała się ona we właściwym tego słowa znaczeniu głównym akumulatorem wszystkich wolnych środków pieniężnych całego kraju, zbiornicą wszystkich nadwyżek banków ludowych, ubezpieczeń i banków »obrotowych«. Stąd się te środki rozdziela i rozprowadza z polecenia specjalnych organów na miejsce wskazane, pod nadzorem Narodowego Banku Czechosłowackiego. Dotychczasowe czynności Pocztowej Kasy Oszczędności na odcinku obrotu bezgotówkowego są również znacznie rozszerzone, ponieważ jej placówkami płatniczymi, poza wszystkimi urzędami pocztowymi, są wszystkie instytucje pieniężne i ich filie. Obrót pieniądzem gotówkowym ograniczono do minimum tj. do wypłat płac, do regulowania należności obywateli z jednostkami handlu detalicznego i drobnych płatności. Jest to jedno z ważniejszych zarządzeń dla kierowania strumieniem pieniężnym i obniżenia wielkości obiegu. Na tym odcinku ma także wielkie znaczenie **bankowość ludowa**, której zadaniem jest przede wszystkim propagowanie oszczędności i szybkie gromadzenie od szerokich warst narodu wszystkich niewykorzystanych środków pieniężnych. Banki ludowe mają ogólną formę prawną spółdzielni z tą ciekawą innowacją, że w spółdzielniach posługujących się najemnym aparatem urzędniczym połowa członków zarządu jest mianowana przez ludową administrację publiczną (miejscowe i okręgowe rady narodowe, a w pieniężnych centralach przez Ministerstwo Finansów). Bankowość ludowa przenika aż do najmniejszych wsi w formie **Kas Zaliczkowych** — »**Kampeliczek**«. W innych miejscowościach (także w Pradze i Brnie) banki ludowe nazywają się »**Kasami Oszczędnościowo-Zaliczkowymi**«, a w siedzibach sądu okręgowego znajdują się pieniężne i płatnicze centrale dla całego okręgu pod nazwą »**Okręgowe Kasy Oszczędnościowo-Zalicz-**

kowe«. W skali ogólnopanstwowej, pieniężne i płatnicze centrale tworzą **Ludową, pieniężną centralę w Pradze** dla Czech i Moraw i **Ludową, pieniężną centralę w Bratysławie** dla Słowacji.

Poza gromadzeniem oszczędności ludowych i bezgotówkowym wyrównywaniem należności, banki ludowe pełnią także ważną funkcję dystrybutora kredytów dla drobnych i lokalnych jednostek gospodarczych (rolników, rzemieślników i kupców detalistów) na cele obrotowe i inwestycyjne i to albo na własny rachunek, albo na zlecenie właściwych banków. Również pieniężne rozrachunki z jednostkami gospodarczymi (narodowe przedsiębiorstwa, spółdzielnie itd.) w miejscowościach gdzie odpowiednie banki nie mają swych filii są przeprowadzane za pośrednictwem banków ludowych.

Po tych zmianach organizacyjnych czechosłowacka bankowość stanowi obecnie jednolitą całość z ściśle podzielonymi funkcjami, zdolną do sprostania zadaniu jakie na nią nakłada planowa gospodarka socjalistyczna. Jest to organizm sprawny, szybki, wypełniający na każdym odcinku swe zadania, jakie mu zostały w systemie pieniężnym powierzone. Jest to pierwsze stadium rozwojowe w socjalistycznej bankowości i można przewidywać, że bliska przyszłość nam wskaże, co w tym systemie będzie trwałe, a co przeciwnie, trzeba jeszcze zmienić czy usunąć, czy niektóre zadania nie trzeba będzie jeszcze bardziej scentralizować. Dzisiaj już jednak można skonstatować, że konieczne jest zwrócenie specjalnej uwagi na koordynację zadań Narodowego Banku, banków udzielających kredytów obrotowych, Pocztowej Kasy Oszczędności i ludowych banków centralnych.

Natomiast ściśle oddzielenie wszystkich transakcji pieniężnych i kontroli za pośrednictwem pieniądza obrotu we wszystkich przedsiębiorstwach produkcyjnych i dystrybucyjnych od finansowania inwestycji wszelkiego rodzaju jest jednym z zasadniczych postulatów planowej gospodarki i trzeba to uważać za rozwiązanie konieczne.

DZIAŁ ARTYKUŁOWY*Zbigniew Pirożyński***BUDŻET PAŃSTWOWY NA 1949 r.****1. Zakres budżetu.**

Znaczenie budżetu państwowego w gospodarce narodowej jest funkcją jego zakresu i operatywności. Przez zakres budżetu rozumiemy jego treść ekonomiczną i finansową. Przez operatywność rozumiemy możliwość oddziaływania na przebieg i możliwość kontroli przebiegu procesów ekonomicznych.

Treść ekonomiczną budżetu państwowego na 1949 stanowią:

- a) administracja i ochrona państwa, zbiorowe zaspokajanie potrzeb w zakresie oświaty, kultury i zdrowia, utrzymanie urzędów podstawowych (drogi), popieranie rozwoju przedsiębiorstw indywidualnych w zakresie rolnictwa, pomoc dla ludności (emerytury, renty, opieka społeczna)
- b) inwestycje.

Treścią finansową budżetu państwowego na 1949 są:

- a) mobilizacja środków na sfinansowanie zadań wynikających z jego treści ekonomicznej przez obciążenie przedsiębiorstw uspołecznionych i nieuspołecznionych oraz ludności
- b) rozliczenia nadwyżek i niedoborów przedsiębiorstw państwowych
- c) rozliczenia z samorządem terytorialnym
- d) obsługa wewnętrznego i zagranicznego zadłużenia państwa.

W porównaniu z rokiem ubiegłym treść ekonomiczna budżetu została rozszerzona na inwestycje. Rozszerzenie to ma charakter formalny, ponieważ inwestycje objęte były w latach ubiegłych odrębnymi ustawami inwestycyjnymi. Natomiast włączenie do budżetu państwowego inwestycji rozszerzyło istotnie jego treść finansową, stawiając przed budżetem zagadnienie sfinansowania inwestycji, które to zagadnienie w ustawach inwestycyjnych zainteresowanych głównie w treści ekonomicznej nie znalazło wyrazu w formie bilansu finansowego. Zagadnienie sfinansowania inwestycji rozwiązano przez wprowadzenie do budżetu państwowego odpisów amortyzacyjnych przedsiębiorstw państwowych oraz lokat na sfinansowanie inwestycji pochodzących ze środków Społeczne-

go Funduszu Oszczędnościowego, zakładów ubezpieczeń (ZUS i PZUW) i wewnętrznych nadwyżek obrotów towarowych z zagranicą.

Mimo włączenia inwestycji treść ekonomiczna budżetu państwowego na r. 1949 ma nadal charakter wycinkowy na tle całości gospodarki uspołecznionej. W szczególności należy podkreślić, że budżetem państwowym na r. 1949 została objęta tylko część administracji publicznej i część zbiorowego spożycia a mianowicie ta część, która znajduje pokrycie w środkach finansowych mobilizowanych bezpośrednio przez państwo. Dlatego budżet nie daje obrazu rozmiarów administracji publicznej i zbiorowego spożycia w gospodarce narodowej, a przez to nie pozwala ocenić czy rozmiary te są prawidłowe. Jeśli na przykład wydatki na opiekę i zdrowie preliminowane są na rok 1949 na 34,6 mlrd. zł w budżecie bieżącym i 2,7 mlrd. zł w budżecie majątkowym, to trudno odpowiedzieć na pytanie czy są to rozmiary dostateczne, skoro nie wiemy, jakie są rozmiary tych wydatków poza budżetem (samorząd, zakłady ubezpieczeń, instytucje społeczne). Można postawić tezę, że jak długo budżet państwowy nie obejmie całości pewnych działów gospodarki uspołecznionej, jak długo zatem będzie ujmował tylko wycinki tych działów, tak długo budżet będzie ekonomicznie uzależniony od ogólnego planu finansowego i będzie tylko technicznym rozpracowaniem wycinka działu tego planu, a mianowicie wycinka administracji publicznej i zbiorowego spożycia. Nie można przy tym nie zauważyć, że w dotychczasowym rozwoju budżetu państwowego dostrzega się raczej dążenie do poszukiwania treści finansowej niż treści ekonomicznej. Ponieważ w systemie gospodarki planowej treść finansowa nie posiada samodzielnego bytu, wydaje się, że dalszy rozwój budżetu powinien zmierzać przede wszystkim do określenia jego treści ekonomicznej.

2. Układ i operatywność budżetu.

Zasadniczy podział budżetu państwowego na budżet bieżący i budżet majątkowy został utrzymany. Tym niemniej w roku 1949 nastąpiły poważne zmiany w układzie budżetu spowodowane:

- a) rozszerzeniem zakresu budżetu,
- b) dążeniem do nadania budżetowi większej operatywności,
- c) porządkowaniem dotychczasowego układu.

Polegają one na:

- 1) włączeniu do poszczególnych części budżetu majątkowego wydatków inwestycyjnych administracji państwowej i przedsiębiorstw państwowych oraz po stronie dochodowej funduszków amortyzacyjnych przedsiębiorstw,
- 2) podziale budżetu na dwie zasadnicze grupy: A. Administracja i B. Przedsiębiorstwa i zakłady, a więc zerwaniu z dotychczasowym podziałem na cztery grupy: A. Administracja, B. Przedsiębiorstwa i zakłady, C. Monopole i D. Fundusze, przez zaliczenie monopolów do grupy przedsiębiorstw, zaś funduszków do grupy administracji,
- 3) wyodrębnieniu w oddzielną część danin publicznych budżetowanych dotychczas w części Ministerstwa Skarbu,
- 4) utworzeniu w związku z finansowaniem inwestycji nowej części dla lokat inwestycyjnych,
- 5) rozszerzonej i pogłębionej standaryzacji paragrafów budżetowych.

W szczególności należy zaznaczyć, że grupa A. Administracja obejmuje dochody i wydatki administracji państwowej ujęte brutto, zaś grupa B. Przedsiębiorstwa i zakłady zawiera rozliczenia z przedsiębiorstwami państwowymi z tytułu eksploatacji (wpłaty nadwyżek i pokrycie niedoborów) i inwestycji (wpłaty funduszków amortyzacyjnych i dotacje inwestycyjne). Plany finansowo-gospodarcze przedsiębiorstw państwowych nie wchodzą do budżetu państwowego. Plany finansowo-gospodarcze części przedsiębiorstw państwowych zostały włączone do rządowego projektu budżetu na r. 1949 jako objaśnienia rozliczeń z tymi przedsiębiorstwami.

W związku ze zmianami w układzie budżetu wzrosła operatywność budżetu. Włączenie do administracji funduszków (Samorządowy Fundusz Wyrównawczy, Fundusz Ziemi, Fundusz Pracy) poddało ich gospodarce zasadom obowiązującym w administracji. Operatywność budżetu w zakresie rozliczeń z przedsiębiorstwami nasuwa jednak wątpliwości. Operatywność wymaga bowiem kontroli wykonania planów finansowych. Kontrola ta, przewidywana

wprawdzie w art. 26 ustawy skarbowej, może się okazać dość trudna w realizacji. W zakresie inwestycji operatywność budżetu ma charakter operatywności ograniczonej. Finansowanie inwestycji odbywa się bowiem na podstawie wykonawczego planu inwestycyjnego, którego układ nie odpowiada układowi budżetu. Dlatego budżet w roku bieżącym ma w zakresie wydatków inwestycyjnych w pewnym stopniu charakter statystyczno-sprawozdawczy, w szczególności na tle zasad finansowania inwestycji ustalonych uchwałą Rady Ministrów z dnia 11 grudnia 1948 r.

3. Ogólna charakterystyka preliminarza budżetowego.

Preliminarz budżetowy na r. 1949 zamyka się w kwocie 602,9 mlrd. zł i jest zrównoważony dochodami bieżącego okresu budżetowego w wysokości 586,7 mlrd. zł i dochodami ubiegłych okresów budżetowych w wysokości 16,2 mlrd. zł (nadwyżka budżetowa 1948r. — 12,2 mlrd. zł i pozostałość z r. 1948 Samorządowego Funduszu Wyrównawczego — 4,0 mlrd. zł). Zrównoważenie budżetu dochodami ubiegłych okresów budżetowych, które mają być wydatkowane w bieżącym okresie budżetowym oznacza w istocie w roku bieżącym nacisk na środki NBP. Nacisk ten będzie jednak neutralizowany preliminowanymi wydatkami na spłatę zadłużenia budżetu z tytułu zaopatrzenia ludności i obsługę długów (zmniejszającymi kredyty lub zwiększającymi środki poszczególnych instytucji a zatem odciażającymi środki NBP). Można zatem powiedzieć, że dochody z ubiegłego roku preliminowane w budżecie na r. 1949 równoważą wydatki lat ubiegłych przeniesione do budżetu na 1949 r.

Ogólne cyfry preliminarza budżetowego przedstawiają się następująco (w mlrd. zł):

	administracja (brutto)	przedsiębiorstwa (netto)	r a z e m
a) budżet bieżący			
dochody	394,5*)	50,5	445,0
wydatki	324,0	4,6	328,6
	+ 70,5	+ 45,9	+ 116,4
doch. z lat ub.			+ 16,2
			+ 132,2
b) budżet majątk.			
dochody	66,9	74,8	141,7
wydatki	59,7	214,6	274,3
	+ 7,2	- 139,8	- 132,6

*) Po wyłączeniu pozostałości z 1948 r. Samorządowego Funduszu Wyrównawczego, które w zestawieniu włącza się do pozycji dochodów z lat ubiegłych.

Nadwyżka budżetu bieżącego finansująca nie-dobór budżetu majątkowego (inwestycyjnego) jest wyrazem wzrostu majątku państwowego i wyrazem obciążenia gospodarki narodowej na rzecz odbudowy i rozbudowy.

Środki pieniężne przechodzące w 1949 r. przez budżet państwowy stanowią (wydatki i dochody administracji, rozliczenia z przedsiębiorstwami) około 23% bilansu dochodów i wydatków gospodarki uspołecznionej (brutto).

Budżet bieżący uwzględnia nowy, obowiązujący od 1 stycznia br. poziom płac i cen. Natomiast budżet inwestycyjny opiera się na poziomie płac i cen z 1948 r.

4. Wydatki.

Ogólna kwota wydatków budżetowych w 1949 r. jest o 22,7% wyższa od ogólnej sumy budżetu i planu inwestycyjnego na r. 1948. Dynamika wzrostu nie jest jednak jednolita. Podczas gdy wydatki bieżące wzrastają w porównaniu z budżetem roku ubiegłego o 11,6%, wydatki inwestycyjne (łącznie z majątkowymi) rosną o 39,2%^{*)}. Ponieważ, jak już zaznaczyliśmy, wydatki inwestycyjne nie uwzględniają wzrostu płac i cen, dynamika wzrostu wydatków inwestycyjnych jest w rzeczywistości jeszcze silniejsza.

Wzrost wydatków bieżących spowodowany jest głównie:

- wzrostem funduszu płac przez realny wzrost uposażeń i włączenie do uposażeń ekwiwalentów z tytułu wyżki cen, zniesieniem zaopatrzenia reglamentowanego i upowszechnieniem podatku od wynagrodzeń,
- utworzeniem organizacji »Służba Polsce«, wzrostem etatów nauczycieli i pracowników nauki o 9,7%, podwyższeniem wydatków na kulturę i sztukę,
- włączeniem do budżetu szkolnictwa zawodowego przemysłowego oraz rozbudową szkolnictwa zawodowego zarówno przemysłowego jak i rolniczego,
- przejęciem przez budżet dopłat państwa do importu rolniczego,
- podwyżką emerytur i rent w związku z podwyżką płac.

Porównanie wykonania budżetu bieżącego i wydatków majątkowych (bez inwestycji) roku ubiegłego z preliminarem na rok bieżący przedstawia się następująco (w mld. zł):

*) Prof. Dr L. Kurowski »Zasady i struktura preliminarza budżetowego na rok 1949« — Gospodarka Planowa 1949 r. Nr 2.

	1949 r. preliminarz	1948 r. wykonanie
wydatki administracji	287,2	176,3
fundusze	34,4	—
zaopatrzenie ludności	11,4	98,2
dopłaty do przedsiębiorstw	4,6	3,6 ¹⁾
obsługa długów	5,2 ²⁾	7,3 ³⁾
wydatki majątkowe nieinwestycyjne	4,1	2,7
	335,9	288,1

Analiza struktury wydatków w preliminarzu budżetowym na r. 1949 wysuwa na pierwsze miejsce wydatki na oświatę i kulturę (22,4%) na drugim miejscu znajdują się wydatki na ochronę państwa (19,3%), na trzecim miejscu administracja ogólna (17,7%), dalej zaś gospodarka narodowa (15,7%), opieka i zdrowie (10,5%), administracja skarbową (5,7%), dotacje dla samorządów na cele ogólne (5,6%) i inne wydatki (4,1%).

5. Dochody.

Ogólną charakterystykę dochodów daje następujące zestawienie porównawcze (mld. zł):

	1949 r. preliminarz	1948 r. wykonanie
dochody bieżące		
daniny publiczne	349,7	263,9
dochody administracyjne	29,5	54,7 ¹⁾
fundusze	15,3	—
wpłaty nadwyżek przedsiębiorstw	50,5	60,3 ⁵⁾
nadwyżki z lat ubiegłych	16,2	—
	461,2	378,9
dochody majątkowe		
sprzedaż mienia	5,2	4,0
amortyzacja przedsiębiorstw	74,8	(25,9)
lokaty inwestycyjne	61,7	(55,6)
	131,7	(85,5)

Podstawę dochodów w r. 1949 stanowią dochody z przedsiębiorstw państwowych pochodzące z obciążenia kosztów własnych (podatek obrotowy i amortyzacja) i podziału nadwyżek (podatek dochodowy i wpłaty nadwyżek). Dochody z przedsiębiorstw państwowych dostarczają 60% pokrycia wydatków budżetowych. Pozostała część pokrycia pochodzi z obciążenia gospodarki uspołecznionej, niepaństwowej, rolnictwa i przedsiębiorstw prywatnych oraz ludności.

¹⁾ Bez dotacji na kapitały obrotowe przedsiębiorstw podległych M.P. i H. (76,0 mld. zł)

²⁾ W tym wydatki majątkowe (spłata kapitału) 3,2 mld. zł

³⁾ W tym wydatki majątkowe (spłata kapitału) 5,9 mld.

⁴⁾ W sumie tej figurują wpływy z UNRRA w wys. 25,7 mld. zł z roku 1948 i lat ubiegłych zarachowane na budżet 1948 r.

⁵⁾ Bez wpłat z rachunku środków obrotowych przedsiębiorstw podległych M.P. i H.

Z dochodów uzyskanych z przedsiębiorstw państwowych ponad 60% podlega zwrotowi przedsiębiorstwom na pokrycie inwestycji i niedoborów, natomiast pozostałe 40% służy na pokrycie wydatków bieżących i inwestycyjnych administracji państwowej.

Z ogólnej kwoty dochodów budżetowych przypada 90% na dochody bezzwrotne, zaś 10% na lokaty inwestycyjne, które wprowadzono do budżetu w związku z dotacyjnym finansowaniem inwestycji z budżetu państwowego.

Porównując dochody preliminarne na 1949 r. z rzeczywistymi dochodami osiągniętymi w roku 1948, należy stwierdzić, że zasadniczo różnie występują w dwóch grupach dochodów, a mianowicie w dochodach z danin publicznych i dochodach z amortyzacji. Dochody z danin publicznych omówimy oddzielnie. W dochodach z amortyzacji należy podkreślić, że wzrost spowodowany jest przyjęciem na rok 1949 odpisów amortyzacyjnych przy mnożniku 80, podczas gdy w roku ubiegłym odpisy amortyzacyjne były dokonane przy mnożniku 25.

6. Daniny publiczne

Wzrost dochodów z danin publicznych w 1949 r. w stosunku do 1948 r. ma wynieść 32,5% i rozkłada się następująco (w mld. zł):

	1949 r. preliminarz	1948 r. wykonanie	wzrost w %
Podatek obrotowy	229,4	172,5*)	32,9
„ dochodowy	70,2	63,2	11,1
„ od wynagrodzeń	22,5	15,0	50,0
„ gruntowy	10,1	6,5	55,3
„ od nabycia praw majątkowych	5,3	2,3	130,4
Oплата skarbową	3,0	1,4	114,2
Podatek od wzbogacenia wojennego	0,1	0,2	40,0
Podatek od spłaty zobowiązań	2,9	—	—
Dodatek za zwłokę, kary pieniężne i grzywny	2,7	2,1	28,6
Oplaty manipulacyjne celne	3,5	0,7	400,0
	349,7	263,8	32,5

*) W tym:

podatek obrotowy 87,9
monopole 78,3
podatki pośrednie 6,3

Największą wagę finansową (65% dochodów z danin publicznych) posiada podatek obrotowy, który po ostatniej obowiązującej od 1 stycznia br. reformie pochłoniął opłaty monopolowe

i opłaty akcyzowe. Dynamikę wzrostu wpływów z tego podatku wyznacza ogólny wzrost dochodów z danin publicznych. Wpływy z podatku dochodowego mają mniejszą dynamikę. Spowodowane jest to rozszerzeniem zasady 10% podatku dochodowego z przedsiębiorstw państwowych (rozszerzenie zasad systemu pieniężnego) i planowaniem w 1949 r. niższych zysków przedsiębiorstw państwowych niż osiągnięto w wykonaniu 1948 r. Inne podatki mimo dużej dynamiki nie odgrywają zasadniczej roli wobec stosunkowo niewielkiej wydajności tych źródeł dochodowych.

7. Prawo budżetowe

Przepisy dotyczące wykonania budżetu, wprowadzane corocznie — wobec braku stałych norm prawa budżetowego — do ustawy skarbowej, zostały w 1949 r. usystematyzowane, poszerzone i pogłębione.

Poza upoważnieniami do czynienia wydatków zgodnie z budżetem oraz zatrudnieniem pracowników i eksploatacją pojazdów mechanicznych zgodnie z załączonymi zestawieniami, ustawa skarbową na r. 1949 zawiera przepisy dotyczące: 1) gospodarki kredytami, 2) zasad wydatkowania, 3) gospodarki etatami, 4) gospodarki dochodami, 5) kontroli budżetowej i 6) zasad gospodarki finansowej przedsiębiorstw. Nie analizując szczegółowo przepisów ustawy skarbowej, *) należy podkreślić, że:

- wobec włączenia do budżetu inwestycji, uzupełniono ustawę skarbową przepisami w zakresie otwierania, przenoszenia, zwiększania i wygasania kredytów inwestycyjnych, różniącymi się od odpowiednich przepisów obowiązujących dla kredytów bieżących.
- ustawowo wprowadzono istniejących już od 1946 r. kontrolerów budżetowych, nadając im szereg uprawnień w zakresie wykonywania budżetu,
- wprowadzono do ustawy skarbowej przepisy dotyczące zatwierdzania i wykonywania planów finansowo-gospodarczych przedsiębiorstw, których wyniki rozliczane są z budżetem oraz szereg upoważnień dla ministra skarbu zmierzających do uporządkowania gospodarki finansowej przedsiębiorstw (inspekcja fi-

*) Szczegółową analizę zawiera artykuł Prof. Dr. L. Kurońskiego »Zasady i struktura preliminarza budżetowego na rok 1949« — Gospodarka Planowa 1949 r. Nr 2.

nansowa, stosowanie sankcji przy naruszaniu dyscypliny finansowej, ustalanie odpowiedzialności organów finansowych, ustalenie zasad rachunkowości i sprawozdawczości).

Wyposażenie aparatu skarbowego w ustawie

skarbowej na 1949 r. w bardzo szerokie uprawnia w zakresie wykonywania budżetu, stanowi bardzo poważne zobowiązania dla resortu Ministerstwa Skarbu i w dużym stopniu przerzuca na ten resort odpowiedzialność za gospodarkę finansową na odcinkach objętych budżetem.

WAŻNIEJSZE POZYCJE BIBLIOGRAFICZNE Z NAJNOWSZEJ LITERATURY W ZAKRESIE FINANSOWYM

1. W języku rosyjskim*)

1) **Aleksandrow A. M. Finanse i kredyt SSSR.** (Finanse i kredyt ZSRR). Moskwa 1948 Gosfinizdat str. 318.

Treść: Wstęp, 1) Pieniądze radzieckie i ich funkcje, 2) Finanse państwa radzieckiego, 3) Ogólna charakterystyka wydatków budżetu państwowego ZSRR, 4) Wydatki na finansowanie gospodarstwa narodowego, 5) Preliminarz finansowania gospodarstwa narodowego i wydatki na cele społeczno-kulturalne, obronę kraju i administrację, 6) Ogólna charakterystyka dochodów budżetu państwowego ZSRR, 7) System płatności przedsiębiorstw socjalistycznych i organizacji w budżecie państwowym, 8) Podatek obrotowy, 9) Odliczenia z zysków i podatek dochodowy przedsiębiorstw socjalistycznych. Dochody z majątku państwowego, opłaty i daniny, 10) Bilans pieniężnych dochodów i rozchodów ludności i mobilizacja środków płatniczych ludności. Płacenie podatków przez ludność, 11) Pożyczki państwowe. Kasy oszczędności, 12) Ubezpieczenia państwowe w ZSRR, 13) System budżetowy ZSRR, 14) Planowanie budżetowe, 15) Kredyt w ZSRR, 16) Obrót pieniężny i jego planowanie, 17) Finansowe stosunki ZSRR z krajami kapitalistycznymi, 18) Organizacja państwowego zarządu finansowego, 19) Państwowa kontrola finansowa.

2) **Atlas M. S. Nacjonalizacja banków w SSSR.** (Nacjonalizacja banków w ZSRR). Moskwa 1948 Gosfinizdat str. 216.

Treść: Przedmowa, 1) System kredytowy Rosji kapitalistycznej w przededniu Wielkiej Październikowej Rewolucji Socjalistycznej, 2) Konieczność nacjonalizacji banków w ramach ekonomicznej platformy partii bolszewików, 3) Pierwsze rewolucyjne kroki władzy radzieckiej w opanowaniu systemu kredytowego,

4) Dekret o nacjonalizacji banków w ZSRR i jego znaczenie, 5) Przeprowadzenie i działanie dekretu o nacjonalizacji banków, 6) Powstanie Banku Narodowego Republiki Radzieckiej – organizacja kredytowania i rozrachunków, 7) Likwidacja banków kredytu hipotecznego, 8) Państwowe poparcie spółdzielczości kredytowej. Nacjonalizacja moskiewskiego banku spółdzielczego, 9) Ustalenie wyłączności usług bankowych w państwie radzieckim. Zakończenie.

3) **Anisimow W. W. i Kokowin N. A. Komunalnaja statistika.** (Statystyka komunalna). Wydawnictwo Minist. Gospodarki Komunalnej RSFR. Moskwa 1947 s. 308, 4 nlb.

Treść: 1) Przedmiot, zadania i organizacja statystyki komunalnej, 2) Badanie statystyczne podstawowych funduszy gospodarki komunalnej, 3) Statystyka terenu miejskiego i miejskiej gospodarki rolnej, 4) Statystyka gospodarki miejskiej i drogowej oraz ruchu ulicznego w mieście, 5) Statystyka mieszkaniowa, 6) Ogólne zagadnienie statystyki eksploatacji przedsiębiorstw komunalnych, 7) Statystyka komunalnej gospodarki energetycznej, 8) Statystyka eksploatacji przedsiębiorstw sanitarnych, 9) Statystyka miejskiego transportu komunalnego, 10) Ogólne badanie miast.

4) **Arakelian A. Rezerwy predpriyatii na służbu piatiletkie.** (Rezerwy przedsiębiorstw w służbie piatiletki). Moskwa 1948 Ogiz s. 99.

Treść: Wstęp, 1) Wyższość socjalistycznej gospodarki w wyzyskaniu sił produkcyjnych i pracy, 2) Proces techniczny – potężna rezerwa przedsiębiorstw socjalistycznych, 3) Pełne wyzyskanie dnia pracy, 4) Ekonomia zasobów materiałowych, 5) Praca według grafika – kluczem do sukcesów gospodarczych, 6) Organizacja ruchu w produkcji, 7) Organizacja zbiorowej pracy przodowników jako poważna rezerwa przedsiębiorstw, 8) Rezerwy pracownicze jako niezbędny warunek wypełnienia i przekroczenia planów.

*) Nazwiska autorów i tytuły wydawnictw są podane w transkrypcji fonetycznej.

5) **Bielow A. Metodika analiza i planowania izdierżek obraszczenia w torgowlie.** (Metoda analizy i planowania wydatków obrotowych w handlu). Moskwa 1948 Centrosouz SSSR s. 227,3 nlb.

Treść: Wstęp, 1) Ogólne zagadnienia analizy, planowania i rozrachunku wydatków z obrotu, 2) Analiza i planowanie wydatków według oddzielnych pozycji, 3) Analiza i planowanie rozchodów administracyjnych, 4) Kontrola wykonania planu wydatków związanych z obrotem, administracją i rentownością.

6) **Bokszycij M. L. Techniko-ekonomiczkie izmienienia w promyszlennosti S. Sz. A. wo wremia utaroi mirawoj wajny.** (Zmiany techniczno-ekonomiczne w przemyśle USA w czasie drugiej wojny światowej). Moskwa 1947 Gosplanizdat s. 327.

Treść: Przedmowa, 1) Zmiany techniczno-ekonomiczne w przemyśle USA w okresie międzywojennym, 2) Podstawowe zmiany techniczno-ekonomiczne w czasie drugiej wojny światowej, 3) Aparat badawczy amerykańskiego przemysłu w przededniu i podczas drugiej wojny światowej, 4) Wojna i mobilizacja siły roboczej, 5) Przemysł energetyczny, 6) Przemysł węglowy, 7) Czarna metalurgia, 8) Metalurgia lekkich metali, 9) Przemysł chemiczny, 10) Budowa okrętów, 11) Przemysł samochodowy, 12) Przemysł lotniczy, 13) Budowa obrabiarek, 14) Przemysł budowlany, 15) Zakończenie.

7) **Bołdyriew G. I. Finansy Japonii.** (Finanse Japonii). Moskwa 1946 Gosfinizdat s. 289.

Treść: Wstęp, Cz. I Okres przedkapitalistyczny: 1) Rozkład ustroju wspólnoty pierwotnej, 2) Rozwój feudalizmu (VII – XII w.), 3) Feudalizm zdecentralizowany (XII – XVI w.), 4) Imperium wojenno-feudalne dynastii Tokugawa (XVII – XIX w.). Cz. II Kapitalizm – imperializm: 5) Epoka przekształceń burżuazyjnych (1869 – 1893), 6) Pierwsze wojny o założenie kolonii imperialistycznych (1894 – 1913). Cz. III Ogólny kryzys kapitalizmu: 7) Pierwsza wojna światowa (1914 – 1918), 8) Na drogach do »wielkiej« wojny (1923 – 1936), 9) Druga wojna światowa (1939 – 1945).

8) **Braginskij B. i Wikientiew A. Niekłonnij padjom urownia sowieckawo naroda.** (Stały wzrost poziomu życia narodu radzieckiego). Moskwa 1947 Gosplanizdat str. 48.

Treść: Wprowadzenie, 1) Jak żyli robotnicy i chłopcy w carskiej Rosji, 2) Październikowa

Rewolucja Socjalistyczna – podstawowy przełom w życiu narodów kraju ZSRR, 3) Wzrost poziomu życia narodu radzieckiego w latach przedwojennych piatiletok stalinowskich, 4) Wzrost poziomu życia ludzi radzieckich w okresie powojennym.

9) **Bregiel E. J. Kredit i kreditnaja sistie-ma kapitalizma.** (Kredyt i system kredytowy kapitalizmu). Moskwa 1948 Gosfinizdat str. 671.

Treść: Cz. I Kredyt w formacjach przedkapitalistycznych: 1) Powstanie lichwy i jej rola w rozkładzie ustroju wspólnoty pierwotnej, 2) Kredyt w ustroju niewolniczym, 3) Kredyt w feudalnym ustroju, 4) Istota i rola lichwiarskiego kredytu.

Cz. II Kredyt kapitalistyczny: 5) Powstanie kapitalistycznego systemu kredytowego, 6) Istota kredytu kapitalistycznego, 7) Formy kredytu kapitalistycznego, 8) Rynek pieniężny i giełda pieniężna, 9) Banki handlowe i ich operacje, 10) Banki emisyjne i ich obroty, 11) Specjalne instytucje kredytowe, 12) Bilans płatniczy, rozrachunki międzynarodowe i międzynarodowe kredyty, 13) Rola kredytu w kapitalistycznej gospodarce, 14) Kryzysy pieniężno-kredytowe, 15) System kredytowy w epoce imperializmu, 16) Międzynarodowy kredyt w epoce imperializmu, 17) Kredyt i rozwój sprzeczności imperializmu, 18) System kredytowy kapitalizmu w okresie pierwszej wojny światowej, 19) Rozwój kredytowo-pieniężnego systemu kapitalizmu w pierwszych latach po wojnie, 20) System kredytowy kapitalizmu w okresie jego względnej stabilizacji, 21) Światowy kryzys pieniężno-kredytowy w latach 1929 – 1933, 22) System kredytowy kapitalizmu przed drugą wojną światową, 23) System kredytowy kapitalizmu w okresie drugiej wojny światowej, 24) System kredytowy po drugiej wojnie światowej, 25) Powojenne, międzynarodowe pożyczki jako oręż imperialistycznej ekspansji USA, 26) Kredyt i walka kapitalistycznego systemu z socjalistycznym.

Cz. III Krytyka burżuazyjnych i drobnoburżuazyjnych teorii kredytu, 27) Burżuazyjne i drobnoburżuazyjne teorie kredytu w epoce przedmonopolistycznego kapitalizmu, 28) Burżuazyjne teorie kredytów w epoce imperializmu.

10. **Diaczenko N. A. Metody planirowania nałogow i sborow.** (Metody planowania podatków i danin). Moskwa 1947 Gosfinizdat s. 68.

Treść: 1) Organizacja planowania podatków, 2) Materialne bazy planowania, 3) Metody oce-

ny wpływu podatków, 4) Planowanie roczne, 5) Planowanie kwartalne, 6) Kontrola wykonania planu.

11) Diaczenko W. P. Sowietskije finansy w pierwszej fazie rozwoju socjalistycznego gosudarstwa. (Finanse sowieckie w pierwszej fazie rozwoju państwa socjalistycznego) Cz. I 1917 – 1925 Moskwa 1947 Gosfinizdat.

Treść: 1) Okres przygotowania i przeprowadzenia Wielkiej Październikowej Rewolucji socjalistycznej, 2) Okres zagranicznej interwencji zbrojnej i wojny domowej, 3) Okres przejścia do gospodarki pokojowej po odrodzeniu gospodarstwa narodowego.

12) Drozdow I. P. i Leonow W. A. Kredytowanie artelej kooperacji Torgbankom SSSR. (Kredytowanie zrzeszeń spółdzielczych przez »Torgbank«). Moskwa 1948 Gosfinizdat str. 50.

Treść: 1) Kogo i jakie cele finansuje i kredytuje »Torgbank«, 2) Fundusze długoterminowego kredytu i sposób ich powstawania, 3) Kredytowanie zrzeszeń w zakresie nakładów kapitałnych, 4) Kredytowanie zrzeszeń w celu uzupełnienia środków obrotowych, 5) Kredytowanie zrzeszeń w celu upłynnienia bilansów.

13) Ejdelnant A. B. Nowiejszyj nominalizm i jewo predshestwienniki. (Najnowszy nominalizm i jego poprzednicy). Przyczynki do historii teorii pieniężnych. Wydanie 2-gie uzupełnione i przerobione. Moskwa 1948 Gosfinizdat s. 265.

Treść: Przedmowa, Wstęp – Nominalizm i metalizm w świetle marksistowskiej teorii pieniądza, Cz. I Powstanie i rozwój nominalizmu w związku z rozwojem kapitalizmu, Dz. I Rozkład merkantylizmu i przygotowanie nominalistycznej teorii pieniądza: 1) Teoria pieniądza u fizjokratów i polityczno-gospodarczy sens uyrzeczenia się waluty metalowej, 2) Teoria pieniądza merkantylistów angielskich i ich krytyków, 3) Zużycie metali szlachetnych i wpływ jego na teorię pieniądza, Dz. II Ekonomiczni poprzednicy współczesnego nominalizmu: 4) Państwowa teoria pieniądza Knappa, 5) Naśladowcy Knappa – F. Bendixen i K. Elster, 6) Nowy kierunek walki o niezawisłość walutową w XX w., 7) Nominalistyczna teoria pieniądza i tendencje monopolistyczne, Cz. II Nominalizm i polityka pieniężna, 9) Niszczenie się monet, 10) Podwyższenie rachunkowej wartości monet i spór o bicie monet w Anglii, 11) Nominalistyczne i metalistyczne teorie w Rosji,

12) Doświadczenie austro-węgierskie w obrocie pieniężnym i jego wpływ na rozwój współczesnego nominalizmu, 13) Nominalistyczna teoria pieniądza na usługach faszyzmu. Argumenty.

14) Elin G. M. Inostrannyje waluty i mechanizm międzynarodowych rasczotow. (Waluty zagraniczne i mechanizm rozrachunków międzynarodowych). Moskwa 1946 Gosfinizdat s. 208.

Treść: 1) Wymiana walut w systemie międzynarodowych związków gospodarczych, 2) Kłasyfikacja obrotu płatniczego, 3) Bilans płatniczy i rozrachunkowy, 4) Waluty obce (część ogólna), 5) Kursy walutowe w warunkach różnych systemów pieniężnych, 6) Operacje walutowe. Arbitraż. Transakcje terminowe, 7) Zmiany wartości kruszcowej walut między pierwszą a drugą wojną światową, 8) Regulowanie rozrachunków międzynarodowych przez państwo, 9) Technika przeprowadzania międzynarodowych rozrachunków. Dokumenty płatnicze i kredytowe w obrocie międzynarodowym, 10) Międzynarodowe rozrachunki w czasie drugiej wojny światowej i po jej zakończeniu. Uzupełnienia.

15) Fiedosiejew K. A. Techpromfinplan. (Techniczno-przemysłowy plan finansowy). Moskwa 1948 Gosfinizdat str. 144.

Treść: Przedmowa, 1) Znaczenie i istota »techpromfinplanu«, 2) Treść tego planu i system wskaźników planowania, 3) Program wytwórczy. Siły produkcyjne i planowanie potencjału wytwórczego, 4) Planowanie pracy i płacy robotniczej, 5) Planowanie techniczno-materiałowego zaopatrzenia, 6) Planowanie kosztów produkcji, 7) Planowanie zbytu produkcji i określenie planowanej akumulacji, 8) Planowanie finansowe. Bilans dochodów i rozchodów przedsiębiorstwa, 9) Kontrola wykonania planu i jej znaczenie w planowaniu.

16) Francja i jeja władienja. (Francja i jej posiadłości). Pod redakcją F. N. Pietrowa. Moskwa Ogiz 1938 Państwowy Instytut Naukowy »Sowietskaja Encikłopedija« s. 800.

Treść: 1) Pogląd ogólny, 2) Zarys fizyczno-geograficzny, 3) Ludność, 4) Gospodarka, 5) Zarys historyczny, 6) Ustrój państwowy, 7) Siły zbrojne, 8) Partie polityczne, 9) Ruch zawodowy, 10) Kultura, 11) Związki kulturalne Francji z ZSRR.

17) Glezin S. S. Ispołnienie biudżeta rajona. (Wykonanie budżetu okręgu). Moskwa 1948 Gosfinizdat s. 145.

Treść: Przedmowa, 1) Organizacja wykonania budżetów miejskich i terytorialnych w stosunku do kwartalnego rozbięcia budżetów rocznych, 2) Wykonanie dochodowej części tych budżetów, 3) Wykonanie strony rozchodowej budżetu, 4) Wykonanie budżetów gminnych, 5) Zamknięcie budżetów i wydatkowanie w końcu roku, 6) Pozabudżetowe środki podporządkowane budżetom terytorialnym.

18) **Kaminskij J. A., Bek-Kazarow P. T. i Orłow G. F. Materialno-techniczeskaja baza sowietskij torgowli.** (Techniczno-materiałowa baza handlu radzieckiego). Moskwa 1948 Gostorgizdat s. 72.

Treść: Przedmowa, 1) Organizacja i planowanie magazynów, 2) Urządzenia techniczne, 3) Urządzenia do mierzenia wagi, 4) Urządzenia kasowe, 5) Instrumenty i maszyny tnące. Zalecona literatura.

19) **Kantorowicz T. Techpromfinplan promyszlennawo predprijatia.** (Techniczno-przemysłowy plan finansowy przedsiębiorstwa przemysłowego). Moskwa 1948 Gosplanizdat s. 27.

Treść: 1) Podstawowe materiały do opracowania »techpromfinplana« i porządek jego sporządzania, 2) Program wytwórczy, 3) Koordynacja produkcji i asortyment produkowanych wyrobów, 4) Wyzyskanie zasobów wytwórczych. Straty i walka z nimi, 5) Plan technicznego rozwoju, 6) Planowanie wydajności pracy, liczby pracowników i list płacy, 7) Planowanie wyposażenia techniczno-materiałowego, 8) Planowanie kosztów produkcji, 9) Plan finansowy produkcji, 9) Plan finansowy przedsiębiorstwa, 10) Rozrachunek gospodarczy wewnątrz przedsiębiorstwa. Zakończenie.

20) **Kratkow W. T. Oczerki po dienieżnomu obraszczenu i kreditie inostrannyh gosudarstw.** (Szkice o obiegu pieniężnym i kredycie w państwach zagranicznych). Moskwa 1947 Gosfinizdat s. 416.

Treść: Przedmowa, — Pieniądz i kredyt w epoce przedkapitalistycznej, 1) Pieniądz i kredyt w epoce rozkładu ustroju pierwotnogromadzkiego, 2) Pieniądz i kredyt w niewolniczym i feudalnym ustroju, 3) Władza pieniądza, Rozd. I System pieniężno-kredytowy kapitalizmu przemysłowego, 4) System pieniężny, 5) Pieniądz papierowy, 6) Istota i formy kapitalistycznego kredytu, 7) Banki, giełdy i ich operacje, 8) Banknoty i system emisji banknotów, 9) Obróty czekowe i clearingowe, 10) Bilans płatniczy i kursy walut, 11) Kryzysy pieniężne, 12) System pieniężny

i kredytowy kapitalizmu w różnych krajach, Rozdz. II System pieniężno-kredytowy w epoce imperializmu, 13) System pieniężno-kredytowy w latach przechodzenia do kapitalizmu monopolistycznego (imperializmu), 14) Rynek pieniężny, 15) System pieniężno-kredytowy przy monopolistycznym kapitalizmie do okresu początkowego, powszechnego kryzysu systemu kapitalistycznego, Rozdz. III System pieniężno-kredytowy w okresie powszechnego kryzysu kapitalizmu, 16) System pieniężno-kredytowy w czasie pierwszej wojny światowej 1914–1918, 17) Inflacja powojenna, 18) System pieniężno-kredytowy w okresie częściowej, względnej stabilizacji kapitalizmu, 19) System pieniężno-kredytowy w latach światowego kryzysu ekonomicznego (1929–1933), 20) Nowojorski rynek pieniężny, 21) Obrót pieniężny i kredyt w czasie drugiej wojny światowej i powojenne problemy kredytowo-walutowe.

21) **Lenin W. I. Razwitijs kapitalizma w Rassii.** (Rozwój kapitalizmu w Rosji). Proces powstawania rynku wewnętrznego dla wielkiego przemysłu. Moskwa 1947 Ogiz. s. 583.

Treść: Przedmowa do 1 i 2 wydania, 1) Teoretyczne błędy ekonomistów-narodników, 2) Rozkład warstwy chłopskiej, 3) Przejście rolników od gospodarki pańszczyźnianej do kapitalizmu, 4) Rozwój rolnictwa handlowego, 5) Pierwsze stadia kapitalizmu w przemyśle, 6) Kapitalistyczna manufaktura i kapitalistyczne chałupnictwo, 7) Rozwój wielkiego przemysłu maszynowego, 8) Kształtowanie rynku wewnętrznego. Wykresy i tabele.

22) **Maliakow D. S. Finansowoje planirowanie rajonnoj promyszlennosti.** (Planowanie finansowe przemysłu okręgowego). Poradnik praktyczny. Moskwa 1948 Gosfinizdat s. 40.

Treść: Wstęp, 1) Plan finansowy okręgowego kombinatu przemysłowego, 2) Rozpracowanie pozycji planu finansowego.

23) **Meszałkin S. W. Finansirowanie kapitalnawo riemonta osnovykh sredstw.** (Finansowanie kapitalnego remontu majątku rzeczowego). Moskwa 1948 Gosfinizdat s. 58.

Treść: Wstęp, 1) Planowanie kapitalnego remontu i jego finansowanie, 2) Źródła powstawania środków przeznaczonych na remonty, 3) Akumulacja środków na remonty w bankach, 4) Bankowe kredytowanie remontów, 5) Organizacja finansowania remontów w państwowych przedsiębiorstwach i organizacjach, 6) Właściwości finansowania remontów w różnych dziedzinach, 7) Organizacja finansowania remontów

i budownictwa w spółdzielczości spożywczej, 8) Formy i metody kontroli bankowej przy finansowaniu remontów, 9) Rachunkowość i sprawozdawczość przy kapitalnych remontach.

24) **Misiejuk K. A. Kredytowanie sielchoz-bankom kołchozow i sielskawo nasilenia.** (Kredytowanie przez »Selchozbank« kołchozów i ludności wiejskiej). Moskwa 1948 Gosfinizdat s. 104.

Treść: 1) Rola i znaczenie państwowego kredytu długoterminowego, 2) Planowanie kredytów, 3) Ogólny tryb wydawania pożyczek kołchozom, 4) Kredytowanie kołchozów odnośnie rozwoju hodowli, 5) Kredytowanie i finansowanie kołchozowego budownictwa, 6) Kredytowanie odnośnie zakładanie sadów i sadzonek długoletnich, 7) Kredytowanie rybołówstwa i handlu rybnego, 8) Kredytowanie kołchozów przy zakupie nawozów sztucznych, 9) Krótkoterminowe kredytowanie kołchozów odnośnie kosztów budowy, 10) Zadanie »Selchozbanka« przy przeprowadzaniu operacji związanych z powiększeniem, ochroną i wydatkowaniem niepodzielnych funduszy pieniężnych, 11) Kredytowanie kołchoźników i innych pożyczkobiorców, 12) Kredytowanie i finansowanie przesiedlania rolników, 13) Zwrot pożyczek, 14) Kontrola następna.

25) **Myslin J. Put' k rentabielnosti.** (Droga do rentowności). Moskwa 1948 Profizdat s. 54. Broszura.

26) **Protopopow S. N. Analiz chazajstwiennoj diejatelnosti stroitielnych organizacii.** (Analiza działalności gospodarczej organizacji budowlanych). Moskwa 1948 Gosfinizdat s. 196.

Treść: Przedmowa, 1) Analiza działalności wytwórczej, 2) Analiza kosztów własnych w budownictwie, 3) Analiza działalności finansowej.

27) **Rejhardt W. W. Ispolzowanie zakona stoimosti w socjalistичесkom planowom chazajstwie.** (Wyzyskanie prawa wartości w planowaniu socjalistycznym). Leningrad 1948 Leningradzk. Izdat s. 58.

Treść: Wstęp, 1) Podstawowe cechy socjalistycznego systemu gospodarki narodowej, 2) Państwowe planowanie gospodarki narodowej ZSRR, jako ekonomiczne prawo rozwoju socjalizmu, 3) Niezbędność prawa wartości w warunkach socjalizmu, jako w pierwszej fazie komunizmu, 4) Przekształcenie prawa wartości w socjalizmie, 5) Specjalny charakter i funkcja pieniędzy radzieckich, 6) Mechanizm pieniężno-wartościowy socjalistycznej planowo zorganizowanej gospodarki.

28) **Radionow S. N. Finansirowanie liesnoj promyszlenosti.** (Finansowanie przemysłu leśnego). Moskwa 1947 Gosud. Liesnotechn. Izdat. s. 243.

Treść: Przedmowa, 1) Podstawy organizacji finansowej w przemyśle socjalistycznym, 2) Organizacja finansowania i kredytowania przemysłu socjalistycznego, 3) Podstawowe środki przemysłu i źródła ich finansowania, 4) Środki obrotowe, 5) Przemysł leśny a budżet, 6) Banki specjalne i tryb finansowania nakładów kapitalnych, 7) System i formy rozrachunków w przemyśle, 8) Krótkoterminowe kredytowanie przemysłu, 9) Rentowność przemysłu leśnego, 10) Organizacja i technika planowania finansowego i kredytowego, 11) Rozmieszczenie i wykorzystanie zasobów w przemyśle.

29) **Riauzow N. i Titelbaum N. Kurs tor-gowej statistiki.** (Kurs statystyki handlowej). Moskwa 1947 Gosplanizdat s. 243.

Treść: Przedmiot, treść i zadania statystyki handlu radzieckiego, 2) System podstawowych wskaźników obrotu towarowego, 3) Statystyka zakupu płodów rolnych, 4) Statystyka handlu hurtowego, 5) Statystyka handlu detalicznego, 6) Statystyka odżywiania społecznego, 7) Statystyka zapasów towarowych, 8) Statystyka handlu kołchoźniczego, 9) Statystyka cen, 10) Statystyka zatrudnienia w handlu radzieckim, 11) Statystyka kosztów obrotu, 12) Statystyka sieci handlowej, 13) Statystyka transportu samochodowego, 14) Krótki zarys rozwoju statystyki handlu wewnętrznego w ZSRR.

30) **Safronow A. M. O gosudarstwiennom biudżetie R.S.F.R.R. na 1948 god.** (O budżecie państwowym ZSRR na 1948 rok). Moskwa 1948 Ogiz s. 38,2 nlb. Broszura.

31) **Semenow I. J. Oborotnyje sredstva podriadnyh stroitielnych organizacii i strojek.** (Środki obrotowe organizacji zleceńowych, dostaw budowlanych i budownictwa), Moskwa 1948 Gosfinizdat s. 148.

Treść: Rozwój przemysłu budowlanego w ZSRR, 2) Ustalanie środków obrotowych w budownictwie i podstawowe przesłanki do ich obliczania, 3) Metody normowania środków obrotowych dostawców według odrębnych kosztów i źródeł ich pokrycia, 4) Struktura, normatywy i źródła środków obrotowych dla budowlanych wykonywanych sposobem gospodarczym, 5) Analiza środków obrotowych organizacji dostaw budowlanych.

32) **Sostawlenie i ispołnienie kassowawo plana.** (Sporządzenie i wykonanie planu kasowego). Pod redakcją Batyriewa W. M. Moskwa 1947 Gosfinizdat s. 140.

Treść: Przedmowa, 1) Treść i rozwój planowania kasowego, 2) Organizacja pracy przy sporządzaniu planu kasowego, 3) Nadzór nad wykonaniem planu kasowego, 4) Sporządzenie i wykonanie planu kasowego odnośnie wpływów z utargu towarowego, 5) Ułożenie i wykonanie planu kasowego przy ujęciu środków przez system finansowy, 6) Sporządzenie i wykonanie planu kasowego odnośnie obrotów gotówkowych kolchozów, 7) Sporządzenie i wykonanie planu kasowego odnośnie płac zarobkowych, 8) Sporządzenie i wykonanie planu odnośnie wpływów z wielotowarowych usług, 9) Ułożenie i wykonanie planu kasowego dla operacji gotówkowych urzędów pocztowych, 10) Ułożenie i wykonanie planu kasowego dla innych pozycji dochodowych i rozchodowych, 11) Inkaso wpływów pieniężnych i kontrola nad zachowaniem dyscypliny kasowej, 12) Regulowanie kasy obrotowej, 13) Wykaz wykonania planu kasowego.

33) **Tureckij Sz. J. Wnutripomyszlennoje nakaplenie w SSSR.** (Akumulacja wewnętrzna przemysłu ZSRR). Moskwa 1948 Ogiz s. 396.

Treść: Akumulacja wewnętrzna i uprzedmiotowienie socjalistyczne, 2) Wojna i ekonomika produkcji, 3) Akumulacja wewnętrzna w powojennej pięcioletce stalinowskiej, 4) Ekonomia i przyspieszenie tempa produkcji i obrotu towarów, 5) Rozrachunek gospodarczy, bodźce ekonomiczne i akumulacja socjalistyczna, 6) Kształtowanie się cen i akumulacja wewnątrz przemysłu, 7) Wzmoczenie roli bodźców gospodarczych i rachunek kosztów.

34) **Tureckij Sz. J. Proizwoditielnost' truda i sniżenie siebiestoimosti w nowoj piatiletkie.** (Produkcyjność pracy i obniżka kosztów własnych w nowej pięcioletce). Moskwa 1947 Ogiz s. 128.

Treść: Podwyższenie wydajności pracy, obniżka kosztów i socjalistyczna akumulacja, 2) Ulepszenie wskaźników jakościowych w socjalistycznej produkcji podczas wojny ojczyźnianej, 3) Powiększenie akumulacji socjalistycznej i obniżka kosztów w nowej pięcioletce stalinowskiej, 4) Podwyższenie wydajności pracy w nowej pięcioletce, 5) Ulepszenie wykorzystania zasobów materiałowych jako czynnika obniżki kosztów, 6) Obniżka kosztów, zwiększe-

nie obrotowości środków i wzrost przychodów w socjalistycznych przedsiębiorstwach.

35) **Usoskin M. Osnowy kreditnawo diela.** (Podstawy działalności kredytowej). Moskwa 1946 Gosfinizdat s. 515.

Treść: Przedmowa, 1) System i organizacja środków obrotowych, 2) Planowanie środków obrotowych, 3) System i organizacja rozrachunków w gospodarstwie socjalistycznym, 4) Przedmioty i formy kredytu krótkotermiowego. Formy rachunków pożyczkowych, 5) Kredyty na utworzenie ponadnormatywnych zapasów wartości towarowo-materiałowych, 6) Kredyty rozrachunkowe, 7) Przedmioty kredytowania procesów sezonowych wytwórczości i obrotu, 8) Kredytowanie i rozrachunki sowchozów i kolchozów. Finansowanie stacji traktorowych, 9) Kredyty i rozrachunki dla przygotowania przeróbki i realizacji surowców rolnych i pól rolnych, 10) Kredyty dla przemysłu drzewnego i torfowego, 11) Kredytowanie i rozrachunki ciężkiego przemysłu, 12) Kredytowanie przemysłu miejscowego i spółdzielczości produkcyjnej, 13) Rozrachunki i kredytowanie organizacji handlowych, 14) Działalność kredytowo-rozrachunkowa Gosbanku w czasach wojny ojczyźnianej. Zadania Gosbanku w dziedzinie stosunków kredytowych w gospodarce narodowej.

36) **Waller L. B. Sbieregatielnnye kassy w SSSR.** (Kasy oszczędności w ZSRR). Moskwa 1946 Gosfinizdat s. 128.

Treść: 1) Cel i zadania kas oszczędności w ZSRR, 2) Rozwój działalności wkładowej w ZSRR, 3) Organizacja pracy kas oszczędności, 4) Rodzaje wkładów, 5) Uprawnienie wkładców, 6) Technika operacji wkładowych, 7) Rozrachunki z tytułu wkładów specjalnych, 8) Obroty bezgotówkowe ludności, 9) Przelewy pieniężne, 10) Akredytywy kas oszczędności, 11) Operacje komisowe kas oszczędności, 12) Działalność propagandowa kas oszczędności.

37) **Warga E. S. »Plan Marszała« i ekonomika Anglii i S. Sz. A.** (»Plan Marshalla« i ekonomika Anglii i USA). Moskwa 1947 Wyd. »Prawda« s. 22,2 nlb. Broszura.

38) **Wiszniew S. Promyszlennost' kapitalistycznych stran wo wtaroj mirawoj wajnie.** (Wytwórczość krajów kapitalistycznych podczas drugiej wojny światowej). Postępy techniczno-ekonomiczne. Moskwa 1947 Akademia Nauk ZSRR s. 121.

Treść: Przedmowa, 1) Warunki kapitalistycznej wytwórczości w czasie drugiej wojny światowej, 2) Wpływ zmniejszenia się siły roboczej, 3) Deficyt surowców i jego wpływ na produkcję, 4) Energetyka, 5) Budownictwo przemysłowe, 6) Zmiana przemysłu i organizacja wytwórczości wojennej, 7) Metalurgia i budowa maszyn, 8) Przemysł chemiczny, 9) Zmiany w wydajności pracy. Zakończenie.

39) **Wojennoje Chaziajstwo kapitalistycznych stran i pierechod k' mirawoj ekonomikie.** (Gospodarka wojenna krajów kapitalistycznych i przejście do gospodarki pokojowej Pod redakcją I. A. Trachtenberga), Moskwa 1947 Akademia Nauk ZSRR Gosplanizdat s. 438.

Treść: Cz. I. L. Zwentow — Aparat produkcyjny, S. Wiszniew — Siła robocza, Sz. Lif — Przemysł państwowy, E. Goldfinkel — Handel międzynarodowy, J. Wincer — Eksport kapitału, Cz. II L. Rojtburg — Czarna metalurgia, W. Bessonow — Metalurgia kolorowa, M. Rubinsztejn — Produkcja chemiczna, A. Szpirt — Przemysł węglowy, A. Santałow — Przemysł naftowy, M. Bokszyckij — Przemysł samochodowy, W. Czeprakow — Przemysł lotniczy.

40) **Wygodskij S. L. Sredniaja pribyl i cena na proizwodstwa.** (Zysk przeciętny i cena w produkcji). Moskwa 1947 Ogiz s. 77.

Treść: Wstęp, 1) Wydatki wytwórczości i zysk, 2) Normy zysku, 3) Czynności określające normy zysku, 4) Wpływ obrotu na normy zysku, 5) Gospodarka przy zastosowaniu kapitału stałego, 6) Różna, organiczna budowa kapitału w rozmaitych dziedzinach produkcji i wpływające stąd różne normy zysku, 7) Kształtowanie ogólnej (przeciętnej) normy zysku i przekształcanie wartości towarów w cenę produkcji, 8) Wyrównanie ogólnej normy zysku za pośrednictwem konkurencji, 9) Popyt i podaż. Odchylenie cen rynkowych od wartości rynkowej i ceny produkcji, 10) O pozornych sprzecznościach między I i III tomem »Kapitału«, 11) Prawo tendencji spadkowej normy zysku, 12) Wewnętrzne sprzeczności tego prawa.

41) **Zwentow Ł. J. Wojennaja ekonomika Anglii.** (Ekonomika wojenna Anglii). Moskwa 1948 Ogiz s. 280.

Treść: Wstęp, 1) Ekonomika Anglii między dwiema wojnami, 2) Charakter przygotowania wojennego Anglii, 3) Baza techniczno-materiałowa, 4) Mobilizacja i wyzyskanie rezerw ludzkich podczas wojny, 5) Przemysł i transport podczas wojny, 6) Gospodarstwo rolne i zao-

patrzenie w żywność, 7) Kontrola i zarząd gospodarką wojenną, 8) Finansowanie wojny. Zakończenie — Powojenne problemy Anglii.

42) **Zwieriew A. G. Gosudarstwiennyj biudżet SSSR na 1948 god.** (Budżet państwowy ZSRR na 1948) Moskwa 1948 Gosfinizdat s. 48. Broszura.

2. W języku angielskim.

1. **Boulding Kenneth. E. Economic Analysis**, revised edition. New York (1948) Harper & Brothers Publishers s. XXVI, 884.

Treść: Cz. I Popyt i podaż, Cz. II Makroekonomika, Cz. III Analiza marginalna, Cz. IV Analiza bardziej gruntowna.

2. **Butz Earl L. The Production Credit System for Farmers.** Washington 1944 The Brookings Institution s. VII, 1 nlb, 104.

Treść: Cz. I: 1) Pochodzenie i charakter systemu, 2) Rozwój i obecny stan systemu, 3) Przychody, usługi i obciążenia, 4) Kapitał zakładowy i rezerwy, Cz. II: 5) Czy system kredytu produkcyjnego wypełnił swe zadanie? 6) Subsydia — ich istota i wielkość, 7) Wyniki subsydiów, 8) Czy subsydia mogą być usunięte?

3. **Flink S. J. The American Economy.** A functional analysis of economic principles and practices. New York (1948) The Dryden Press s. XVIII, 746.

Treść: Cz. I Podstawy naszej gospodarki, Cz. II Przedsiębiorstwo, Cz. III Struktura i polityka cen, Cz. IV Pieniądz i kredyt, Cz. V Analiza dochodu narodowego.

4. **Frickey Edwin. Production in The United States 1860 — 1914.** Cambridge, Massachusetts 1947 Harvard University Press s. XII, 2 nlb, 265.

Treść: 1) Produkcja — dane podstawowe, 2) Produkcja — wagowo, 3) Produkcja — wstępny roczny wskaźnik, 4) Produkcja — wskaźnik końcowy, 5) Transport i komunikacja — linie kolejowe — podstawowe dane, 6) Transport i komunikacja — poprawki i testy, 7) Transport i komunikacja — wskaźnik kombinowany, 8) Wskaźnik produkcji przemysłowej i handlowej. Dodatki.

5. **Howard F. C. Exchange and Borrowing Control.** London 1948 Butterworth & Co. s. XIX, 283.

Treść: Cz. I Ustawa o kontroli dewizowej z 1947, 1) Wstęp, 2) Ustawa o kontroli dewizowej z 1947, 3) Zarządzenia prawne i prak-

tyka (płatności, walory, eksport i import), Cz. II Udzielanie pożyczek (ustawa o kontroli i gwarancjach z 1946).

6. Klein Lawrence R. The Keynesian Revolution. New York 1948 The Macmillan Co. s. XII, 2 nlb, 218.

Treść: Wstęp, 1) Keynes jako ekonomista klasyczny, 2) Powstanie »Ogólnej teorii«, 3) Nowe i stare, 4) Dygresja polemiczna, 5) Antycypacje »Ogólnej teorii«, 6) Ekonomia depresji? 7) Keynes i reforma społeczna, 8) Do-datek techniczny.

7. Prest A. R. War Economics of Primary Producing Countries. Cambridge 1948 University Press s. IX, 3 nlb, 308.

Treść: 1) Przegląd ogólny, 2) Indie, 3) Palestyna, 4) Egipt, 5) Sudan, 6) Cypr, 7) Irak, 8) Syria i Liban, 9) Nigeria, 10) Trinidad, 11) Wnioski. Dodatki: 1) Zasadnicza statystyka porównawcza, 2) Miary i wagi.

8. Prime John H. Investment Analysis. New York 1946 Prentice-Hall s. XIII, 442.

Treść: 1) Wstęp, 2) Obligacje, 3) Akcje, 4) Rynki walorów, 5) Operacje na rynku walorów, 6) Matematyka inwestycyjna, 7) Nowe emisje walorów, 8) Polityka inwestycyjna, 9) Obligacje rządu USA, 10) Obligacje państwowe, 11) Obligacje komunalne, 12) Sprawozdania spółek finansowych, 13) Obliczenie dochodu, 14) Bilans, 15) Nadwyżki i rezerwy, 16) Kapitał obrotowy, 17) Deprecjacja i zachowanie kapitału, 18) Kapitał stały, 19) Analiza zestawienia dochodowego, 20) Sprawozdanie bankowe, 21) Bilanse towarzystwa ubezpieczeń. 5 dodatków.

9. Saulnier Raymond J. and Jacoby Neil H. Financing Equipment for Commercial and Industrial Enterprise. (New York 1944) National Bureau of Economic Research, s. XV, 95.

Treść: 1) Definicja wyposażenia finansowego, 2) Rozwój wyposażenia finansowego, 3) Miary ilościowe, 4) Wyposażenie finansowe rynku, 5) Charakterystyka kredytów, 6) Metody operacyjne, obciążenia i eksperyment kredytowy, 7) Wyposażenie finansowe — zastosowanie w praktyce zaciągania pożyczek. Kwestionariusz. Tablice, wykresy.

10. Sayers R. S. American Banking System — A Sketch. Oxford 1948 Clarendon Press s. V, 130.

Treść: 1) Ogólny pogląd na organizację, 2) Struktura bankowości handlowej, 3) Działalność banków handlowych, 4) System Federalnej Rezerwy — statut i zarząd, 5) Kontrola ilo-

ści i ceny kredytu, 6) Kontrola jakościowa, 7) Kilka refleksji. Tabele. Bibliografia.

11. Schmitthoff Clive M. The Export Trade. A manual of law and practice London 1948 Stevens & Sons Limited s. XXXII, 393.

Treść: Wstęp, dodatki, zestawienia przypadków, umów i instrumentów prawnych 1) Sprzedaż towarów za granicę, 2) Przedstawiciele handlowi za granicą, 3) Uboczne sprawy eksportu, 4) Państwowe regulowanie transportu. Uzupełnienia.

12. Shoup Carl S. Principles of National Income Analysis. Cambridge (1947) Houghton Mifflin Company s. XIII, 405.

Treść: 1) Pojęcie dochodu narodowego, 2) Ekonomia opisowa — zestawienie dochodu narodowego dla sektora prywatnego, 3) Ekonomia opisowa — zestawienia wewnętrzne przemysłu i strumień pieniądza, 4) Ekonomia opisowa — sektor państwowy, 5) Dochód narodowy jako czynnik płatniczy, 6) Dochód narodowy jako produkt netto, 7) Sektor państwowy, 8) Oszczędności i inwestycje, 9) Dochód narodowy w różnych przemysłach, 10) Dochody według terytoriów, 11) Dochód narodowy Wielkiej Brytanii. Dodatki.

13. Reder Melvin Warren. Studies in the Theory of Welfare Economics. New York (2nd printing 1948) Columbia University Press s. 208.

Treść: Przedmowa, 1) Statyczna teoria ekonomiki dobrobytu, 2) Fundament teorii ekonomiki dynamicznej, 3) Ekonomia dobrobytu i pełne zatrudnienie.

3. W języku francuskim.

1. Berthoud Jean-Louis. Plans et accords monétaires des Nations Unies. Des plans Keynes et White au Projet d'Accord monétaire de Bretton Woods. Thèse. Neuchatel (1945) Université de Neuchatel s. 132.

Treść: Wstęp, Cz. I Plany Keynesa i White'a: 1) Ich przedmiot, 2) Funkcjonowanie planów, 3) O stanowisku złota, 4) Kursy i kontrola dewizowa, 5) O przedstawicielstwie, Cz. II Wyniki: 6) Plany i układy monetarne późniejsze od planu Keynes'a i White'a oraz wcześniejsze od umowy międzyalianckiej, 7) Układ aliancki, 8) Bretton Woods, 9) Stanowisko wielkich mocarstw i Szwajcarii wobec planów i umów monetarnych.

2. Claude Henri. Le plan Marshall. Paris (1948) Editions Sociales s. 229.

Treść: 1) Plan Marshalla i ekspansja amerykańska, 2) Plan uczynienia Europy wasalem, 3) Plan uniecznienienia Europy, 4) Instrumenty planu, 5) Wnioski. Załączniki.

3. Cornu Auguste. Karl Marx et la pensée moderne. Contribution à l'étude de la formation du marxisme. Paris (1948) Editions Sociales s. 190.

Treść: 1) Racjonalizm, 2) Romantyzm, 3) Hegel, 4) Lewicowi hegliści, 5) Karol Marx.

4. Culmann Henri. Les mécanismes économiques. Paris 1948 Presses Universitaires de France s. 133, 1 nlb, edit »Que sais-je?«

Treść: Wstęp, 1) Pojęcie mechanizmu gospodarczego, 2) Klasyfikacja mechanizmów gospodarczych, 3) Wpływ ustroju na mechanizmy gospodarcze, 4) Mechanizm wymiany, 5) Mechanizm dystrybucji, 6) Mechanizm inwestycji. Wnioski: Powrót do człowieka.

5. Epstein E. La circulation monétaire et les banques de dépôt. Préface de Roger Picard. Paris 1936 Recueil Sirey s. 123, 1 nlb.

Treść: Cz. I Przed wojną, Cz. II Po wojnie.

6. Erard Maurice. La thésaurisation. Lausanne 1947 F. Rouge et Cie s. 176.

Treść: Wstęp, Cz. I Zagadnienie tezauryzacji w ekonomice, 1) Ujęcie powyższego problemu w przeszłości, 2) Miejsce tezauryzacji w klasycznym podziale ekonomiki, 3) Zagadnienie w chwili obecnej i definicja, 4) Formy tezauryzacji, 5) Przyczyny tezauryzacji, 6) Skutki tezauryzacji, Cz. II Zagadnienie tezauryzacji w polityce gospodarczej; 1) Rodzaje określeń znaczenia kapitałów tezauryzowanych: Tezauryzacja metali szlachetnych, Tezauryzacja banknotów w Szwajcarii, 2) Walka przeciw tezauryzacji: Tezauryzacja złota, Tezauryzacja banknotów.

7. Hadjipateras Costas N. L'évolution de l'etalon monétaire. Paris 1948 R. Pichon et R. Durand-Auzias s. 133.

Treść: I Wstęp do studium nad miernikiem złotym, II Miernik złoty od starożytności do naszych czasów, III Dualizm miernika złotego: 1) Wewnętrzna wartość pieniądza, 2) Zewnętrzna wartość pieniądza, 3) Równowaga pieniądza i dobry pieniądz. Bibliografia.

8. Lorwin Louis. L'heure du plan. Traduit de l'anglais par A. Pourquie. Paris (1947) Le Portulan s. 315, 4 nlb.

Treść: Przedmowa, 1) Wstęp, 2) Różne rodzaje planowania, 3) Planowanie i państwo demokratyczne, 4) Planowanie w USA, 5) Planowanie i środowisko pracy, 6) Planowanie i przebudowa świata, 7) Perspektywy XX stulecia.

9. Levy – Jacquemin J. Grandeur ou decadence du plan Marshall – le carrefour de demain – Préface de Maurice Schumann. Paris 1948 M. Rivière et Cie s. 75, 1 nlb.

Treść: Cz. I Przeszłość: Systematyczny brak równowagi w wymianach. Doświadczenia jakie płyną z Bretton Woods. Sytuacja Ameryki. Konieczność nadwyżek eksportowych Ameryki – problem dolara. Sytuacja Europy. Znaczenie reglamentacji restrykcyjnych. Wolność, ekspansja i równowaga. Położenie bez wyjścia w obecnym konflikcie. Potrzeby każdego »kraju«. Projekt planu. Obiekcje i krytyka. Cz. II Przyszłość: Duch Układu. Tekst Układu. Nagłość akcji – argumenty. Trzeba co najmniej poznać problem, Unikać dramatu przyszłości, Solidarność ludzkości.

10. Michelson A. Le financement de la guerre et les problèmes de la reconstruction. Tome I Paris 1945 S. Pichon et R. Durand-Auzias s. 267.

Treść: Cz. I Finansowanie gospodarki wojennej; 1) Kontrola inflacji, 2) Finansowanie wydatków wojennych, Cz. II Odbudowa gospodarcza i finansowa po wojnie; 3) Tendencje rozwojowe po wojnie, 4) Dwa etapy w gospodarce powojennej, 5) Polityka finansowania odbudowy.

11. Pasdermadjian H. Le gouvernement des grandes organisations. Paris 1947 Presses Universitaires de France s. VIII, 254.

Treść: 1) Szef i jego zadania, 2) Bezpośrednie środki odciążenia, 3) Organy pomocnicze kierownictwa, 4) Funkcjonalizacja i podział jednostek administracyjnych, 5) Decentralizacja, 6) Organizacja terytorialna, 7) Koordynacja, 8) Kadry, 9) Środki kontroli. Wnioski.

12. Piettre André. Economie dirigée d'hier et d'aujourd'hui – Colbertisme et »dirigisme«. Paris (1946) Librairie de Médicis s. 223.

Treść: Cz. I Gospodarka kierowana w przeszłości: Colbertyzm – 1) Rozdział wstępny, A) Duch klasyczny albo zasada porządku, B) Sugestia współczesności lub wola postępu, Cz. II Obecna gospodarka kierowana, A) Gospodarka kierowana Francji w zasadniczych aspektach, B) Szkic porównawczy przeszłości z teraźniejszością. Wnioski. Dodatek: Plan Monnetta i gospodarka kierowana. Bibliografia systematyczna.

13. Pommery L. Aperçu d'histoire économique contemporaine 1890 – 1945. Paris (1947) Librairie de Médicis s. 473.

Treść: 1) Szczyt liberalizmu (1895 – 1914), 2) Wojna i jej konsekwencje (1914–1919), 3) Odbudowa Europy i »boom« amerykański (1919 – 1920), 4) Kryzys roku 1929, 5) Wielkie eksperymenty (1933 – 1938), 6) Gospodarka świata w przededniu II-ej wojny światowej, 7) Dodatek: II wojna światowa. Bibliografia. Statystyka.

14. Röpke Wilhelm. Explication économique du monde moderne. Traduction de Paul Bastier. Paris (1946) Librairie de Médecis s. 315.

Treść: 1) Postawienie problemu, 2) Fakty podstawowe w gospodarce, 3) Układ podziału pracy, 4) Pieniądz i kredyt, 5) Świat dóbr i strumień produkcji, 6) Rynki i ceny, 7) Bogaci i biedni, 8) Ustrój gospodarczy, kryzys światowy i ekonomia polityczna 9) Wnioski.

15. Salleron Louis. Six études sur la propriété collective. Paris (1947) Le Portulan s. 119, 1 nlb.

Treść: 1) Co to jest własność, 2) Własność i dziedziczenie ojcowizny, 3) Własność i wspólnota, 4) Własność i przedsiębiorstwo, 5) Własność i ekonomia polityczna, 6) Własność i postęp społeczny. Przypiski.

16. Soria Georges. La France deviendrait elle une colonie américaine. Préface de Frédéric Joliot-Curie. Paris (1948) Editions du Pavillon s. 214, 1 nlb.

Treść: 1) Czy istnieje imperializm amerykański, 2) Walka o uprzemysłowienie lub agraryzację, 3) Umowa Genewska—armia inwazyjna, 4) Plan Marshalla, 5) Obawy partii amerykańskiej, 6) Francja zagrożona, 7) Francja żyje wbrew grabarzom.

17. Sotiroff Georges. Evaluations et théorie du revenu national. Paris 1945 Recueil Sirey. Collection internationale des sciences sociales et politiques. Série de Théorie économique publiée sous la direction de E. Bongras. Vol. IV s. 117.

Treść: Cz. I Współczesne oszacowania dochodu narodowego, A) Prace nie omawiające kwestii spornej w dochodzie narodowym, 1) Oszacowania łączne, 2) Oszacowania zaopatrzone w wyjaśnienia metodologiczne i teoretyczne — wielkie prace, 3) Oszacowania zaopatrzone w wyjaśnienia metodologiczne i teoretycz-

ne — małe prace, B) Prace omawiające kwestie sporne w dochodzie narodowym, 4) Oszacowania omawiające kwestie sporne w dochodzie narodowym, 5) Podstawy teoretyczne oszacowań dochodu narodowego, Cz. II Teoria dochodu narodowego: 6) Zagadnienie porównalności w dochodach jednostkowych, 7) Określenie cen przez preferencje jednostkowe, 8) Dochód narodowy jako wyraz podaży globalnej, 9) Zagadnienie miary użyteczności. Wnioski.

18. Szykaruk Paweł. La théorie du multiplicateur d'investissements et l'expérience allemande 1933 – 1937. Paris 1945 Recueil Sirey. Collection internationale des sciences sociales et politiques. Série de Théorie économique publiée sous la direction de E. Bongras Vol. V s. 175.

Treść: Wstęp, Cz. I Pojęcie mnożnika inwestycyjnego i jego rozwój, 1) Źródło pojęcia: mnożnik zatrudnienia, 2) Mnożnik inwestycyjny, 3) Mnożnik poziomy, czyli kumulatywny, 4) Krańcowa skłonność do konsumpcji, 5) Mnożnik pionowy, Cz. II Zastosowanie teorii do doświadczeń niemieckich 1933–1937 r., 6) Zagadnienia wstępne, 7) Klimat gospodarczy w Niemczech przed 1933 r., 8) Działalność mnożnika między 1925 – 1936 r.

19. Sauty de Chalon Paul. Le crédit aux classes moyennes de producteurs. De l'évolution et de l'avenir des banques populaires. Paris 1941 Recueil Sirey 148, 1 nlb.

Treść: Wstęp, 1) Zagadnienie kredytu dla niezależnych producentów, 2) Historia francuskich banków ludowych, 3) Rozwój banków ludowych, 4) Ich przyszłość, 5) Wnioski. Załączniki.

20. Wenger Léon. L'essor économique de L'U.R.S.S. Depuis la Révolution d'Octobre 1917 jusqu'à la guerre germano-russe de 1941. Essai de synthèse d'une documentation statistique. Paris (1945) s. 159.

Treść: Wstęp, 1) Rysy wyróżniające gospodarkę ZSRR, 2) Przemysł ciężki, 3) Przemysł produkujący artykuły konsumpcyjne, 4) Gospodarka rolna, 5) Handel wewnętrzny i transport, 6) Finanse i pieniądz, 7) Handel zewnętrzny 97 tabel statystycznych.

Prenumerata kwartalna zł 300.—. Wpłaty przekazami pocztowymi, lub w instytucjach bankowych na rachunek żyrowy „Wiadomości Narodowego Banku Polskiego“ w Wydziale Zagranicznym N. B. P. w Warszawie oraz w Urzędach Pocztowych na P. K. O. na konto „Wiadomości N. B. P.“ Warszawa Nr 1 – 6753. W treści przekazu pocztowego, bankowego lub na P. K. O. należy podać: „Wiadomości N. B. P.“ prenumerata oraz nazwisko i adres prenumeratora.

Wydawca: Narodowy Bank Polski

Redakcja i Administracja: Narodowy Bank Polski, Wydział Ekonomiczny, Warszawa, Fredry 6.

ERRATA

do Nr 3/1949 »Wiadomości Narodowego Banku Polskiego«.

Strona	Wiersz	Jest	Powinno być
lewa	8 od góry	socjalistyczne metody	socjalistyczna metoda
„	23 od dołu	rękawnicz. . .	rękawicz . .
olum. 4	15 „ góry	320,6	3.206,0
prawa	1,2 „ „	handla	handlu
lewa	16,17 od góry	dokona	dokonana
„	28 od dołu	handlowym	handlowym
„	6.7 „ „	której	której
prawa	7 od góry	przesłania	przesłania
lewa	17 od dołu	warst	warstw
„	19 „ „	przedkapitalistyczny	przedkapitalistyczny
„	20 „ góry	monataire	monataire
prawa	14 „ dołu	Librairie	Librairie
lewa	25 „ góry	deviendrat	deviendra t'
„	19 „ dołu	do	de